

KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS
BALTIJOS REGIONO ISTORIJOS IR ARCHEOLOGIJOS INSTITUTAS
ISTORIJOS IR ARCHEOLOGIJOS KATEDRA

Skaistė Judžentytė,

II kurso Baltijos šalių istorijos programos studentė

**PALANGOS IR SALANTŲ PARAPIJŲ BENDRUOMENIŲ KASDIENYBĖ,
REMIANTIS BAŽNYČIŲ METRIKŲ KNYGOMIS (nuo XVIII a. pab. iki XIX a.
4-to deš.)**

Magistro baigiamasis darbas

Mokslinio darbo vadovas:
Doc. Dr. Vacys Vaivada

Klaipėda, 2017

TURINYS

ĮVADAS	5
ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS APŽVALGA	11
Literatūros apžvalga.....	11
Šaltinių apžvalga.....	13
1. PALANGOS IR SALANTŲ BAŽNYČIŲ RAIDA IKI XIX A. VID.	16
1.1. Palangos bažnyčios istorijos iki XIX a. vid. apžvalga	16
1.2. Salantų bažnyčios raida.....	18
2. PALANGOS IR SALANTŲ PARAPIJŲ KASDIENYBĖ, REMIANTIS XVIII A. PAB. – XIX A. 4-TO DEŠ. KRIKŠTO METRIKŲ KNYGOMIS	24
2.1 Palangos parapijos 1794 – 1813 m. krikšto metrikų knyga	24
2.2 Palangos parapijos 1828 – 1834 m. krikšto metrika	38
2.3 Salantų parapijos 1802-1827 m. krikšto metrikų knyga	43
3 PALANGOS IR SALANTŲ PARAPIJŲ BENDRUOMENIŲ GYVENSENOS TENDENCIJŲ XVIII A. PAB. – XIX A. 4 DEŠ. PALYGINIMAS.....	58
IŠVADOS	60
ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS	61

IVADAS

Visas XVIII a. pabaigos ir XIX a. pr. laikotarpis buvo įtemptas. Lietuvą įjungus į Rusijos imperiją, keitėsi jos administravimas, o tuo pačiu ir anksčiau nusistovėjęs teritorijos vidaus gyvenimo tvarkymas. Nenurimstant pasipriešinimo padalijimams judėjimui, vyko ginkluoti sukilimai, kurie nusinešė daug gyvybių. Jie vienaip ar kitaip palietė daugelio Lietuvos šeimų gyvenimus. Iš pastarųjų ypač išskirti reikia 1794 m. Tado Kosciuškos ir 1831 m. sukilimus. Toks sudėtingas laikotarpis logiškai keltų klausimą – o kaip keitėsi Lietuvos gyventų kasdienybė, kiek ir kaip šie įvykiai įtakojo jų gyvenseną, kiek šis Lietuvos gyventojų kasdienybės laikotarpis išsiskiria iš kitų?

Atsakyti į šiuos klausimus yra nelengva. Tarp daugelio priežasčių, komplikuojančių tyrimus, čia galima būtų pastebėti tai, kad minėti sukilimai ir priemonės, kurių ėmėsi carinės Rusijos valdžios, nedėkingai atsiliepė archyvinės medžiagos išlikimui. Siekiant išvengti represijų sukilėliai dažnai naikindavo savo archyvus. Ne ką geriau dokumentų išlikimui buvo XX a. I pusėje ir viduryje, kai dalis archyvų okupacinės valdžios buvo sunaikinta, pakeistos jų dislokacijos vietos Lietuvoje, nepateikiant informacijos apie jų buvimą, ar net išvežta iš Lietuvos¹. Šie dokumentai neretai atspindėdavo vienokias ar kitokias kasdienio gyvenimo peripetijas, todėl susidarė ženklios spragos, atskirų laikotarpių kasdienybės tyrimams. Nepaisant minėtų spragų, vis tik yra išlikusių dokumentų kompleksų, kurie, nors ir nukentėjo nuo minėtų veiksnių, bet gali būti panaudoti atskirų laikotarpių ir tam tikro spektro gyvensenos tyrimams. Tarp tokių dokumentų, nors, atrodytų ir kiek netikėtai, reiktų išskirti bažnyčiose pildytas krikštų, jungtuvių ir mirties metrikų knygas. Dirbant su šios rūšies dokumentais, iš pirmo žvilgsnio atrodytų, kad įrašai juose padaryti atsitiktinai ir negalima būtų juose rasti bent kiek ryškesnių tendencijų, nurodančių į galimą bent jau šią tokį sistemingumą. Tokį įspūdį suformuoja pati fiksuojamų duomenų specifika – krikštai, jungtuvės ir ypač mirtys. Tačiau atidžiau paanalizavus pradeda ryškėti, kad krikšto knygose tam tikrais laikotarpiais fiksuojamas įrašų pagausėjimas. Ar šie pagausėjimai atsitiktiniai? Matant tai, kad tokie įrašų pagausėjimai periodiškai vyksta iš vieno metų į kitus, verčia atidžiau panagrinėti šios periodinio svyravimo priežastis. Kreipiant dėmesį į krikšto knygose vykstančius duomenų svyravimus, ir ieškant jų priežasčių, dėmesį atkreipti reikia ir į kitas metrikų rūšis, ypač į jungtuvių, nes jos gali sudaryti labai palankią galimybę patikrinti krikšto įrašų tendencijas. Reikia pabrėžti, kad metrikų knygos nebuvo plačiai naudojamos parapijų kasdienybės tyrimams. Priežasčių kodėl bažnytinės metrikų knygos nėra plačiai naudojamos tiriant parapijų kasdienybei, galime ieškoti įvairių. Vieną vertus, reikia pastebėti tai, kad dauguma knygų yra prastos

¹ „Kilus Antrajam pasauliniam karui, Vilnių užėmė TSRS kariuomenė. Archyvus iš Vilniaus imta vežti į Tarybų Sąjungą. 1939 m. spalio 14 – 22 d. į Minską išvežta apie 18 vagonų (kitais duomenimis – 14 vagonų) archyvinė dokumentų. Iš Valstybinio archyvo Vilniuje išvežtos visos senųjų aktų knygos ir ryšuliai (apie 20000 saug. vnt.), buv. M. Muravjovo muziejaus archyvas bei kiti svarbiausi dokumentų kompleksai. Archyvui buvo padaryta milžiniška žala.“ Prieitis per Internetą: <http://www.archyvai.lt/lt/lvia_apie-mus/lviaistorija.html>

būklės, todėl su jomis yra pakankamai sudėtinga dirbti. Ne visos knygos yra lengvai prieinamos. Dalis jų yra saugomos archyvuose ar muziejuose, dalis – išlikę ir bažnyčiose. Iki šiol išlieka net ir elementarios informacijos apie išlikusias knygas stygiaus problema – dar ir dabar neparuoštas išlikusių metrikų knygų registras. Todėl yra sunku nustatyti kokios knygos dingę ar buvo sunaikintos. Tik nedidelė dalis metrikų yra suskaitmenintos ir publikuotos internete. Tačiau viena svarbesnių priežasčių, kodėl ši šaltinių grupė dar nesusilaukė didesnio dėmesio gali būti ta, kad tyrinėtojai neįvertina knygose pateikiamos informacijos kuri gali pasitarnauti tiriant parapijų kasdienybę.

Kalbant apie bažnyčių metrikų knygas reikia pažymėti, kad tai yra specifinis šaltinis, kuriose pateikiama informacija tiesiu keliu nenuveda į kasdienybės tematikos tyrimus. Tam reikalinga įsigilinti į pateiktos informacijos (krikšto metrikų knygose – vaiko krikšto, o kartais ir gimimo data, tėvų ir krikštatėvių asmenvardžiai, bei vietovė iš kurios jie atvyko) kontekstą, pasistengti rasti tą dalį, kuri gali kalbėti apie sistemos buvimą, pvz. gimstamumo išaugimas tam tikrais metų laikotarpiais. Ir tik derinant šią informaciją su istoriniais tyrimais galima susikurti reikalingas prieigas kasdienybės tematikos tyrimams. Naudingos kasdienybės tyrimams yra ne tik krikšto knygos. Pastarųjų informaciją dažnai patikslinti ar patikrinti gali jungtinių/užsakų metrikų knygos. Kai kuriems parapijų bendruomenių gyvenimo aspektams nagrinėti tinka ir mirties metrikų knygos. Tad viena pagrindinių šio tyrimo *problemų* – ar ir kiek galima bažnyčiose pildytas metrikas panaudoti parapijų kasdienybės tyrimuose. Šiame darbe pagrindinis dėmesys bus skiriamas krikštų metrikų knygoms. Palangos ir Salantų parapijų jungtinių ir mirties metrikų knygų datavimas nesutampa su mano nagrinėjamu XVIII a. paskutinio dešimtmečio – XIX a. 3-čio dešimtmečio laikotarpiu. Palangos bažnyčioje turimos tik 1849 – 1940 m. jungtinių ir mirties metrikos, o Salantų bažnyčioje yra tik santuokų ir mirties metrikos nuo 1849 m., tad jos mano temai reikalingos papildomos informacijos nepateikia.

Bakalauro studijų metu buvo dirbta prie panašių dokumentų, bei nagrinėta panašia tematika rašyti kiti KU istorijos studentų darbai, kurios savo darbus rašė apie skirtingų parapijų ir laikotarpių kasdienybę. Ir buvo atkreiptas dėmesys į tai, kad XVII a. pab.-XVIII a. pr. Palangos krikšto metrikose užfiksuotos tendencijos nesutapo su kitų parapijų, tokių kaip Telšių² bažnyčios, krikšto metrikų duomenimis. Todėl buvo iškeltas klausimas, ar krikšto metrikų įrašuose fiksuojamų tendencijų išsiskyrimas Palangos parapijoje nesukėlė tai, kad čia galėjo gyventi ne tuo pačiu ritmu gyvenančių gyventojų grupių faktorius? Čia kaip pavyzdį galima būtų nurodyti, kad prie jūros galėjo susiformuoti kiek kitokį gyvensenos ritmiškumą turinčios žemdirbių bei žvejų gyventojų grupės. Per Palangą ėjo prekybinis kelias³, tad logiškai mąstant turėjo būti dar viena savarankiškesnė gyventojų grupė, užsiėmusi

²ŽAGREKALYTĖ, A. *Telšių parapijos kasdienybė XVII a. pab. – XVIII a. Rekonstrukcijos galimybė remiantis parapijos bažnyčios metrikų knygomis*. Bakalauro baigiamasis darbas. Klaipėda, 2013.

³*Palangos Istorija*. Sud. V. ŽULKUS. Klaipėda, 1999, p. 127.

prekyba ir kelionės infrastruktūra – maitinimu, nakvyne ir pan. Tačiau jie neišvengiamai turėjo prisitaikyti prie žemdirbiškojo ritmo, nes būtent pastarasis formavo pagrindines gyvensenos šiose apylinkėse tendencijas. Tuo tarpu žvejyba – įnoringas amatas, nepaisantis nusistovėjusių švenčių dienų, labiau priklausantis nuo kiekvienais metais savitai besireiškiančių gamtinių aplinkybių (šaltesni – šiltesni metai, vėjų kryptys ir pan.), įtakojusių žuvų elgseną. Jau vien tai versdavo žvejus nepaisyti nusistovėjusio metinių, mėnesio ar savaitinių švenčių ciklo, o tai galėjo atsiliepti ir tai jų šeimų gyvensenos daliai, kurią galima užfiksuoti krikšto metrikų įrašuose. Norint patikrinti šią prielaidą, reiktų sulyginti panašių tirtų vietovių duomenis su Palanga. Tačiau čia reikia pastebėti, kad tokių tyrimų kol kas nėra, o surinkti duomenis apie žvejų šeimų gyvenseną – sunku, nes tam nėra kompleksinių šaltinių. Vis šios prielaidos patikrinimą galima padaryti kitu kampu. Galima pabandyti išanalizuoti netolimos Palangai tipiškos žemdirbiškojo tipo parapijos bendruomenės gyvenseną. Jei tyrimo metu ten užfiksuotos tendencijos esmingiau sutaptų su Palangos duomenų dalimi, galima būtų bent jau išskirti žemdirbiškosios gyventojų grupės duomenis. Tada, susidarytų galimybė atskirti netipiškus žemdirbiškosios gyvensenos grupės duomenis ir, gal būt, net pradėti aiškintis žvejų grupės gyvensenos tendencijas. Tad žemdirbiškojo ir nežemdirbiškojo tipo gyventojų grupių išskyrimas formuotų dar vieną darbo *problemą* ir uždavinių kontekstą.

Kasdienybės istorijos sąvokos raida. Kasdienybės sąvoką tyrinėtojai nusako skirtingai. Dažniausiai jos prasmės apibrėžimas būna glaudžiai susijęs su jų tiriamo darbo tematika. Išsamų kasdienybės istorijos tyrimų raidos pristatymą yra pateikęs Peteris Burkas *Naujajame idėjų istorijos žodyne*⁴. Šio tyrinėtojo nuomone kasdienybės istorijos tyrimai pradėjo aktualizuotis Apšvietos laikotarpiu. Jis išsiskiria prancūzų mokslininką Jean-Baptiste Couture, kuris, tirdamas senosios Romos istoriją, savo straipsnyje *Memoires de l'Academiedes Inscriptions*, buvo atkreipęs dėmesį į individo kasdienio gyvenimo tyrimo būtinybę⁵. XIX a. formuojantis naujoms disciplinoms, archeologijai, antropologijai, etnografijai, sociologijai kasdienybės istorijos tyrimai darėsi aktualesni⁶. Tada ši tematika įsikomponavo į šveicarų mokslininko, parašiusio *Renesanso civilizacijos Italijoje* (*The Civilization of the Renaissance in Italy*) studiją, Jacobo Burckhardto, išskirtinį keturių tomų tyrimą apie XVI a. kasdienį gyvenimą Šiaurėje (*Dagligt Liv i Norden i detsekstende Aarhundrede*) parašiusio danų mokslininko T. F. Troels-Lundo darbus⁷. Nuo XX a. pirmos pusės kasdienybės istorijos sąvoka akademiniame visuomeniniame įsitvirtino. Kasdienybės tyrimų galimybes savo darbuose taikė Edmundas Freudas, Franzas Boasas, o Max'as Weberis⁸ buvo panaudojęs ir *Veralltäglicung* mintį kuri yra vėrčiama kaip „routinization“. Tačiau bene ryškiausiai kasdienybės istorijos tyrimų prasmę išryškėjo

⁴BURKE, P. Everyday Life. In *New Dictionary of the History of Ideas*. Farmington Hills, 2005, t. II, p. 743

⁵BURKE, P. Everyday Life. In *New Dictionary of the History of Ideas*. Farmington Hills, 2005, t. II, p. 743.

⁶ČEPAITIENĖ, A. *Įvadas į kasdienybės studijas: kasdienybė kaip kultūrą tvarkanti erdvė*. Vilnius, 2005, p.11.

⁷Prieitis per Internetą: <https://archive.org/stream/dagligtlivinord02troegoog#page/n6/mode/2up>

⁸Prieitis per Internetą: <https://rotsinn.wordpress.com/2016/10/23/der-begriff-der-veralltaeglichkeit-frei-nach-max-weber/>

prancūzų tyrinėtojų darbuose. Čia galima būtų išskirti Jérôme Carcopino (1881–1970), kurio 1939 m. parašytas veikalas *La Viequotidienne à Rome à l'apogée de l'Empire* (Kasdienis gyvenimas Romoje imperijos laikais) tapo klasikiniu kasdienybės istorijos tyrimuose⁹. Vokietijoje labai artimas Micheliui de Certeau mintis nuo XX a. 9-to deš. plėtoja Alfis Lüdtkė¹⁰.

Kasdienybės problematiką Lietuvoje paskutiniu metu tyrinėjo Auksuolė Čepaitienė. Autorė savo analizėje apie kasdieninį gyvenimą atskiria nuo šventinio, teigdama, kad „santykiai šeimoje yra kasdieniniai, pagrįsti įvairiapusiškais ryšiais kiekvieną dieną, fiziniu artumu, bendru buitinių ir kitokių reikalų tvarkymu, o santykiai su giminėmis yra šventiniai, kai susitinkama tam tikromis progomis: per laidotuves, jubiliejus, vestuves“¹¹. Šis teiginys iš pirmo žvilgsnio kiek suproblemina tyrimui pasirinktą temą, kadangi šaltiniai kuriais remiantis buvo atliktas šis tyrimas, nusako daugiausiai šventinį, anot A. Čepaitienės, šeimos gyvenimo kontekstą. Jei tiesmukai reiktų pripažinti šitą aplinkybę, pradėčiau prieštarauti savo pačios nurodytai tyrimo temai, kurioje įrašus krikšto knygoje priskyriau kasdienybei. Tačiau čia reiktų atsižvelgti į vieną aplinkybę. A. Čepaitienė, savo tyrimuose apibrėždama šventes, turinio nusakyme daugiausiai rėmėsi savo darbui reikalingais kriterijais. Kadangi ji analizavo ne atskirus specifinius šaltinius (o juo labiau jų kompleksus), bet bandė apibrėžti individų gyvenimo visumą, kurioje, savaime suprantama, atsiskiria rutininis gyvenimas ir nekasdienės, ypatingos būties, laikotarpiai, buvo būtina šias temas atskirti, juo labiau, kad joms reikėjo taikyti ir nevienodus tyrimo metodus. Tuo tarpu mano atveju, kai reikia iš daugelio krikštų įrašų bandyti išsiaiškinti kokie sisteminiai procesai už jų gali slėptis, nesusiformuoja galimybė nustatinėti, kas vyko per visą krikšto dieną, t.y., kadangi krikšto metrikose nepateikiama informacija apie šventinę būseną, likau susaistytas su būtinybe analizei pasirinkti pačio krikšto įrašo esmę. Įrašų kiekis formuoja būtinybę žiūrėti į metrikose pateikiamą informaciją kaip į rutinišką. Tai suteikia galimybę taikyti kasdienybės tyrimo metodologines galimybes, bet kaip kasdienybę, analizės metu gaunamuose atsakymuose, matyti tik tą kasdienio gyvenimo dalį, kurią, kaip jau minėjau anksčiau, gali pateikti krikšto metrikų knygos. Kita vertus ir krikšto metrikų įrašai praneša ne apie vieną įvykį – krikštą. Krikštas neišvengiamas be vaiko pradėjimo. Tad įrašų pagausėjimas atskirais laikotarpiais gali rodyti ne apie vienos šeimos pasirinkimą susilaukti atžalos, bet apie panašios minties atsiradimą didesniame daugiau mažiau vienodomis sąlygomis gyvenančios bendruomenės rate. Tad jei galvotume, kad įrašų „bangų“ pasirodymas yra susijęs su konkrečios parapijos bendruomenės emocinio pakilimo laikotarpiu, tada už krikšto įrašo jau slėptųsi ir visos bendruomenės gyvenimo emocinis fonas atžalų pradėjimo laikui. O tai taip pat rodytų į „rutininį“ aspektą. Tad iš esmės mano

⁹BURKE, P. Everyday Life. In *New Dictionary of the History of Ideas*. Farmington Hills, 2005, t. II, p. 743.

¹⁰BURKE, P. Everyday Life. In *New Dictionary of the History of Ideas*. Farmington Hills, 2005, t. II, p. 744; LÜDTKE, A. What is the history of everydaylife and who are its practitioners?, In *The history of everydaylife. Reconstructing historical experiences and ways of life*. Princetoun, 1995.

¹¹ČEPAITIENĖ, A. *Įvadas į kasdienybės studijas: kasdienybė kaip kultūrą tvarkanti erdvė*. Vilnius, 2005, p.13.

atliktame darbe prieitis prie kasdienybės istorijos tyrimo metodologijos neprieštarauja A. Čepaitienės nurodytam apibrėžimui, tik skiriasi tyrimo uždaviniai ir kontekstas.

Šio darbo objektas – Palangos ir Salantų parapijų kasdienybės raida nuo XVIII a. pab. iki XIX a. 4-to deš., tiek kiek ją leidžia fiksuoti vienos ir kitos parapijos krikšto metrikų knygos. Reikia pasakyti, kad sąvoka *parapija* – komplikuota savo turinio nusakymu. Ji apima ne vieną, o keletą elementų ir ne visus elementus šiuo metu dar galima būtų tolygiai ištirti. Taip pavyzdžiui šiuo metu yra priimta parapiją apibrėžti tik kaip pirminį organizacinį *religinės bendruomenės* vienetą, administruojamą vyskupo paskirto klebono, kuriam padeda vikaras¹². Jei tektų atsižvelgti tik į tokią parapijos apibrėžimo prasmę, tyrimuose privaloma būtų susikonscentruoti į atskirų dvasiškių vadovaujamą religinę bendruomenę. Vis tik aiškinantis *parapijos* sąvokos kilmę, verta atkreipti dėmesį į tai, jog jos pavadinimas yra kilęs iš graikiško žodžio „*paroikia*“, reiškiančio „*gyvenimą prie, šalia ko nors*“¹³. Tokiu atveju, jau iš pirminio šios sąvokos nusakymo pradeda ryškėti ir kito parapijos sąvokos aspekto – erdvės, kuri jungia atskirą religinės bendruomenės narį, svarba. Tad jau vien iš pateiktos informacijos galima būtų galvoti, kad parapija apima dvasiškio organizuojamą, bet kartu ir savaimingai veikiančią, atskirų individų sudarytą bendruomenę bei jos veiklos erdvę, t.y. teritoriją, apjungiančią Bažnyčios organizacinę struktūrą atstovaujančio dvasiškio vadovaujamą bendruomenę. Šie sąvokos aspektai yra svarbūs aiškinantis ir Palangos ir Salantų parapijos raidą nuo XVIII a. pab. iki XIX a. 4-to deš.

Pagrindinis darbo tikslas – pasinaudojus 1794 – 1813 m. ir 1828 – 1834 m. Palangos ir 1802 – 1827 m. Salantų bažnyčių krikšto metrikų knygomis bei turimais istoriniais tyrimais, tiek kiek leidžia specifinis šaltinių turinys, išsiaiškinti pagrindines šių parapijų gyvensenos tendencijas bei pabandyti išsiaiškinti skirtingo gyvensenos tipo gyventojų grupių atskyrimo galimybes.

Darbo uždaviniai:

- 1) Remiantis istoriniais tyrimais, išsiaiškinti Palangos ir Salantų parapijų bažnyčių pagrindines raidos tendencijas iki XIX a. vid., didžiausią dėmesį kreipiant į XVIII – XIX a. sandūros laikotarpį ir nustatyti labiausiai išsiskiriančias šių parapijų šventes.
- 2) Remiantis XVIII a. pab. iki XIX a. 4-to deš. krikštų metrikų knygų įrašų duomenimis išsiaiškinti šios šaltinių grupės teikiamą informaciją apie Palangos ir Salantų parapijų šeimų kasdienio gyvenimo ritmiškumą ir pabandyti nustatyti galimas tokį ritmiškumą lėmusias priežastis.
- 3) Išsiaiškinti, ar Palangos ir Salantų krikštų metrikų knygų informacija gali padėti nustatyti skirtingų gyvensenos modelių besilaikančių grupių (žemdirbiškojo kalendorinio ritmo įtakojamos ir galimos žvejų gyvenseną praktikuojančios) egzistavimą.

¹²<http://www.newadvent.org/cathen/11499b.htm>

¹³<http://www.newadvent.org/cathen/11499b.htm>

Darbo struktūra. Tyrimas susideda iš įvado, darbo šalinių analizės ir penkių skyrių su poskyriais išvadų. Su iškeltais uždaviniais koreliuoja ir analizei pasirinkta darbo struktūra. Palangos Parapijos ir Salantų raidos analizę pateikiamos istoriniuose tyrimuose bei bažnyčios archyvuose, atliksiu skaidydama informaciją į atskirus skyrius. Pradėsiu nuo istoriografijoje užfiksuotos informacijos, skirtos Palangos ir Salantų bažnyčių istorijai iki XIX a. vid. analizės ir apibendrinimo. Antrasis ir trečiasis skyriai bus skirti Palangos ir Salantų parapijų demografiniai analizė remiantis krikštų metrikomis iki XIX a. vid.. Reikia pasakyti, kad kol kas nėra atliktas šių duomenų, nurodytų istoriografijoje bei spausdintuose šaltiniuose, aktualizavimas. Tad šiuose skyriuose daugiausiai teks užsiimti statistinių duomenų analize, t.y. sudarytos tokios apimties diagramos, leis pasinaudoti etnologų darbų duomenimis. Ketvirtasis skyrius bus skirtas Palangos ir Salantų parapijų bendruomenių gyvensenos XVIII a. pab.-XIX a. 4 deš. palyginimui, kurį atliksiu besiremddama diagramų ir etnologų duomenimis. Paskutinis skyrius bus skirtas parapijos ribų formavimuisi XVIII a. pab. – XIX a. pr., bei istoriniuose tyrimuose atspindinčiam parapijos gyvenimo įvertinimui. Tad šiame skyriuj reiks užsiimti šaltinio, Palangos ir Salantų bažnyčių 1794 – 1827 m. krikšto metrikų knygos, bei istoriografijos, aptarusios Palangos ir Salantų parapijų gyvenimą, analize.

Darbo metodai:

- 1) Siekiant išsiaiškinti Palangos ir Salantų parapijų bendruomenių XVIII a. pab.- XIX a. 4-to deš. gyvenseną, bus pasinaudota istorinių tyrimų bei šaltinių analizės metodu. Kadangi tyrimui naudojami šaltiniai yra specifiniai, gali atspindėti tik tą informaciją, kuri pateikiama krikšto metrikų knygose, juose rastų duomenų kontekstą, tiek, kiek reikia šių duomenų realizavimui, bandysiu išplėsti jau atliktų istorinių tyrimų informaciją.
- 2) Siekiant išsiaiškinti Palangos ir Salantų parapijų gyvensenos tendencijas bus naudojamas lyginamasis ir statistinis metodai.

ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS APŽVALGA

Literatūros apžvalga

Aptariant Palangos ir Salantų parapijų kasdienybės problematiką, metodologine prasme labai naudingi buvo A. Čepaitienės darbai. Iš jų čia galima paminėti straipsnį „Įvadas į kasdienybės studijas: kasdienybė kaip kultūrą tvarkanti erdvė“¹⁴, bei atskirą studiją „Gyvenimo etnografija: vietos, struktūros ir laikas. Besikeičianti Lietuva XX amžiuje“¹⁵. Pastarajame darbe, remiantis Lietuvos etnologų ir etnografų darbais bei klasikinėmis ir šiuolaikinėmis antropologijos teorijomis, apibūdinamos pagrindinės Lietuvos kasdienės liaudiškos gyvensenos sritys. Tarp jų dėmesio yra skiriama pragyvenimui, materialinei bei dvasinei kultūrai, religijai ir kt. Nepaisant to, kad studija yra orientuota į socialinius ir kultūrinius pokyčius vykusius Lietuvoje XX a., tačiau metodologinės nuostatos vertingos ir taikant jas XVIII a. pab.–XIX a. I pusės laikotarpiui. Tiriant XVIII-XIX a. sandūros Palangos bei Salantų parapijų gyvenseną, dėmesio verti ir kitų etnologų bei etnografų darbai. Iš jų išskirtini Pranės Dundulienės ir Liberto Klimkos tyrimai, kuriuose dėmesio buvo skirta šeimos kūrimosi, švenčių bei darbo papročių tradicijoms. P. Dundulienė savo knygoje „Lietuvos etnologija“¹⁶ pateikia bendriausias žinias apie lietuvių etnogenezę, plačiai aprašo gyventojų dvasinę ir materialinę kultūrą bei papročius. Kitoje šios autorės knygoje „Lietuvių šventės: tradicijos, papročiai, apeigos“¹⁷ išsamiai aprašomos kalendorinės šventės nuo Kalėdų iki Kalėdų, ji knygoje detalai aprašo šventes, kaip jos vyksta, kokia jų kilmė. Dar viena šios autorės knyga kurią aš naudosiusi rašydama darbą yra „Senieji lietuvių šeimos papročiai“¹⁸ joje autorė aprašo, jungtųjų, šeimos pagausėjimo (vaiko gimimo ir krikštynų) papročius. Reikia tik pastebėti, kad P. Dundulienė save daugiau reprezentavo kaip etnografę, o ne kaip etnologę. Svarbios ir L. Klimkos knygos „Tautos metai“¹⁹ bei „Tradicinių kalendorinių švenčių semantika“²⁰. Jose yra aprašomos ne tik kalendorinės, bet ir šeimos šventės, aptariama tradicinių papročių kilmė ir prasmė, pateikiami faktai apie kalendorinių švenčių reikšmę. Taip pat darbe buvo remiamasi šio autoriaus 2009 m. išleista knyga „Lietuviškųjų švenčių rate“²¹, kurioje yra aprašoma, kokios šventės vyksta atskirais mėnesiais.

Nemažiau svarbios yra Ž. B. Šaknio knygos „Kalendoriniai ir darbo papročiai Lietuvoje XIX a. pabaigoje – XX a. pirmoje pusėje: Jaunimo vakarėliai“²² bei „Jaunimo brandos apeigos Lietuvoje“²³,

¹⁴ČEPAITIENĖ, A. *Įvadas į kasdienybės studijas: kasdienybė kaip kultūrą tvarkanti erdvė*. Vilnius, 2005.

¹⁵ČEPAITIRNĖ, A. *Gyvenimo etnografija: vietos, struktūros ir laikas*. Vilnius, 2013.

¹⁶DUNDULIENĖ, P. *Lietuvos etnologija*, Vilnius, 1991.

¹⁷DUNDULIENĖ, P. *Lietuvių šventės: tradicijos, papročiai, apeigos*, Vilnius, 1991.

¹⁸DUNDULIENĖ, P. *Senieji lietuvių šeimos papročiai*, Vilnius, 2002.

¹⁹KLIMKA, L. *Tautos metai*, Vilnius, 2008.

²⁰KLIMKA, L. *Tradicinių kalendorinių švenčių semantika*, Vilnius, 2009.

²¹KLIMKA, L. *Lietuviškųjų švenčių rate*, Vilnius, 2009.

²²ŠAKNYS, Ž. B. *Kalendoriniai ir darbo papročiai Lietuvoje XIX a. pabaigoje – XX a. pirmoje pusėje: Jaunimo vakarėliai*, Vilnius, 2001.

²³ŠAKNYS, Ž. B. *Jaunimo brandos apeigos Lietuvoje*. Vilnius, 1996.

abi studijos nagrinėja jaunimo bendravimą skirtingose žmogaus gyvenimo sferose: šventėse ir darbo metu. Kita labai svarbi šio darbo studija yra Rasos Paukštytės-Šaknienės knyga „Gimtuvės ir krikštynos Lietuvos kaimo gyvenime“²⁴, knygoje nagrinėjamos Lietuvos kaimo XIX a. pabaigos – XX a. I pusės gimtuvės ir krikštynos. Taip pat savo darbe naudosisi Angelės Vyšniauskaitės, Petro Kalniaus ir Rasos Paukštytės-Šaknienės bendra studija „Lietuvių šeima ir papročiai“²⁵ ir Balio Buračo „Lietuvos kaimo papročiai“²⁶

Reikia pažymėti, kad kol kas labai stokojama etnologų darbų, kurie būtų skirti atskirų Lietuvos vietų problematikai. Todėl labai sunku nustatyti, kiek vienos vietovės gyvensena dėl istoriškai besiklosčiusių aplinkybių turėjo specifikos. Todėl šiuo aspektu labai svarbiais tampa istorikų darbai. Tačiau reikia pripažinti ir tą aplinkybę, kad tyrinėjusių Palangos ir Salantų bažnyčių istoriją nėra daug. Iš XIX a. tyrinėtojų reikėtų išskirti S. Čerskį²⁷, M. Valančių²⁸, V. Juzumavičių²⁹. S. Čerskis savo „Žemaičių vyskupijos aprašymą“ lenkų kalboje publikavo dar 1831 m. 2013 m. jis buvo išverstas ir išleistas taip pat ir lietuvių kalba. Leidinio pobūdis, siekis supažindinti tik su pagrindiniais vyskupijos raidos bruožais, neleido S. Čerskiui išsiplėsti, tad tiek Palangos, tiek ir Salantų praeitis ten pateikta tik keliais štrichais. Kiek daugiau detalių minėtų vietovių ir jų bažnyčių istorijai savo „Žemaičių vyskupystėje“ pateikė M. Valančius. Tačiau ir čia informacijos Palangos ir Salantų bažnyčioms, parapijų raidai buvo skirta tik tiek, kiek buvo būtina nušviesti pagrindines bažnyčių įsteigimo ir jų raidas atskirais laikotarpiais tendencijas. Analogiškas savo informatyvumu yra XIX a. II pusėje lenkų kalba parašytas ir ilgą laiką rankraštyje buvęs V. Juzumavičiaus darbas, kuris tik 2013 m. buvo išverstas į lietuvių kalbą ir publikuotas. Palangai ir Salantams šioje knygoje skirti nedideli skyreliai, kuriuose plačiau yra pateikiamos pačių miestų, miestelių bei juose buvusių bažnyčių istorijos.

Kiek daugiau dėmesio Palangos ir Salantų istorija susilaukė XX a. II pusėje. Pirmiausia čia išskirti reiktų B. Kviklio³⁰ parengtą ir išleistą žinyną „Mūsų Lietuva“. Šio leidinio ketvirtame tome išspausdintas Palangai ir Salantams skirtas skyrius suteikia žymiai daugiau informacijos nei prieš tai minėtų tyrinėtojų. Čia kur kas plačiau aprašoma Palangos ir Salantų miestų istorijos, pateikiama faktografinės informacijos apie sakralines vietas ir bažnyčias. Reikia paminėti ir kitą to paties autoriaus leidinį „Lietuvos bažnyčios“³¹. Jei atsižvelgtume į šio žinyno pavadinimą, galima būtų tikėtis, kad temai

²⁴PAUKŠTYTĖ, R. *Gimtuvės ir krikštynos Lietuvos kaimo gyvenime*. Vilnius, 1999.

²⁵VYŠNIAUSKAITĖ, A. KALNIUS, P. PAUKŠTYTĖ, R. *Lietuvių šeima ir papročiai*. Vilnius, 1995.

²⁶BURAČAS, B. *Lietuvos kaimo papročiai*. Vilnius, 1993.

²⁷ČERSKIS, S. *Žemaičių vyskupijos aprašymas*. Vilnius, 2013.

²⁸VALANČIUS, M. *Raštai II*, Vilnius, 1972. – naudotasi antruoju leidimu.

²⁹JUZUMAS, V. *Žemaičių vyskupystės aprašymas*. Varniai, 2013. – naudotasi leidimu. Čia reiktų atkreipti dėmesį, kad tekste naudosis ne Juzumo, o Juzumavičiaus pavardės variantą, nes būtent šia forma šis tyrinėtojas savo pavardę įrašė į dar prieš savo mirtį pastatytą antkapinį paminklą. Tad pavardės formos pasirinkimą šiuo atveju man diktuoja pagarba „Žemaičių vyskupystės aprašymo“ autoriaus asmeniniam apsisprendimui.

³⁰KVIKLYS, B. *Mūsų Lietuva*. T4. Bostonas, 1968.

³¹KVIKLYS, B. *Lietuvos bažnyčios*. T. 1, Čikaga, 1980.

reikalingos informacijos jame rasiu daugiausiai. Autorius „Lietuvos bažnyčių“ pirmajame tome didesnę dėmesį skyrė dabartinėms Palangos ir Salantų bažnyčioms kurios buvo pastatytos XX a. pr. Reikia pabrėžti kad, nei prieš tai mano minėti autoriai, nei B. Kviklys nesiekė išskirti būtent Palangos ir Salantų miestų ar bažnyčių istorijos. Rašomų darbų kontekstas reikalavo pateikti šio Baltijos pajūrio miesto istoriją bendrame kontekste su kitais Lietuvos miestais.

Bene vienas pirmųjų Palangai atskirai skirtų tyrimų pasirodė tik XX a. pab. 1999 m. buvo išleista V. Žulkaus sudarytas monografinio pobūdžio straipsnių rinkinys „Palangos istorija“³². Knygoje pateikiami straipsniai suskirstyti atskiroms temoms nuo seniausių laikų iki XX a. Darbo tyrimui svarbiausi straipsniai, kuriuose analizuojama XVII a. pab. – XVIII a. pr. Palangos praeitis, apimantys ne tik bažnyčios, bet ir dvaro, net gi pačios gyvenvietės istoriją. Mano tyrimui svarbūs Z. Kiaupos straipsniai, skirti bažnyčiai³³ ir jos parapijai³⁴.

Danutės Mukienės sudarytoje knygoje „Palanga. Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia“³⁵ kurioje yra skirtingų tyrinėtojų straipsniai skirti Palangos bažnyčios istorijos, dailės ir architektūros tyrimams. Bet apskritai ši knyga, o taip pat ir kita, „Palanga. Kultūros paveldas“³⁶, kurios viena iš sudarytojų taip pat buvo D. Mukienė, daugiau dėmesio skiria dabartiniams paveldiniams ar Palangos miesto bei bažnyčios aspektams.

Lyginat su Palanga Salantai tyrimų gausa pasigirti negali, tik nuo XXI a. pr. suintensyvėjo Salantų tyrimai. Nors Salantų tyrimai ir įgauna progresą, tačiau pačių leidinių galime paminėti tik du. Pirmais leidinys kuris davė pagrindą Salantų tyrimams yra 2006 m. išleista P. Vaniuchino sudaryta knyga skirta Salantų miestelio 450 metinėms „Salantai: Salantams 450 metų, 1556–2006“³⁷, joje labai trumpai aprašoma visa miestelio istorija nuo 1556 m. iki 2006 m. O 2011 m. pasirodė atskirta studija skirta Salantų bažnyčios istorijai „Salantų bažnyčia: Istorija, meno vertybės ir žmonės“³⁸ kurią sudarė P. Šverebas joje kur kas plačiau aprašoma visa bažnyčios istorijos raida, knygoje tai pat yra pateikiama faktografinė medžiaga.

Šaltinių apžvalga

Mano tyrimui ypač svarbūs Palangos bažnyčios archyve išlikę dokumentai. Tarp jų ir XVIII a. pab – XIX a. 4 deš. krikšto metrikų knygos. Iš jų savo darbe naudosisiu 1794 – 1813 m. ir 1828 – 1834 m. metrikų knygomis. Tai pat bus naudojama Salantų bažnyčios krikšto metrikų knyga 1802 – 1827 m.

³²Palangos Istorija. Sud. V. ŽULKUS. Klaipėda, 1999.

³³KIAUPA, Z., *Palangos bažnyčia*. Sud. V. ŽULKUS, Klaipėda, 1999. p. 130.

³⁴KIAUPA, Z., *Palangos parapija*. Sud. V. ŽULKUS, Klaipėda, 1999. p. 169.

³⁵Palanga. Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia, Sud. MUKIENĖ, D. Vilnius, 2008.

³⁶Palanga. Kultūros paveldas, Klaipėda, 2008.

³⁷Salantai: Salantams 450 metų, 1556-2006. Sud VANIUCHINAS, P ir POČIUTĖ, A. Kaunas, 2006

³⁸Salantų bažnyčia: istorija, meno vertybės ir žmonės, Vilnius, 2011.

kurios būklė yra labai gera. Todėl metrikos yra nuskenuotos ir skaitmeninės jų kopijos publikuotos internetinėje svetainėje www.epaveldas.lt. Nors šis naudojimosi būdas yra prieinamas visiems žmonėms, ši metrikos knyga iki šiol detaliau nėra tyrinėta.

Palangos bažnyčios 1794 – 1813 m. krikšto metrikų knyga.

Šis šaltinis buvo pradėtas pildyti 1794 m. sausio 1 dieną ir baigtas 1813 m., tačiau dėl prastos būklės negalima išskaityti kokį mėnesį ir dieną jis buvo baigtas pildyti. Šią krikšto metrikų knygą sudaro 100 lapų. Įrašai daryti lotynų kalba. Pirmiausia buvo įrašoma krikšto diena (kai kuriuose įrašuose nurodyta, kada kūdikis gimė), naujakrikšto vardas, tėvo ir motinos vardai ir pavardės bei vietovė iš kurios atvyko. Toliau paprastai seka krikštatevių duomenys: vardai, pavardės ir, taipogi, gyvenamoji vieta. Išimtys: jei krikštijamo vaiko tėvai ir krikšto tėvai yra iš to paties kaimelio, tada įrašo pabaigoje lotyniškai parašoma *omnes de ibid* (abu iš ten pat). Įdomu tai, kad ne visada yra vienodas krikšto tėvų skaičius, taip pat būdavo atveju, kad krikšto tėvai yra vien tik moterys arba vien tik vyrai ir pan.

Neaišku kodėl, tačiau beveik visos krikšto metrikos knygos lapo galas užbaigiamas ikso ženklu. Tokia metrikų pildymo sistema išlieka iki pat paskutinio knygos lapo.

Minėtoje krikštų metrikų knygoje kunigai neprisistatydavo, tačiau analizuojant ir sprendžiant iš įrašų rašymo struktūros bei rašto kaitos, galima spręsti, kad kunigas Palangos bažnyčioje buvo ne vienas. Galima manyti, kad krikšto metrikos lapai buvo išplyšę, ir knygos rekonstravimo metu, puslapiai įsegti ne eilės seka. Todėl 67, 68, 69, 70 ir 71 puslapiai priklauso ne šiai, o kitai krikšto metrikų knygai, nes ten nurodami 1721, 1730, 1814, 1816 metų gimimo metrikų knygoms.

Perėjus tiesiogiai prie tyrimo, t.y. nustatinėjant kasdieninį šeimos gyvenimo ritmiškumą, susidurta su pirmaisiais ir dažniausiai pasitaikiusiais šio laikotarpio tyrinėjimo sunkumais. Pagrindinės kliūtys trukdžiusios įskaityti metrikos puslapius buvo trys. Pirmiausia tam trukdė nutrupėję knygos kraštai, drėgmės paveiktos vietos, sutepimai atsiradę vartant metrikų puslapius pirštais. Nutrupėję kraštai ypač trukdo 8, 61 krikšto metrikos puslapiuose buvusio teksto išskaitymą, o 80 – 100 puslapiuose išliko tik nepilnos lapų dalys.

Išorinis žvilgsnis leidžia galvoti apie blogas šio šaltinio saugojimo sąlygas, dėl kurių krikšto metrikos puslapiuose akivaizdžiai pastebimos drėgmės sukeltos cheminės reakcijos, skatinančios puslapių irimą. Labiausiai tai matosi 7 – 8 ir 69 metrikų puslapiuose. Be to teksto įskaitymui trukdo ir minėtuose puslapiuose vartant paliktos pirštų dėmės. Kita vertus metrikų knygos teksto išskaitymui trukdė ir pats knygos surišimas – surišimo vietose yra sunkiai įskaitomas tekstas. Knygos pildymas yra chaotiškas, kaip jau minėjau knyga galėjo būti išplyšusi ir perrišta, todėl įrašai eina nenuosekliai.

Palangos bažnyčios 1828 – 1834 m. krikšto metrikų knyga

Metrikų knyga pradeda pildyti sausio 1 diena, o baigta gruodžio 29 dieną, ją sudaro 180 lapų, tačiau užpildyta iki 81 lapas. Skirtingai nei 1794 – 1813 m. ši metrika pildyta lenkų kalba. Minėtoje 1828–1834 m. krikšto knygoje kunigas prisistatė tik pirmame lape.

Pagrindinės kliūtys trukdžiusios įskaityti metrikos puslapius buvo dvi. Pirmiausia tam trukdė drėgmės paveiktos vietos, kurios išblukino tekstą. Drėgmės paveiktos vietos ypač trukdo 4 – 6 ir 23 – 28 krikšto metrikos puslapiuose buvusio teksto išskaitymą. Antra problema skaitant tekstą buvo perrišimo virvelė, kuri knygos apačioje ėjo per tekstą, todėl vietomis buvo sunku įskaityti tekstą.

Salantų bažnyčios 1802 – 1827 m. krikšto metrikų knyga

Salantų metrikų pildymo sistema išlieka panaši, kaip ir Palangos krikšto metrikų. Metrika pradeda pildyti 1802 m. sausio 2 dieną ir baigta 1827 m. gruodžio 30 dieną. Ją sudaro 441 lapas. Reikia paminėti, kad šioje metrikų knygoje yra ir žinomo kunigo, kartografo, Žemaičių vyskupijos istorijos apybraižos autoriaus Stanislovo Čerskio, kuris nuo 1825 m. buvo Salantų klebonu, ranka darytų įrašų.

Lyginant Salantų bažnyčios krikštų metrikų knygą su 1794 – 1813 m. Palangos, reikia pasakyti, kad jos būklė yra kur kas geresnė. Šioje metrikoje nutrupėję tik pirmo ir 209 lapo kraštai. Tiesa 357v lape yra netrukdančių skaityti teksto pavienių dėmių, o 356v lape yra nežymiai išblukusio teksto, tačiau ir jis yra įskaitomas. Knygą perrišant buvo atsisakyta senojo šniūravimo, išlikusios pastarojo žymės, rodo, jog tekstas buvo rašytas po šios archyvinės procedūros.

1. PALANGOS IR SALANTŲ BAŽNYČIŲ RAIDĄ IKI XIX A. VID.

Palangos ir Salantų parapijų bendruomenių gyvenimui lemiamą vaidmenį vaidino bažnyčia su joje dirbančiu ir parapijos bendruomenę aptarnaujančiu kunigu. Nuo palankių sąlygų bažnyčios fiziniui išlikimui ir nuo efektyvios kunigo veiklos priklausydavo ir bendruomenės, kuri gyveno bažnyčios aptarnaujamoje teritorijoje, kasdienės krikščioniškosios elgsenos savitumas, parapijiečių tapatumas. Tad norint ištirti minėtų vietovių parapijų bendruomenių gyvensenos niuansus, labai svarbu išsiaiškinti vietinių bažnyčių raidos niuansus. Istorinių tyrimų raidos neišvengiamumą diktuoja ir tai, kad šiame darbe pagrindinis šaltinis yra šiose bažnyčiose pildytos krikšto metrikų knygos. Turint galvoje, kad pastarosiose ieškosime išsiskiriančių laikotarpių, kuriais sistemingai vyko įrašų pagausėjimas, aiškinantis bažnyčių raidą būtina atkreipti dėmesį į bažnyčių titulus, į šiose parapijose vykusius atlaides bei istoriografijoje užfiksuotas vietines šventes. Švenčių tradicijoms susiformuoti paprastai reikalingas ilgas laiko tarpas. Todėl aiškinantis bažnyčių ir parapijų raidą, negalima apsiriboti vien tik temoje apsibrėžtu laikotarpiu. Kai kurios šventės, išskilmės galėjo pradėti formotis jau nuo bažnyčių steigimo. Todėl bažnyčių raida bus ir aptariama nuo šių dvasinių struktūrų atsiradimo iki maždaug XIX a. vid., t. y. kraštinės mano temos chronologinės ribos.

1.1. Palangos bažnyčios istorijos iki XIX a. vid. apžvalga

Sakralinių krikščioniškų objektų atsiradimą Palangoje reiktų pradėti aptarti nuo Birutės kalno. Tokią galimybę tvirtintu minėtos kopos sakrališkumo pabrėžimas ilgesnėje laiko atkarpoje. Pats kalnas tokį pavadinimą įgavo tarp vietos gyventojų paplitus legendai, kad ten yra palaidota kunigaikštienė Birutė. Kaip rodo archeologiniai tyrimai, dar iki krikščionybės laikų ten būta kažkokių su dangaus kūnų ir gamtos metų ciklų stebėjimu susietų struktūrų³⁹. Istorikės Z. Genienės nuomone, 1506 m. toje vietoje galėjo būti pastatyta nedidelė medinė Šv. Jurgio koplyčia⁴⁰. 1753 m. koplyčia buvo atnaujinta, tačiau ji buvo apleista ir sunyko. Tam įtakos turėjo tikinčiųjų dėmesį sutelkusi mieste veikusi bažnyčia, kurią taip pat reikėjo išlaikyti. Menkstant dėmesiui koplyčiai, jos vietoje buvo pastatytas medinis kryžius. Kai jis nugriuvo, 1869 m. klebono Konstantino Steponavičiaus pastangomis pagal architekto K. Mejerio projektą pastatyta dabartinė neogotikinė koplyčia⁴¹.

XIX a. informacija rodo, kad nuo ikikrikščioniškųjų laikų susiformavęs dėmesys kopai, kaip sakraliniam objektui, tarp vietos gyventojų nebuvo išnykęs. Dar daugiau, šalia jos, šiauriniame jos šlaite Antaninos Tiškevičienės užsakymu 1898 m. buvo pastatyta Lurdo grotos kopija. Ją įrėngė prancūzų

³⁹Palanga. Kultūros paveldas, sud. D. Sobeckis. Palanga, 2008, p. 14.

⁴⁰GENIENĖ, Z. Palanga. Kultūros paveldas. sud. D. Sobeckis... p. 13

⁴¹GENIENĖ, Z. Palanga. Kultūros paveldas. sud. D. Sobeckis... p. 13.

menininkas Bonhomme. Grotą turėjo liudyti apie Šv. Mergelės Marijos apsireiškimą ir stiprinti krikščioniškas tradicijas⁴². Tad jei kalbėtume apie ankstyvuosius sakralinius objektus Palangoje, pirmiausia reiktų atsižvelgti į Birutės kalno ir čia stovėjusių sakralinių objektų faktą. Jei istoriografijoje pateikiama informacija apie 1506 m. čia pastatytą Šv. Jurgio koplyčią yra teisinga, tada reiktų pripažinti, kad jau nuo XVI a. pr. Palangos apylinkėse galėjo susiformuoti pakankamai gyva tikinčiųjų bendruomenė, kuri ir galėjo tapti būsimosios parapijos, formavusios krikščioniškas nuostatas, užuomazga. Vienaip ar kitaip reiktų atkreipti dėmesį į Šv. Jurgio dienos svarbą, su ja susijusių švenčių galimybę Palangoje mano tiriamos temos chronologinėje atkarpoje. Kita vertus, nelabai aišku ar Švč. Mergelės Marijos garbinimo tradicija prie ar ant Birutės kalno negali siekti ir ankstesnius laikus, ne tik XIX a. pab., kai šios kopos papėdėje buvo pastatyta Lurdo grotą. Šis klausimas lieka atviru aiškinantis Palangos istoriją, tačiau šio darbo temai tai neturi įtakos, nes pačiame miestelyje veikė Švč. Mergelės Marijos titulo bažnyčia, tad parapijos bendruomenei ji neišvengiamai turėjo daryti įtaką.

Knygoje *Palangos Istorija* Z. Kiaupa teigia, kad kurį laiką Palangoje bažnyčios nebuvo, o tai nutiko, dėl vėlavusio Žemaitijos krikšto. Artimiausia Palangai bažnyčia buvo 1467 m. įsteigta bažnyčia Alsėdžiuose, o kita 1523 m. atsirado Plateliuose. Autorius mini, kad kiek arčiau buvo Klaipėdos bažnyčia, tačiau ji buvo kitoje valstybėje. Reformacijos bangai pasiekus Lietuvą, Palangą, kaip ir visą nuo 1525 m. liuteroniškos Vokiečių ordino įpėdinės – Prūsijos kunigaiškištytės – pasienį, galėjo pasiekti reformacija, tačiau ji, bent jau XVI a. pradžioje, Žemaitijoje neišsilaikė⁴³. Po Tridento bažnytinio suvažiavimo persitvarkanti Katalikų Bažnyčia ėmėsi labiau rūpintis savo įtakos plėtimu. Žemaitijoje tokia veikla akivaizdžiau buvo pastebima vyskupaujant Merkeliui Giedraičiui⁴⁴. Z. Kiaupa pasinaudojo M. Valančiaus pateikta informacija, kad būtent pastarasis vyskupas paragino Palangos seniūną Simoną Vainą pastatyti jo administruojamos valdos centre bažnyčią, o šią iniciatyvą 1590 parėmė Lietuvos valdovų Žygimanto Augusto sesuo ir Stepono Batoro našlė Ona Jogailaitė, kurios fundaciją 1597 m. patvirtino valdovas Zigmantas Vaza⁴⁵. Neatsitiktinai vienas iš bažnyčios titulų, Šv. Onos, buvo skirtas fundatorės garbei.

1707 m. Palangos bažnyčia Žemaičių vyskupo Jono Jeronimo Krišpino-Kiršenšteino buvo konsekruota trigubu titulu: Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų, Šv. Jono Krikštytojo ir Šv. Roko⁴⁶. Kadangi bažnyčia buvo trigubo titulo, nereikėtų atmesti tikimybės, kad šventės, skirtos Švč. Mergelei Marijai (ypač gegužės mėnuo, Škaplierinė - liepos 22 d., Žolinė arba Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų rugpjūčio 15 d.), Šv. Jonui (birželio 24 d.) ir Šv. Rokui (rugsėjo 16) parapijoje galėjo turėti

⁴²GENIENĖ, Z. *Palanga. Kultūros paveldas*. sud. D. Sobeckis... p. 14.

⁴³KIAUPA, Z. *Palangos istorija*. Sud. V. ŽULKUS. Klaipėda, 1999, p. 130.

⁴⁴KIAUPA, Z. *Palangos istorija*. Sud. V. ŽULKUS..., p. 131

⁴⁵KIAUPA, Z. *Palangos istorija*. Sud. V. ŽULKUS..., p. 130.

⁴⁶JANONIENĖ, R. Senieji Palangos bažnyčios meno kūriniai, in *Palanga. Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia*, Sud. D. MUKIENĖ. Vilnius, 2008, p. 50.

didesnės reikšmės. Tai dalinai patvirtintų ir XIX a. II pusėje rašęs V. Juzumavičius, kuris teigia, kad Palangoje buvo švenčiamos Škaplierinės ir Šv. Onos, t. y. Švč. Mergelės Marijos motinos, diena⁴⁷. Nereikėtų nuošalyje palikti ir Palangos bažnyčioje be pagrindinio altoriaus dar buvusių ir 1715 m. vizitacijoje aprašytų šešių altorių: Šv. Elžbietos, Šv. Antano, Šv. Pranciškaus Ksavero, Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės, Nukryžiuotojo Jezaus ir Rožnio Švč. Mergelės Marijos titulo⁴⁸. Kaip matome net du altoriai susišaukia su Švč. Mergele Marija. Be to prie šios tradicijos bent jau dalinai galima būtų priskirti ir Šv. Elžbietą, kurią, pagal šv. Raštą, buvo aplankiusi Marija. Kaip bažnyčios, taip ir altorių titulai galėjo turėti įtakos bažnytinėms šventėms ar net atleidams.

Istoriografijoje yra užfiksuota susiklosčiusi paradoksali situacija – mažėjant Palangos parapijos teritorijai, XVIII a. vid. pastebimas bažnytinio–visuomeninio gyvenimo pagyvėjimas⁴⁹. Ši aplinkybė ko gero ir vertė kleboną Matą Vilčinskį vietoj nykstančios senosios bažnyčios 1767 m. pradėti statyti naują⁵⁰. Ji buvo pastatyta tame pačiame sklype, miestelio centre.

XIX a. I pusėje Palanga pamažu pradėjo virsti vasarviete – kurortu⁵¹. Tai svarbi aplinkybė ir vykdant nuoseklius šios vietovės gyvensenos pokyčių tyrimus, tačiau juos kol kas efektyviau realizuoti sunku, nes trūksta nuoseklesnių šio laikotarpio tyrimų. Architektūriškai ryškiau Palanga pradėjo keistis tik XIX a. II-je pusėje. Tada buvo nuspręsta statyti naują mūrinę bažnyčią, turėjusią tapti svarbiu miesto architektūriniu akcentu, tačiau šis laikotarpis jau yra už temos chronologinių ribų.

1.2 Salantų bažnyčios raida

Salantų parapijos istorijai skirtų istorinių tyrimų yra negausu. Vis tik reikia pastebėti, kad ši vietovė tyrinėtojų dėmesį traukė dar XIX a. I pusėje. Gana išsamų rašinį apie Salantų parapijos prieglaudą (špitolę) 1821 m. paskelbė kun. Tadas Laurynavičius, kuris 1802 – 1827 m. buvo parapijos klebonu. Jis taip pat aprašė ir bažnyčios fundatorius, žymesnius aukotojus⁵². Apie Salantų bažnyčią XIX a. taip pat buvo rašoma Žemaičių vyskupijos istorijai skirtuose Stanislovo Čerskio⁵³ ir Motiejaus Valančiaus⁵⁴ darbuose. XIX a. neišspausdintas liko kitas solidus Žemaičių vyskupijos istorijai skirtas darbas, tai kun. Vincento Juzumavičiaus Žemaičių vyskupijos aprašymas. Šio veikalo publikavimui likimas palankus buvo tik XXI a. pr. 2013 m. pasirodė M. Paknio parengtas vertimas į lietuvių kalbą.

⁴⁷ JUZUMAS, V. *Žemaičių vyskupijos aprašymas*. Varniai, 2013, p. 347.

⁴⁸ JANONIENĖ, R. Senieji Palangos bažnyčios meno kūriniai, in *Palanga. Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia...*, p. 50-51.

⁴⁹ KIAUPA, Z. *Palangos istorija*. Sud. V. ŽULKUS..., p. 169.

⁵⁰ Ibid., p. 169.

⁵¹ *Palanga. Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia...*, p.14

⁵² Ławrynowicz, T. *Szpital parafijalny w Salantach w dyecezyi żmudzkiej*. In *Dziejedobroc zynności krajowej*. Wilno, 1821.

⁵³ Czerski, S. *Opis żmudzkiej diecezyi*, Wilno, 1830.

⁵⁴ Valančius, M. *Žemaičių wiskupiste*. Wilniuj, 1848

Sudėtinga XIX – XX a. pr. Lietuvos istorijos raida lėmė, kad dėmesys lokalinei istorijai buvo kiek atlėgęs. Tik po II pasaulinio karo išeivijoje Salantų apylinkių ir bažnyčios istorija buvo apžvelgta dvejuose B. Kviklio parengtuose žinyuose, skirtuose Lietuvos vietovių ir bažnyčių istorijai⁵⁵ bei Bostone leistos Lietuvių enciklopedijos dvidešimt šeštame tome⁵⁶. Pačioje Lietuvoje prie konceptualesnių lokaliųjų, kuriuose būtų buvusi nagrinėta ar apžvelgta Salantų bei jos bažnyčios istorija, buvo grįžta tik po nepriklausomybės atkūrimo. Salantų bažnyčia dėmesio susilaukė K. Misiaus ir R. Šinkūno išleistame Lietuvos katalikų bažnyčių žinyne⁵⁷. Dėmesio vertas ir 2006 m. pasirodęs Salantų miestelio jubiliejui skirtas leidinys, kurį sudarė Paulius Vaniuchinas⁵⁸. Kol kas išsamiausias darbas, skirtas specialiai Salantų bažnyčios istorijai, buvo publikuotas 2011 m. Tada pasirodė šios bažnyčios istorijai, meno vertybėms ir žmonėms skirta, Povilo Šverebo sudaryta, penkiolikta Žemaičių praeities knyga⁵⁹.

Salantų praeitį aptarusiuose istoriniuose tyrimuose yra užfiksuota, kad XV a. pasibaigus kovoms su kryžiuočiais ir pasirašius Melno taikos sutartį⁶⁰, Skilandžių (ankstesnis miestelio pavadinimas) apylinkės nebuvo tankiau apgyvendintos. Tai galėjo būti viena iš priežasčių, kodėl čia bažnyčia atsirado kur kas vėliau negu likusioje Žemaitijos dalyje. Pasak B. Kviklio pirmoji koplyčia turėjo stovėti prie ar ant Gaidžio kalno⁶¹. Tik antroji buvo pastatyta jau dabartinių Salantų teritorijoje⁶². Remiantis V. Juzumavičiumi, pirmąją bažnytėlę Skilandžių kaime turėjo funduoti Salantų dvaro valdytojas, karaliaus Zigmanto III sektorius ir arklininkas Mikalojus Pasamovskis. 1603 m. vyskupas Merkelis Giedraitis, anot istoriko, ją pripažino Mosėdžio filija⁶³. Istoriniuose tyrimuose tai būtų pirmasis bažnyčios Salantuose paminėjimas. Lieka neaišku kokiais duomenimis V. Juzumavičius rėmėsi. Žemaičių vyskupijos kodekse surinkti dokumentai apie tokią fundaciją neužsimena, nepagrindžia šios informacijos ir vėlesni istorikų tyrimai. Tad gal šioje vietoje V. Juzumavičius įvėlė klaidą? Bet tokiu atveju ši klaida turėjo būti dviguba, nes jis nurodo, kad 1603 m. vysk. M. Giedraitis Skilandžių bažnyčią pripažino esant Mosėdžio bažnyčios filija, o tai būtų lyg ir antra data, susijusi su ankstesne fundacija ir turėtų patvirtinti pastarąją.

Pabandykim atidžiau panagrinėti visą informaciją, kurią V. Juzumavičius pateikia apie Salantų bažnyčią XVII a. pr. Čia svarbūs atrodytų istoriko pateikti duomenys apie 1630 m. fundaciją. V. Juzumavičius nurodo, kad anksčiau čia jau minėtas M. Pasamovskis, norėdamas Salantuose įsteigti parapiją, pastatė didesnę bažnyčią, kuriai užrašė net 34 valakus žemės su Ablingos, Laigių ir Ližių

⁵⁵KVIKLYS, B. *Mūsų Lietuva*. T 4. Bostonas, 1968.

⁵⁶*Lietuvių enciklopedija*. T 26. Boston, 1961.

⁵⁷Misiaus, K. Šinkūnas, R. Lietuvos Katalikų bažnyčios/žinynas/. Vilnius, 1993.

⁵⁸*Salantai: Salantams 450 metų, 1556-2006*. Sud VANIUCHINAS, P ir POČIUTĖ, A. Kaunas, 2006

⁵⁹*Salantų bažnyčia: Istorija, meno vertybės ir žmonės*. sud. ŠVEREBAS, P. In Žemaičių praeitis. T 15. Vilnius, 2011

⁶⁰*Salantų bažnyčia: Istorija, meno vertybės ir žmonės...*, p.16.

⁶¹KVIKLYS, B. *Lietuvos bažnyčios*. T 1. Čikaga, 1980, p. 271

⁶²*Ibid.*, p. 271.

⁶³JUZUMAS, V. *Žemaičių vyskupijos aprašymas*. Varniai, 2013, p. 383

kaimais, o miestelyje dar papildomą 28 margų plotą⁶⁴. Anot šio tyrinėtojo, vysk. Merkelis Elijaševičius Geišas 1631 m. įsteigė parapiją, pradžioje ji buvo kur kas didesnė, nes jai priklausė nemažos dabartinių Kartenos ir Gintališkės parapijų dalys⁶⁵. Čia stebinti gali tai, kad 34 valakų fundacija atrodo esanti labai didelė. Reiktų atkreipti dėmesį ir į kiek netikėtą fundatoriaus asmenvardį. Įsiklausyti į V. Juzumavičiaus informaciją verčia kiek anksčiau apie Žemaičių vyskupiją rašiusio kun. S. Čerskio pateikti duomenys apie Salantų bažnyčios fundacijos dydį XIX a. Jis teigia, kad „*Salantų parapijos žemės valda yra už šešių mylių* [nuo bažnyčios – S.J.], *turi 34 valakus žemės...*“ ir kad „*...parapijai priklauso mažas valakas žemės prie miestelio...*“⁶⁶. Tad S. Čerskio nepriklausoma informacija patvirtina V. Juzumavičiaus duomenis dėl fundacijos parapijai dydžio. Belieka tik pridėti, kad su 1630 m. fundacijos data sutiko ir M. Valančius, kuris mini, kad 1630 m. M. Pasamovskis Salantuose pastatė medinę bažnyčią⁶⁷. Tokia tendencija pasikartoja ir kituose istorikų tyrimuose, o galutinį tašką 1630 m. datos tikrume padėjo 2011 m. Salantų bažnyčios istorijos tyrimą atlikęs K. Misius. Jis Lietuvos valstybės istorijos archyve saugomuose Lietuvos metrikos mikrofilmuose surado ir šios fundacijos dokumentą, kuriame nurodytos ir šios fundacijos aplinkybės⁶⁸. Be kita ko K. Misius, berods, atrado ir V. Juzumavičiaus paminėtos fundacijos 1603 m. klaidos galimybę. Istorikas pastebėjo, kad 1750 m. bažnyčios vizitacijos akte, perrašant fundacijos dokumentą buvo padaryta korektūros klaida. Greičiausiai V. Juzumavičius rėmėsi 1873 m. išleistu Žemaičių kunigų vyskupijos kalendoriumi, kuriame dėl minėtos klaidos buvo nurodyta ne 1630 m. bažnyčios įsteigimo data, o 1603 m. Matyt tai ir suklaidino istoriką.

Šioje vietoje vertėtų tik įsiklausyti į S. Čerskio informaciją, kalbančią apie fundatorių. Jis rašo, jog prieš didįjį bažnyčios altorių yra ornamentais išpuošta marmurinė antkapinė plokštė, žyminti bažnyčios globėjo ir „*iš dalies*“ fundatoriaus Stanislovo Vainos, mirusio 1649 m., atminimui⁶⁹. Tokia informacija kiek suproblemina atrodo neginčijamai vien tik Mikalojui Pasamovskiui priskirtiną 1630 m. bažnyčios fundaciją. Komplikaciją čia kelia XIX a. išlikusi ir istorikų fiksuota informacija apie S. Vainos fundatorystę. Tiesa S. Čerskis ją pateikia atsargiai, nurodydamas, kad ji yra dalinė, tačiau su kuo bažnyčios steigimu S. Vainai reiktų dalintis – nenurodoma. Jei remtumėmės 1646 m. fundacijos dokumentu, tai tokia dalininke galėtų būti ir tame pat dokumente minima Elžbieta Kiršenšteinaitė⁷⁰. Tačiau nereikia atmesti, kad S. Čerskis galvoje galėjo turėti ir ankstesnę fundaciją. Pastarąją savo straipsnyje buvo aptaręs K. Misius. Pristatydamas 1630 m. fundacijos dokumento atsiradimo kontekstą, istorikas nurodė, kad Salantų (Skilandžių) dvarą Mikalojui Pasamovskiui buvo *įkeitęs* Mikalojus Vaina⁷¹. Įkeitimo aplinkybė kiek komplikuoja bažnyčios fundavimo kontekstą. Įkeistas dvaras tik

⁶⁴Ibid., p. 383.

⁶⁵Ibid., p. 383.

⁶⁶ČERSKIS, S. *Žemaičių vyskupijos aprašymas*. Vilnius, 2013, p. 32.

⁶⁷MOTIEJUS, V. *Raštai*. T 2. Vilnius, 1972, p. 116. (naudotasi nauju leidimu)

⁶⁸*Salantų bažnyčia: Istorija, meno vertybės ir žmonės...*, p.17.

⁶⁹Ibid.

⁷⁰*Salantų bažnyčia: Istorija, meno vertybės ir žmonės...*, p.17.

⁷¹*Salantų bažnyčia: Istorija, meno vertybės ir žmonės...*, p. 17.

laikinai priklausydavo naujam savininkui tol, kol būdavo sugrąžinama skola arba praeidavo tam tikras laiko tarpas, kurio metu užstato suma pasidengdavo. Tad disponavimo laisvė užstato teise įgytu turtu galėjo būti apribota. Dažniausiai dėl naujų struktūrų steigimo užstato teise valdančiajam reikdavo susitarti su laikinai savininko statuso netekusiu asmeniu. Tokiu atveju kiltų klausimas, ar bažnyčios fundavimo žingsniui M. Pasamovskis nebuvo gavęs leidimo iš M. Vainos. Įdomu, kad P. Vaniuchino publikuotame straipsnelyje, skirtame Salantų praeičiai, yra ir 1630 m. dokumento faksimilė, kurioje galima išskaityti, jog. M. Pasamovskis po mirties Salantų dvarą palieka Stanislovui Vainai⁷². Kodėl M. Pasamovskis taip daro – dokumento fragmente nėra aptarta. Vienaip ar kitaip, ta aplinkybė, kad M. Pasamovskis bažnyčiai, jos kunigams, giedotojams, vargonininkui ir parapinei mokyklai išlaikyti užrašė 3 kaimus Rietavo valsčiuje⁷³, rodytų, jog neabejotinai ir M. Pasamovskiui rūpėjo šios vietos dvasinių struktūrų sutvarkymas, bet tai neatmeta galimybės, jog dėl to buvo aptarta su tikroju šio dvaro savininku. Kita vertus 1646 m. Salantai jau neabejotinai vėl priklausė Vainoms. Šių metų sausio 27 d. Stanislovas Vaina, kartu su Elžbieta Kiršenšteinaite užrašė didelę fundaciją Salantų bažnyčiai bei Palangos bažnyčios altarijai Juodupėnų, Jakštaičio, Narmonto, Šatraminio, Žalgirio, Šaučinkio, Kumpikio kaimus⁷⁴. Be kita ko 2011 m. straipsnyje K. Misius padarė korektūros klaidą, nurodydamas ne 1646 m., bet 1647 m.⁷⁵ Ši fundacija įneša dar daugiau klausimų. Jau vien senoji, 1630 m., fundacija buvo labai solidi, kaip nurodo K. Misius – 30 valakų⁷⁶, tokio dydžio fundacijas Žemaičių vyskupijoje turėjo gal tik viena kita bažnyčia. Jei prie šios fundacijos pridėtume dar S. Vainos ir E. Kiršenšteinaitės užrašytus kaimus, fundacijos dydis turėjo, ko gero, padvigubėti. Tačiau S. Čerskio pateikta informacija apie disponuojamus 34 valakus XIX a. 4-me deš. verčia susimąstyti – akivaizdžiai trūksta duomenų apie fundacijų disponavimo raidą. Gal nemaža paskutinės fundacijos dalis atiteko Palangos bažnyčiai? Norint atsakyti į iškilusius klausimus dėl fundacijų atsiradimo aplinkybių ir jų tolesnio likimo, dar reiktų detalesnės analizės, bet tai jau kito darbo tema.

Be fundacijos Švč. Mergelės pamaldom, Vainos taip pat papildomai įsipareigojo Salantuose išlaikyti 4 kunigus⁷⁷, kurie kiekvienam mansionariui skyrė po sklypą namams įsirengti, bei įsipareigojo kasmet mokėti po 104 kapas lietuviškų grašius, duoti po 5 vežimus malkų kurui prireikus remontuoti jų namus⁷⁸. Tai pat jie įsipareigojo bažnyčios klebonui vaško, vyno įsigijimui, drabužių plovimui skirti kasmet po 60 kapų lietuviškų grašių. Šie 4 keturi kunigai turėjo kasdien melstis Švč. Mergelės Marijos garbei.

⁷²1630 m. Skilandžių bažnyčios fundacijos akto nuorašo fragmentas . Prieitis per Internetą
<<http://www.salantiskis.lt/nuotrauk-archyvas/10-herbiniai-kokli-fragmentai-is-salant-dvaro-parko/detail/110-kokliai?tmpl=component>>

⁷³Salantų bažnyčia: Istorija, meno vertybės ir žmonės..., p.17

⁷⁴Codex Mednicensis seu Samogitiae dioecesis, pars II, p. 253.

⁷⁵Salantų bažnyčia: Istorija, meno vertybės ir žmonės..., p.17

⁷⁶Salantų bažnyčia: Istorija, meno vertybės ir žmonės..., p.17

⁷⁷Salantų bažnyčia: Istorija, meno vertybės ir žmonės..., p. 17.

⁷⁸Salantų bažnyčia: Istorija, meno vertybės ir žmonės..., p. 17.

Salantų bažnyčią smarkiai nukentėjo po švedų įsiveržimo, todėl ją reikėjo remontuoti, po remonto ją 1673 m. pašventino vyskupas Kazimieras Pacas⁷⁹. O 1677 m. vizitacijos akte rašoma, kad bažnyčia medinė, kryžiaus formos, pastatyta ant pamūrytų pastatų. Bažnyčia buvo 5 altorių. Tai pat veikė bažnytinė Angelo Sargo brolija įsteigta 1635 m., be jau minėtos Angelo Sargo brolijos, Salantuose veikė dar dvi brolijos, Švč. Trejybės ir Marijos Vardo su brolijos Mišiomis⁸⁰, visi 4 mansionarijai gyveno kieme. 1715 m.⁸¹ Salantų vizitacijos akte nurodoma, šventorius neseniai aptvertas pjautomis lentomis, pati bažnyčia nurodoma kaip sena, kryžiaus formos su dvejomis koplyčiomis, degta šiaudais ir krypstančiomis senomis, nes iš vidaus ir išorės sienos paramstytos. Po bažnyčia yra nurodoma, kad yra du laidojimo rūšiai: Vainų giminės ir Angelo sargo brolijos narių. Reikia paminėti, kad vėlesniuose vizitacijos akte koplyčia jau nebeminima, todėl galime teigti, kad koplyčia greičiausiai sunyko.

Skaudus laikotarpis parapijai buvo XVII–XVIII a. Tada per vidaus kovas tarp Sapiegų ir jų priešininkų, per Šiaurės karą ir 1708 – 1711 m. marą Salantų bažnyčios kaimuose dauguma išmirė. Per konfliktą su švedais buvo sugriauta ir bažnyčia⁸². 1715 m. m. buvo likusios tik 3 sodybos, vizitacijos akte Laigių kaimas nurodytas be gyventojų, Ablingoje gyveno 1, Ližiuose – 2 valstiečiai ūkininkai⁸³. Vainos, padedami Oginskių, 1724 m. pastatė naują medinę bažnyčią, kurią sudegino švedai⁸⁴. Nauja medinė bažnyčia išsilaikiusi ligi XIX a. pabaigos. Šios bažnyčios pastatas buvęs ypatingai gražus su gotiškų proporcijų penkiasiene absida⁸⁵ ir kelių tarpinių bokštelių⁸⁶. Ji buvo nugriauta 1911 m.⁸⁷ 1899 m. Žemaičių vyskupijos aprašyme sakoma⁸⁸, kad Salantų parapija yra plati ir gausiai apgyvendinta. Ją sudaro 3 miesteliai, 2 dvarai, 2 palivarkai, 1 bajorkaimis, 52 kaimai, 4 viensėdžiai, 8205 katalikai gyventojai, 766 gyvenamieji namai. Religiniu požiūriu ši parapija gerai paruošta, morali ir pavyzdinga, laikosi blaivybės. Yra daug materialiai gerai besilaikančių ūkininkų.

1902 m. buvo patvirtintas architekto Karlo Eduardo Strandmano mūrinės bažnyčios statybos projektas. Statyba vyko 1906 – 1911 m., ją rūpinosi klebonas Pranciškus Urbonavičius, kuris palaidotas šventoriuje⁸⁹. Dabartinė bažnyčia yra neogotikinio stiliaus, lotyniško kryžiaus plano, bazilikinė, dvibokštė. Navų ir transepto sandūroje kyšo bokštelis. Vidus trijų navų dengtu kryžminiais skliautais. Yra penki mediniai altoriai⁹⁰.

⁷⁹Salantų bažnyčia: Istorija, meno vertybės ir žmonės..., p. 18.

⁸⁰JUZUMAS, V. Žemaičių vyskupijos aprašymas..., p. 384.

⁸¹Salantų bažnyčia: Istorija, meno vertybės ir žmonės..., p. 19.

⁸²Lietuvių enciklopedija. T 26. Boston, 1961, p. 327.

⁸³Salantų bažnyčia: Istorija, meno vertybės ir žmonės..., p. 19.

⁸⁴Lietuvių enciklopedija. T 26. Boston, 1961, p. 327.

⁸⁵Apsidė (gr. apsis – lankas, skliautas) – architektūroje pusapvalė arba su daugeliu kampų (tiek vidinė, tiek išorinė) pastato dalis (gali būti niša), dengta puskupoliu. Religinėje architektūroje šis terminas dažniausiai reiškė šventovės dalį, esančią už altoriaus (puskupolio arba pusės kūgio formos).

⁸⁶KVIKLYS, B. Lietuvos bažnyčios. T 1. Čikaga, 1980, p. 272.

⁸⁷KVIKLYS, B. Lietuvos bažnyčios. T 1. ..., p. 272.

⁸⁸JUZUMAS, V. Žemaičių vyskupijos aprašymas..., p. 383–384.

⁸⁹MISIUS, K. ŠINKŪNAS, R. Lietuvos Katalikų bažnyčios/žinytas/. Vilnius, 1993, p. 378.

⁹⁰Ibid. p. 379.

Reikia pastebėti, kad abiejų Palangos ir Salantų parapijinių bažnyčių titulai yra Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų. Tai, kad titulai bažnyčioms buvo svarbūs, patvirtina ir V. Juzumavičius kuris nurodo, kad Stanislovas Vaina 1646 m. paskyrė fundacija pamaldoms Švč. Mergelei, kurios turėjo kas dieną būti aukojamos Salantų bažnyčioje⁹¹. V. Juzumavičius tai pat nurodo, kad fundacinė suma skirta šioms pamaldoms sudarė 1 500 rublių⁹². XVII a. vid. skiriama fundacija Švč. Mergelės Marijos maldoms, rodo, kad XIX a. pr. galėjo būti švenčiamos Švč. Mergelei Marijai skirtos šventės. Vienos iš svarbesnių švenčių, kurios buvo švenčiamos Salantuose ir Palangoje mini V. Juzumavičius. Salantų bažnyčioj istorikas išskiria tris šventės, tai Šv. Kazimiero (kovo 4 d.), Šv. Jurgio (balandžio 23 d.) ir Šv. Marijos Magdalietės (liepos 22 d.)⁹³. Bažnyčioje buvo net 6 altoriai: Šv. Onos, Šv. Antano, Švč. Trejybės, Šv. Angelų sargų, Šv. Jurgio ir Švč. Mergelės Marijos Škaplerinės titulų. Čia reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad tiek Palangos, tiek Salantų bažnyčiose buvo Šv. *Anatno* ir Švč. *Mergelės Marijos* titulų altoriai, kurių garbei abiejuose bažnyčiose galėjo būti laikomi alaidai. Ar bažnyčių ir altorių titulai galėjo būti susiję su svarbiomis abiejų parapijų bendruominių šventėmis mums padės bent iš dalies nustatyti bažnyčių krikštų metrikų knygos.

⁹¹JUZUMAS, V. *Žemaičių vyskupijos aprašymas*. Varniai, 2013, p. 383.

⁹²JUZUMAS, V. *Žemaičių vyskupijos aprašymas...*, p. 383.

⁹³JUZUMAS, V. *Žemaičių vyskupijos aprašymas...*, p. 384

2. PALANGOS IR SALANTŲ PARAPIJŲ KASDIENYBĖ, REMIANTIS XVIII A. PAB. – XIX A. 4-TO DEŠ. KRIKŠTO METRIKŲ KNYGOMIS

2.1 *Palangos parapijos 1794 – 1813 m. krikšto metrikų knyga*

Informacija, kuri yra pateikta istoriniuose tyrimuose, kaip matome labai menkai atspindi tiek Palangos, tiek ir Salantų parapijų gyventojų gyvenseną. Geriausi atveju galima būtų galvoti, kad atskiros miesteliuose vykusios šventės turėjo labiau išjudinti vietos gyvenimą. Tačiau kurios iš tokių švenčių galėjo vietos gyventojų gyvensenos ritmiškumui turėti didesnę įtaką, taip ir lieka neaišku. Į šį klausimą atsakymo bandysime ieškoti per kol kas mažai tyrinėtojų analizuotą šaltinį – per šių parapijų XVIII-XIX a. sandūros krikšto metrikų knygas. Krikšto metrikų knygose užfiksuotas krikšto įrašas, gali būti suprastas tik kaip šeimoje vykusio proceso rezultatas – vaiko gimimas. Žiūrint į tokius šaltinius pirmą kartą, atrodytų, kad įrašai tokiose knygose turėtų būti chaotiški, neturėti metai iš metų pasikartojančių bangų išraiškos. Tačiau 2013 - 2015 m. Baltijos istorijos ir archeologijos institute buvo apginti darbai kuriuose buvo įrodyta, kad pasikartojamumas buvo⁹⁴. Kad XVII a. pab.-XVIII a. pr. Palangos parapijos krikštų knygose panašių „bangų“ būta, pastebėjom ir savo 2015 m. apgintame bakalauriniame darbe⁹⁵. Kadangi Palangos statistika buvo kiek magesnė, nei toliau nuo jūros esančiose parapijose, buvo iškeltas klausimas, gal tam tikrą vaidmenį galėjo suvaidinti nevienalytės, skirtingų interesų ar verslų apjungtos gyventojų grupės. Tad kilo būtinybė palyginti nelabai nutolusias parapijas, kurių viena turėtų labiau išreikštą žemdirbiškojo metų ciklo jungiamą bendruomenę, tikintis, kad taip gali išryškėti ir Palangoje buvusios analogiško tipo bendruomenės gyvensenos ritmas. Čia po „gyvensenos ritmo“ sąvoka suprantamas tik ta gyvensenos dalis, kurią galima atsekti statistiškai analizuojant krikštų metrikų įrašus. Atliekant analizę, labai svarbu išskirti kad ir neženklus, bet ilgesnį laikotarpį pasikartojančius įrašų šoktelėjimus ir bandyti išsiaiškinti, ar jis nėra susijęs su kokiomis nors Palangos parapijos apylinkėms būdingomis šventėmis, ūkio darbų metiniais ciklais, t.y. atkreipti dėmesį į visą bendruomenę, o ne tik atskirą pavienę šeimą išjudinti galėjusius poveikius.

Žiūrint į krikštų įrašų visumą, turėtume pripažinti, kad juose galima būtų įžvelgti ne tik šeimą, bet ir bendruomenę. Šeima yra betarpiškai susijusi su krikšto įrašu, bet vieno ar kito laikotarpio krikštų įrašų visuma galėtų kalbėti ir apie bendruomenės įtakos pasireiškimo galimybę. Reikia pažymėti, kad šeima, kaip socialinis vienetas, didžiąja dalimi kuria privačiąją erdvę. Tačiau ji egzistuoja bendruomenėje, būdama jos sudėtinė dalimi, o tai reiškia, kad ji dalyvauja ir viešosios erdvės procesuose. Jei

⁹⁴ DIRMEITYTĖ, U. *Žarėnų parapijos kasdienybė XVII a. pab. – XVIII a. remiantis Žarėnų parapijos metrikų duomenimis*. Bakalauro baigiamasis darbas. Klaipėda, 2013; LUBIENĖ, D. *Kartenos parapijos kasdienybė XVIII a. pab. – XIX a. vid. remiantis Kartenos parapijos metrikų duomenimis*, Bakalauro baigiamasis darbas. Klaipėda, 2013; JUDŽENTYTĖ, S. *Palangos parapijos gyvenimo kasdienybė XVII a. pabaigoje – XVIII a. pradžioje remiantis 1665–1724 metų krikštų metrikomis*. Bakalauro baigiamasis darbas. Klaipėda, 2015; SUTKUS, A. *Kuršėnų parapijos kasdienybė 1802–1827 metais remiantis Kuršėnų bažnyčios metrikų knyga*, Bakalauro baigiamasis darbas. Klaipėda, 2015; ŽAGREKALYTĖ, A. *Telšių parapijos kasdienybė XVII a. pab. – XVIII a. Rekonstrukcijos galimybė remiantis parapijos bažnyčios metrikų knygomis*. Bakalauro baigiamasis darbas. Klaipėda, 2013

⁹⁵JUDŽENTYTĖ, S. *Palangos parapijos gyvenimo kasdienybė XVII a. pabaigoje – XVIII a. pradžioje...*, p. 21.

bendruomenėse (šios temos apimtyje – Palangos ir Salantų parapijų) vyksta kokių nors priežasčių vykstančių pagyvėjimų, pavyzdžiui – bendrų toms bendruomenėms švenčių, natūralu, kad pagyvėjimas viešojoje erdvėje gali įtakoti ir privačiąją. Nors privačioji šeimos erdvė, gali nekreipti dėmesio į emocinį pagyvėjimą bendruomenėje, vis dėl to, kaip rodo krikštų įrašai, yra šios įtakojama. Todėl į tam tikrus bendruomenės gyvenimo laikotarpius, kuriais įvykdavo tam tikri emociniai pagyvėjimai, šio darbo temos atveju – paplatinėse bendruomenės švenčiamas šventes ar metinių darbų ciklo pradžias bei pabaigtuves, būtina atsižvelgti. Tai nebuvo besąlygiška taisyklė, bet vienaip ar kitaip šie laikotarpiai galėjo atsiliepti ženkliam įrašų kiekio išaugimui krikšto metrikose. Čia tik reiktų įvesti vieną išlygą. Įrašų kiekį vienais ar kitais metais galėjo koreguoti nepalankūs metai. Tai, užbėgant į priekį, ir rodo bendros metinės suvestinės. Tarp tokių nepalankių įprastiniam bendruomenės gyvenimui metų galima nurodyti įtemptus nepalankiai besiklostančių politinių aplinkybių, nederliaus ar epidemijų laikotarpius. Tad krikšto metrikų knygų analizę pradėsime atsižvelgdami į pateiktas pastabas. Bus analizuojami kiekvienų metų krikšto įrašai, pradedant Palanga ir baigiant Salantais. Tai daroma tam, kad geriau būtų galima išskirti galimą įrašų kiekio išaugimą, ar jo nuoslūgį.

Pirmiausia būtina padaryti keletą pastabų dėl gimimo ir krikšto laiko. Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad senesniais laikais tėvai vaiką paprastai pakrikštydavo per 3 – 5 dienas nuo jo gimimo, nes to reikalavo bažnyčia. 1737 m. ganytojiškame laiške Žemaičių vyskupas Juozapas Mykolas Karpis buvo nurodęs, kad kūdikį reikia pakrikštyti per 9 dienas⁹⁶. Istoriografijoje šis terminas pateikiamas su tam tikru įvairavimu. Pavyzdžiui Rasa Paukštytė-Šaknienė nurodo, kad buvo nustatytas 8 dienų laikas, per kurį reikėjo pakrikštyti kūdikį⁹⁷. Tačiau jeigu naujagimis gimdavo silpnos sveikatos, jį pakrikštydavo pribuvėja, šventintu vandeniu⁹⁸. Jeigu kūdikis mirdavo nekrikštytas, jo kūnas būdavo palaidojamas ne kapinėse, o už jos tvoros prie savižudžių⁹⁹. Tokios galimybės, savaime suprantama, buvo stengiamasi išvengti.

Prieš pradėdama pirmosios mano darbui reikalingos Palangos 1794-1813 m. metrikų knygos analizę, pabandžiau pasidaryti bendrą statistinę diagramą, kaip kito krikštijamųjų kiekis Palangos bažnyčioje atskirais metais. Statistinė suvestinė rodo, kad kiekybiniu atžvilgiu pasireiškia tam tikras svyravimas, išryškėja krikštų kiekio išaugimo ir kritimo metai. Tokius pokyčius galima būtų argumentuoti tiek vidiniais, tiek ir išoriniais veiksniais. Įdomiai atrodo 1794 m. statistika. Šiais metais įrašų kiekis knygoje – pats gausiausias. Tačiau praėjus metams, t.y. tuo metu, kai pagal viską turėjo gimi didesnė dalis 1794 m. pradėtų vaikų, knygoje neužfiksuota nė vieno įrašo. Svarbu ir tai, kad tik pavienio krikštų įrašų tendencija išlieka ir 1796 m. bei 1797 m. Jei šią atkarpą susaistytume su to

⁹⁶KARPIS, M. J. *Ganytojiškas laiškas Žemaičių vyskupijos dvasininkams*. Vilnius, 2012, p. 51.

⁹⁷*Lietuvos kultūra: Mažosios Lietuvos ir Žemaitijos papročiai*. Sud. ŠAKNYS, Ž. Vilnius, 2012, p. 23.

⁹⁸MICKEVIČIUS, J. *Žemaičių krikštynos*, In *Tėvų ir protėvių žemė*. II knyga, Vilnius, 2009, p. 25.

⁹⁹DUNDULIENĖ, P. *Senieji lietuvių šeimos papročiai*. Vilnius, 1999, p. 81

laikotarpio politinėmis aplinkybėmis, galima būtų sakyti, kad tiek T. Kosciuškos vadovaujamo sukilimo, tiek valstybės inkorporavimo į Rusijos imperijos sudėtį turėjo tam įtakos. Kita vertus visišką įrašų nebuvimą 1795 m. gal būtų galima aiškinti ir tuo, kad tuo metu Palangos parapijoje galėjo iškilti kunigo trūkumo klausimas, juo labiau, kad 1796-1797 m. nepateikta visa statistika (1796 m. yra tik sausio įrašai, o 1797 m. – lapkričio ir gruodžio), kas lyg ir primygtinai nurodytų į kažkokių struktūros organizacinius nesklandumus. Apie kunigo trūkumą 1795 m. galėtų byloti ir 1812 m. statistika. Tais metais įrašų taip pat nebuvo. Tačiau skirtingai nei po 1794 m. kelių metų įrašų trūkumo, 1813 m. fiksuojamas labai staigus įrašų kiekio išaugimas, reiškia buvo asmuo, kuris galėjo ir vykdyti krikšto apeigas, ir daryti įrašus knygoje. Tai leistų galvoti, kad po napoleonmečio buvo bent jau mažesnė organizacinė krizė.

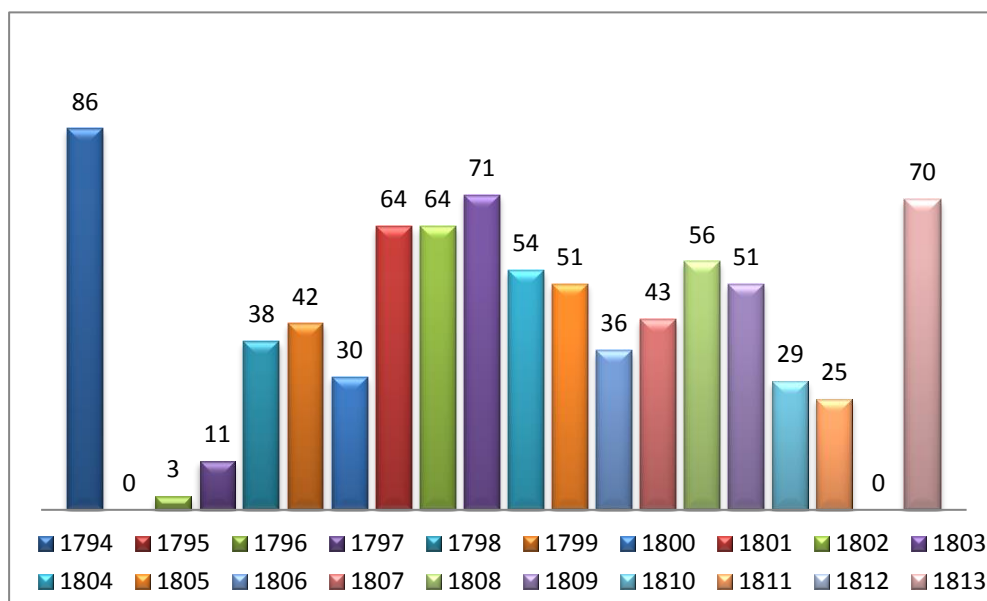
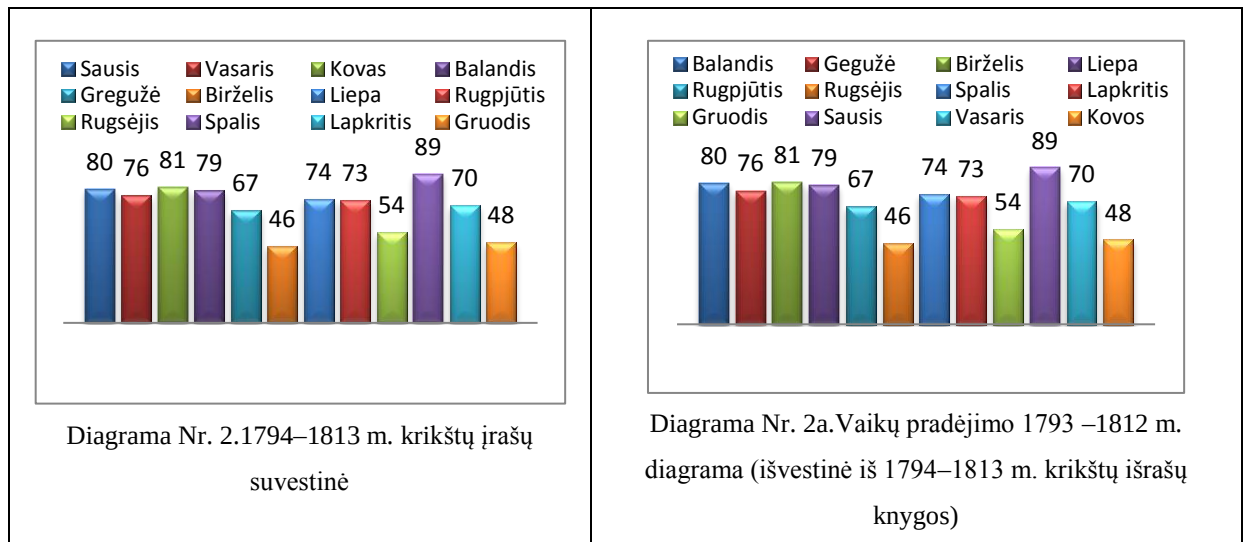

Diagrama Nr. 1. Krikštų įrašų 1794 – 1813 m. knygoje bendra statistinė suvestinė.

Kalbant jau apie statistinę atskirų metų dinamiką, svarbu atkreipti dėmesį, kad mūsų paminėtais statistinių įrašų stygiaus laikotarpiai nepriklauso nuo bendruomenės veiklos, ji įtakota daugiausia išorinių įvykių. Daugiausiai krikšto atvejų užfiksuota 1794 m., 1801m., 1802 m., 1803 m. ir 1813 m. kokie būtent veiksniai galėjo įtakoti krikštų išaugimą būtent šiais metais nėra aišku, bet būtų galima manyti, kad tam įtakos galėjo turėti prie išorinių poveikių priskirtinos aplinkybės. Ypač čia dėmesį reiktų atkreipti į derliaus ar nederlių metus.

Bendrosios krikštų įrašų statistikos suvestinė vis tik neduoda reikalingų postūmių temos tikslui pasiekti ir išspręsti išsikeltus uždavinius. Šiuo atveju reiktų didesnę dėmesį skirti krikštų įrašų gausai atskirais mėnesiais. Pradžioje padarysime bendrą visų šios knygos metų suvestinę mėnesiais (Diagrama Nr. 2 ir 2a). Tuo siekiama pasižiūrėti, ar jau iš šios suvestinės neišryškės galimas sistemingesnis įrašų svyravimas.

1794 – 1813 m. krikštų metrikų knygos įrašai, suskaičiuoti sumuojant visų šioje knygoje užfiksuotų metų įrašus atskirais mėnesiais, parodo tam tikra krikštų aktyvumą tam tikrais mėnesiais. Objektyvumo dėlei aktyvesnius krikšto įrašų mėnesius išskirsime pasinaudodami įrašų vidurkiu. Virš šios žymos esantys mėnesiai ir bus aptarinėjami. Tad vidurkis yra 70, jis gautas sudėjus visus įrašus ir padalinus iš 12 mėnesių. Iš diagramos matyti, kad 70 įrašų žymą pasiekia net 8 mėnesiai, tai sausio, vasario, kovo, balandžio, liepos, rugpjūčio spalio ir lapkričio mėnesiai. Pirmieji keturi mėnesiai kaip ir sudarytų žiemos-pavasario įrašų bloką, vasaros – liepa ir rugpjūtis, o rudens – spalio bei lapkričio mėnesiai. Netoli minėtų mėnesių įrašų dažnio yra gegužės (67 įrašai) mėnuo, o dar trys mėnesiai – birželis, rugsėjis ir gruodis gerokai atsilieka nuo vidurkio reikšmės. Tad bendrojoje suvestinėje gavome orientacinius dydžius, į kuriuos būtų galima atsižvelgti atliekant atskirų metų įrašų analizę.

Patys krikštų įrašai dar nesuteikia reikalingos informacijos, ieškant atsakymų bendruomenės gyvenimo ritmiškumui paaiškinti. Tačiau iš šios lentelės, pasinaudojus 9 mėnesių išnešiojimo laikotarpiu, galima sudaryti ir apytikslę vaikų pradėjimo diagramą (žr. diagrama nr. 2a). Iš vaikų pradėjimo 1793–1812 m. diagramos pavaizduotos duomenų suvestinės, galima pastebėti aktyviuosius vaikų pradėjimo laikotarpius. Jie pasireiškė balandžio, gegužės, birželio, liepos, spalio, lapkričio, sausio ir vasario mėnesiais. Tad akivaizdu, kad tolesnei analizei mums svarbūs bus paskutiniai du pavasario ir du pirmieji vasaros mėnesiai, rudenį – spalį ir lapkritį, o žiemą – sausį bei vasarį.

Kokie veiksniai galėjo įtakoti šeimą, kad tuo metų laiku būtų intensyviau pradedamos atžalos? Tam verta žvilgtelėti ar tiriamose vietose nebuvo švenčiamos krikščioniškai bendruomenei būdingos šventės, ypač tos, kurios buvo susijusios su parapiinės bažnyčios titulu, joje esančiais altoriais ar kokiais kitais ypatingais objektais, kaip pavyzdžiui stebuklingais paveikslais, relikvijomis. Palangos atveju, apžvelgdami bažnyčios istoriją, buvome užfiksavę, kad jos titulas buvo trigubas –Švč. *Mergelės Marijos*

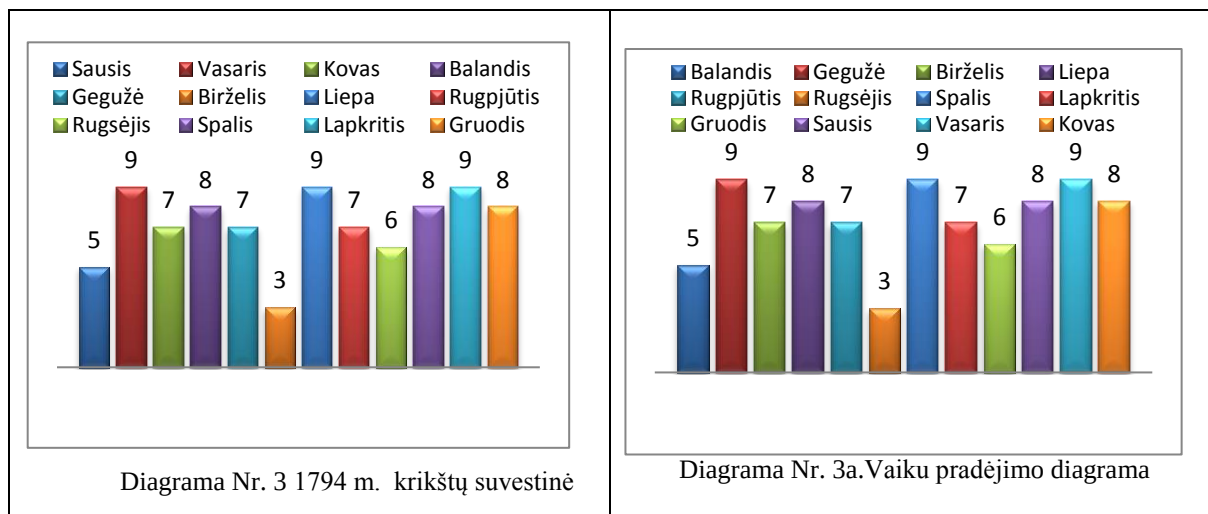
*dangun ėmimo, Šv. Jono Krikštytojo ir Šv. Roko*¹⁰⁰. Kita vertus Palangos gyventojų atmintyje, kaip rodo istoriografija, svarbi buvo ir ant Birutės kalno stovėjusi Šv. Jurgio koplyčia. Tad jau vien bažnyčios ir Šv. Jurgio koplyčios titulai nurodo, kad balandis, gegužė, birželis ir liepa gali būti išskirtinesni šios parapijos gyvenime. Taip balandžio mėn. švenčiama Šv. Jurgio diena (balandžio 23 d.¹⁰¹), Švč. Mergelei skirtas visas gegužės mėnuo, birželis išskirtinis Šv. Jono (birželio 24 d.) paminėjimu, o liepos mėnuo išsiskiria net dviem šventėm, susijusiomis su Švč. Mergele Marija (Švč. Mergelė Marija Škaplierinė – 16 d. bei Švč. Mergelės Marijos tėvų – Šv. Joakimo ir Šv. Onos – liepos 26 d.). Beje, šioje vietoje mes turime prisiminti, kad Šv. Onos vardas minimas pirmojoje bažnyčios fundacijoje. Nors Palangos bažnyčios titule buvo ir Šv. Rokas (rugpjūčio 16 d.), tačiau reikia pasakyti, kad bent kiek pastebimesniu aktyvumu Palangos parapijoje ši diena nepasižymėjo. Galima būtų galvoti, kad Šv. Roko atlydai čia neišpopuliarėjo. Kaip matome iš diagramos, vaikų pradėjimo aktyvumas paskutiniais dviem pavasario ir pirmaisiais dviem vasaros mėnesiais sutampa su bažnyčios ar koplyčios titulo šventėmis, tad galim kalbėti apie krikščioniškojo kalendoriaus taikymo galimybę. Tai nestebina, kadangi ir analizuojamas šaltinis yra kilęs krikščionių bendruomenės terpėje.

Vaikų pradėjimo aktyvumu pasireiškia ir dar vienas tarpsnis, tai paskutiniai du rudens mėnesiai ir paskutiniai du žiemos mėnesiai. Į rudens bloką įeina spalio ir lapkričio mėnesiai. Pirmasis iš jų išskirtinėmis bažnytinėmis krikščioniškomis šventėmis nepasižymi, tokį spalio mėnesio vaikų pradėjimo aktyvumą galima paaiškinti gal tik atsiradusiu laisvesniu laiku, po Šv. Mykolo (rugsėjo 29d.), kai buvo pabaigiami pagrindiniai lauko darbai. Lapkričio mėnuo išsiskiria mirusiųjų atminimu ir malda už juos (Visi šventieji – lapkričio 1 d. ir Vėlinės – lapkričio 2 d.). Paprastai šis laikotarpis sutraukia pabendravimui gimines, tad tam tikro aktyvumo gal čia ir galima įžvelgti. Palangai labiau artima turėjo būtų Šv. Jono Krikštytojo motinos diena (Šv. Elžbieta kuri mina lapkričio 5 d.) reiktų paminėti, ir tai, kad vienas iš bažnyčioje buvusių altorių turėjo Šv. Elžbietos titulą. Kita vertus nereiktų užmiršti Šv. Klemenso dienos (lapkričio 23 d.), kuria daugiausiai švėsdavo žvejai. Tai buvo kaip ir aktyvaus žvejybos sezono pabaiga. Nepaisant to, kad bažnyčia neturėjo sakralinių objektų, kuriuos būtų galima susieti su Šv. Klemenso diena, vis tik, atsižvelgiant į tai, kad žvejų socialinė grupė čia turėjo būti, verstų į tai atsižvelgti. Į žiemos bloką patenka sausio ir vasario mėnesiai. Gruodžio pabaiga - sausio pradžia daugiau buvo judresnis laikotarpis, čia reiktų atkreipti dėmesį Naujųjų metų pirmąją dieną kuri dar buvo vadinama Dievo Motinos diena (Švč. Mergelės Marijos, Dievo Gimdytojos iškilmė). Kita svarbi sausio diena – Trys karaliai (sausio 6 d.). Kadangi abi šios šventės savo semantika glaudžiai susijusios ir su Švč. Mergelė Marija, todėl galima teigti, kad šios šventės turi ryšį su Palangos bažnyčios titulu. Kalbant apie vasario mėnesį, kuris išsiskyrė vaikų pradėjimu, svarbiomis bažnytinėmis šventėmis, kurios būtų atsispindėjusios viename ar kitame Palangos bažnyčios titule, kaip ir spalio, nepasižymėjo. Tačiau reiktų

¹⁰⁰JANONIENĖ, R. *Palanga. Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia...* p. 50

¹⁰¹BURACAS, B. *Lietuvos kaimo papročiai*. Vilnius, 1993, p. 237..

paminėti, kad vasaryje dažniausiai švenčiama viena iš linksmesnių ir triukšmingesnių švenčių – Užgavėnės. Šia švente prasideda priešvėlykinio susitelkimo metas - gavėnia¹⁰². Tad Užgavėnės yra labiau tikėtina šventė kuri galėjo labiau įtakoti vaikų pradėjimų suaktyvėjimą vasario mėnesį. Tad metų cikle paminėtos šventės ir taps tam tikru orientyru, pradedant kasmetinių įrašų analizę.

Per 1794 m. visą laikotarpį užfiksuota – 86 krikštai. Išvedant vidurkį, kas mėnesį krikšto knygoje turėjo būti įrašomi 7 įrašai. Dėmesį todėl kreipsime į visus mėnesius, kurie pasiekdavo arba viršydavo šį skaičių. Aktyvumu galima išskirti devynis mėnesius, tai vasaris (9), kovas (7), balandis (8), gegužė (7), liepa (9), rugpjūtis (7), spalio (8), lapkritis (9) bei gruodis (8). Netoli minėtų mėnesių įrašų dažnio yra sausis (5 įrašai) bei rugsėjis (6 įrašai), tačiau šiuos mėnesius palieku už aptarimo ribos, nes nepasiekia vidurkio reikšmės. Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad 1794 m. vyko sukilimas, tačiau gimstamumo tai neįtakoję, kadangi vaikai buvo pradėti daugiausiai 1793 m., tai mums leidžia daliniai nustatyti, ar vaikų pradėjimui įtakos turėjo bažnytinės šventės. Atmetus 9 mėnesių ciklą, apytiksliai galima nustatyti kokiais mėnesiais vaikai buvo pradėti, tai būtų apie gegužės, birželio, liepos, rugpjūčio, spalio, lapkričio, sausio, vasario ir kovo mėnesiai (žr. diagrama nr. 3a). Gegužės mėnuo būdavo skiriamas Švč. Mergelės Marijos garbinimui, o liaudyje dar populiari buvo ir Švento Stanislovo diena¹⁰³. Birželio mėnesį ypač išsiskiria Joninės, liepos mėnesį buvo švenčiamos, kaip jau buvo minėta Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės bei Šv. Onos dienos¹⁰⁴. Rugpjūčio – Žolinės (rugpjūčio 15 d. - Švč. Mergelės Ėmimo į Dangų), Šv. Roko ir Šv. Lauryno dienos. Kaip jau buvom aptarę, spalio, lapkričio ir gruodžio mėnesiai neišsiskyrė didelėmis šventėmis, tačiau etnologai teigia, kad lapkričio mėnesį buvo

¹⁰²BURACAS, B. *Lietuvos kaimo papročiai...*, p.

¹⁰³KLIMKA, L. *Lietuviškųjų švenčių rate*. Vilnius, 2009, p. 85.

¹⁰⁴Ibid., p. 118.

švenčiamos, Šv. Martyno¹⁰⁵ bei Šv. Klemenso¹⁰⁶ dienos. Gruodžio mėnesio, ypač jo pabaigos, aktyvumą galėjo lemti Kalėdos¹⁰⁷ bei Naujųjų metų išvakarės.

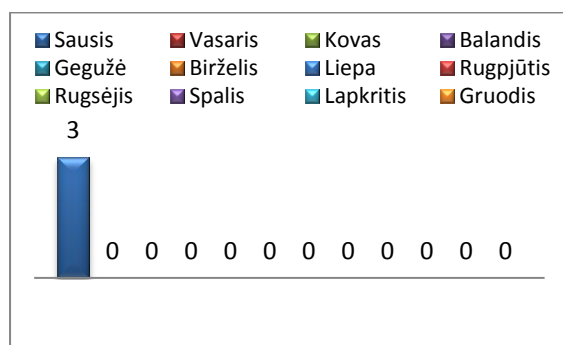

Diagrama Nr. 4 1796 m. krikštų suvestinė

1796 m. pildymo metus buvo atlikti tik 3 krikštai, iš diagramos, aktyvumu galima išskirti tik vieną mėnesį, tai sausis. Likusių mėnesių čia sąmoningai neįskaičiuosiu, kadangi trūksta duomenų iš vėlesnių mėn. iki pat gruodžio. Todėl gali būti, kad neteisingai įrašyti ir balandžio mėn. duomenys. Nuo pilnai fiksuotų mėnesių įrašų atmetus 9 mėnesių ciklą, reikalingą išnešiojimui, gauname mėnesį, kuriuo vaikai buvo pradėti, tai balandis. Jau buvom užsiminę, kad šį mėnesį ypač išsiskiria Šv. Jurgio diena.

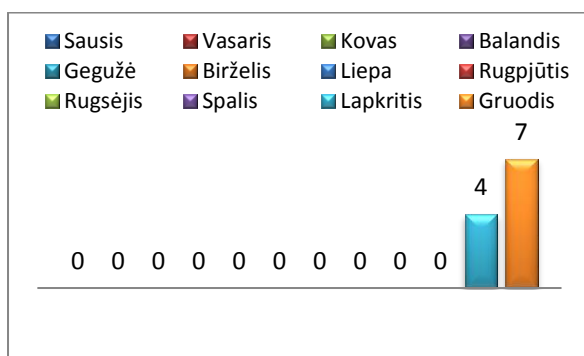

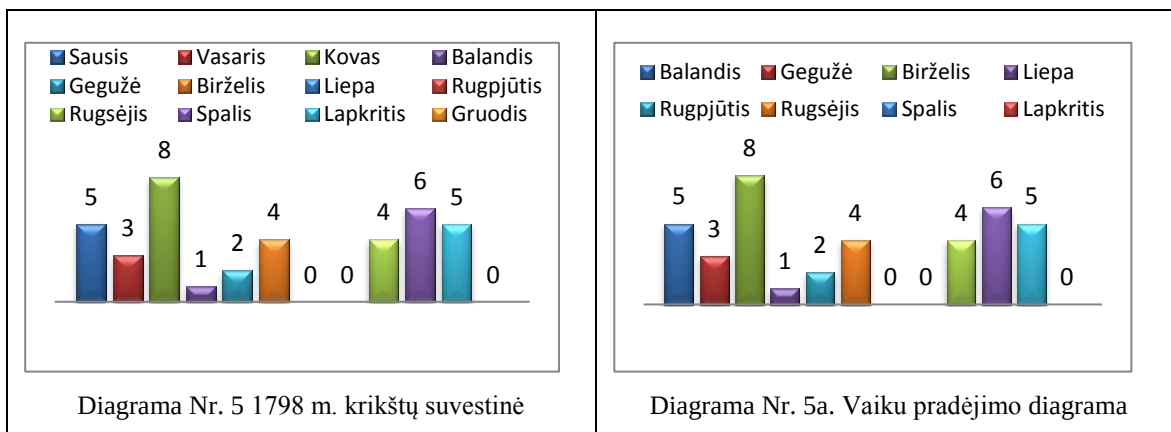
Diagrama Nr. 4 1797 m. krikštų suvestinė

Per 1797 m. krikštų metrikos pildymo metus buvo atlikti tik 11 krikštų. Kaip jau minėjau pradžioje tai yra tik dviejų mėnesių, lapkričio ir gruodžio, įrašai. Iš jų kiek aktyvesnis – sausio mėnuo. Šiais mėnesiai pakrikštyti vaikai pradėti buvo vasaryje ir kove. Lyginti 1797 m. suvestinės duomenis su bendrosios 1794 – 1813 m. suvestinės duomenimis dėl labai ryškaus fragmentiškumo yra neįmanoma. Todėl sakyti, kad duomenys bent iš dalies sutampa su bendrąją suvestine – negalime.

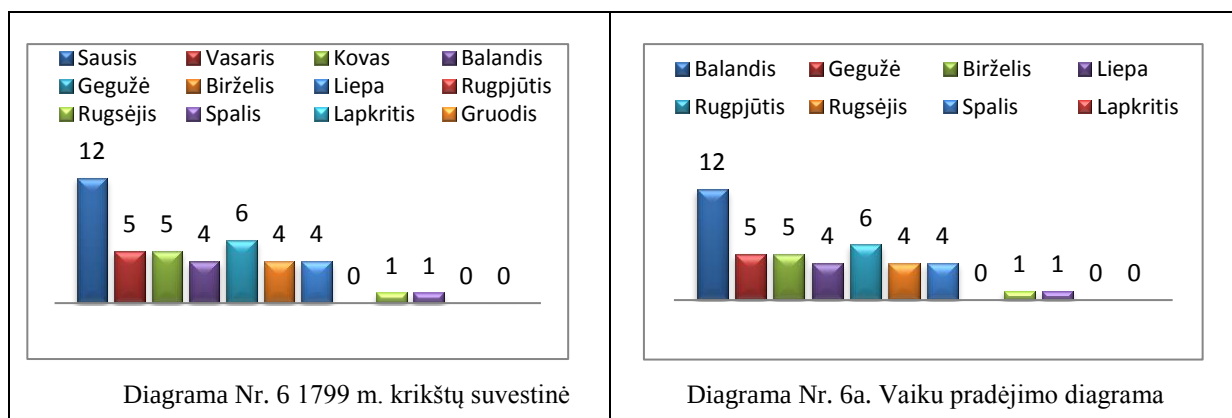
¹⁰⁵Ibid., p. 333.

¹⁰⁶„Klemensas Lietuvoje nebuvo populiarus, tačiau jo, kaip šventojo žvejų globėjo įtaka akivaizdi senovinei Žvejų dienai - tądien iš vandens būdavo ištraukiamos valtys ir „ilsėdavosi“ iki pavasario.“ Prieitis per Internetą : <http://www.vydija.lt/kalendorius/lapkritis.htm>

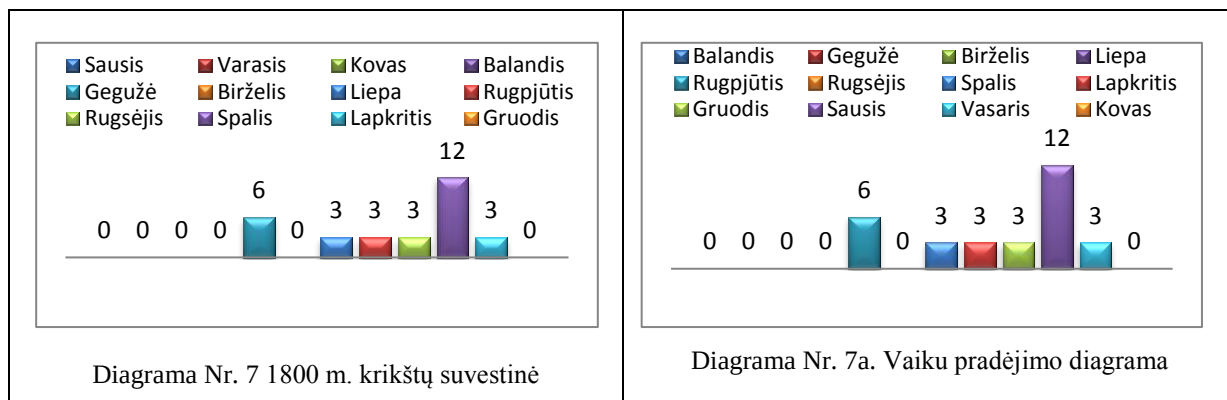
¹⁰⁷KLIMKA, L. *Lietuviškųjų švenčių rate*. Vilnius, 2009, p.193.

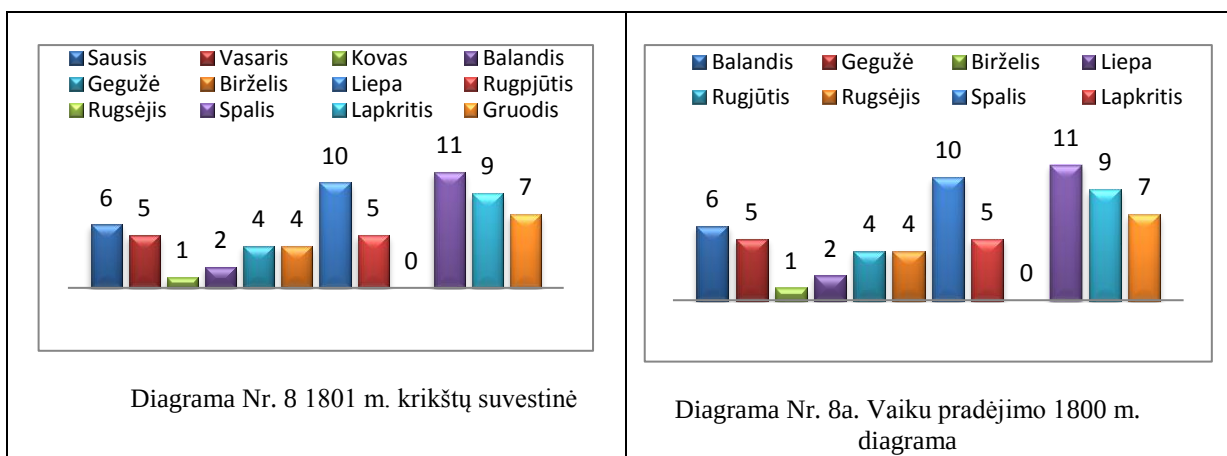
Per 1798 m. buvo pakrikštyti 38 naujagimiai. Metinis vidurkis yra 4. Intensyviausi įrašais buvo sausis (5), kovas (8), spalio (6) ir lapkritis (5). Atmetus 9 mėnesių ciklą, apytiksliai vaikai pradėti, balandžio, birželio, sausio ir vasario mėnesiais. Čia ir vėl pasikartoja Šv. Jurgio diena balandį, birželį – Joninės, rugsėjį – Šv. Mykolo diena, o gruodžio pabaigoje – sausio pradžioje, nuo pat Kalėdų iki vasario ar net kovo pradžios trunka pokalėdinis kiek laisvesnis laikotarpis, vadinamasis mėnėdis. Pasyviausi vaikų pradėjimu mėnesiai tais metais buvo balandis (1) ir gegužė (2). Tai šiek tiek stebina, nes paprastai šie mėnesiai pasižymėdavo pradėjimų gausumu. Kokios priežastys galėjo įtakoti Palangos parapijiečių aktyvumo sumažėjimui, kol kas neaišku.

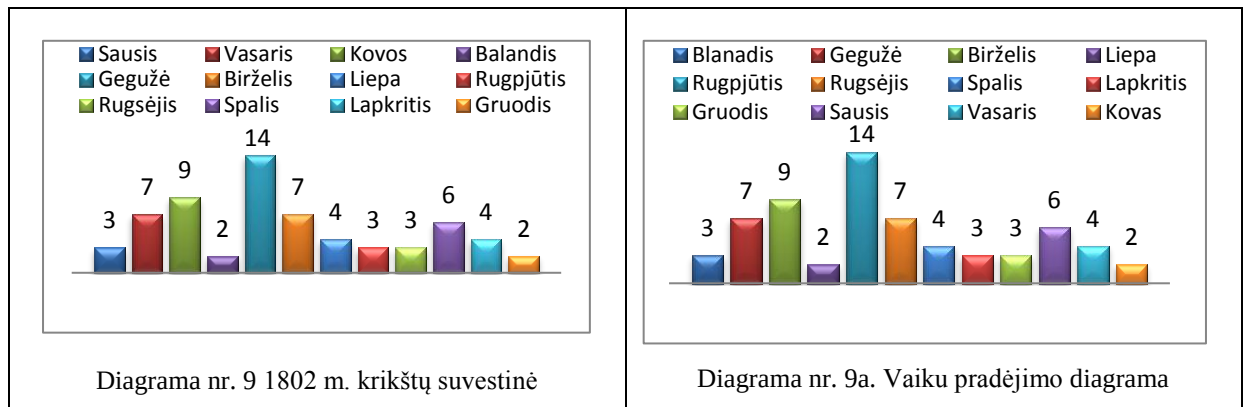
1799 m. įrašų vidurkis yra 5, todėl aktyvumu išsiskiria šie mėnesiai: sausis (12), vasaris (5), kovas (5) ir gegužė (6). Nuo šių mėnesių atmetus 9 mėnesių ciklą yra gaunamas rezultatas, kad aktyvesni vaikų pradėjimu buvo: balandis, gegužė, birželis, rugpjūtis. Šventės, vykusios tais mėnesiais jau buvome aptarę, tad čia nesikartosiu. Mažiausiai krikšto atveju užfiksuota rugsėjį (1) ir spalį (1). Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti gruodį ir sausį. Tai yra žiemos mėnesiai. Turint galvoje, kad gruodis paprastai adventinio susikaupimo mėnuo, šio mėnesio statistika nestebina. Kiek netikėta yra sausio mėnesio statistika – paprastai ponaujametinis švenčių ciklas užsitęsdavo, tai pastoviau matydavosi ir statistikoje.

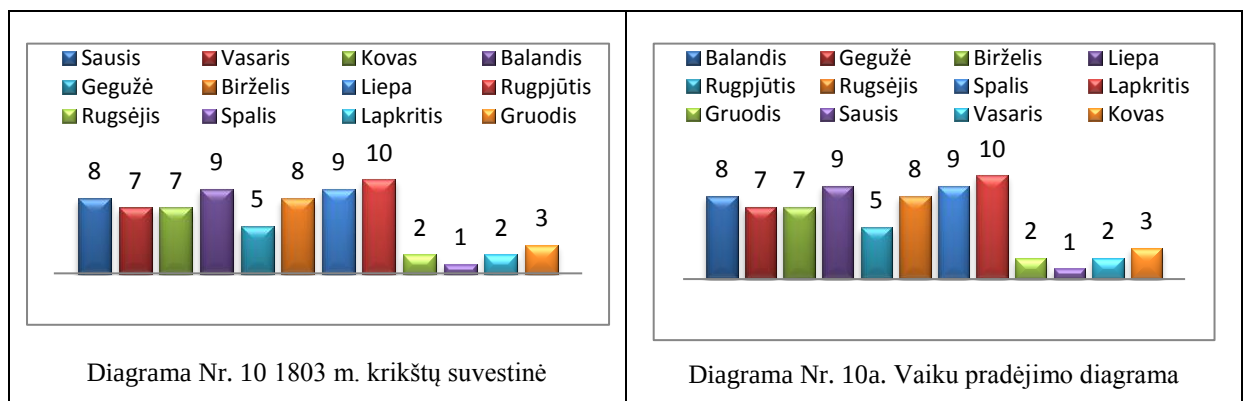
1800 m. krikšto įrašų metinis vidurkis yra 5. Aktyviausi mėnesiai – gegužės (6) ir spalio (12). Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume, kad vaikai aktyviausiai buvo pradėti: rugpjūčio ir sausio mėnesiais. Rugpjūtį buvo švenčiamos Žolinės ir Šv. Roko diena, o sausį – Naujieji Metai. Mažiausiu krikštų skaičiumi pasižymi liepos (3), rugpjūčio (3), rugsėjo (3) bei lapkričio (3) mėnesiai. Atmetus 9 mėnesių ciklą, gautume apytikslų rezultatą kada vaikai buvo pradėti, tai – spalio, lapkričio, gruodžio ir vasario mėnesiai. O sausio – balandžio, birželio gruodžio mėnesių išviso nėra fiksuota.

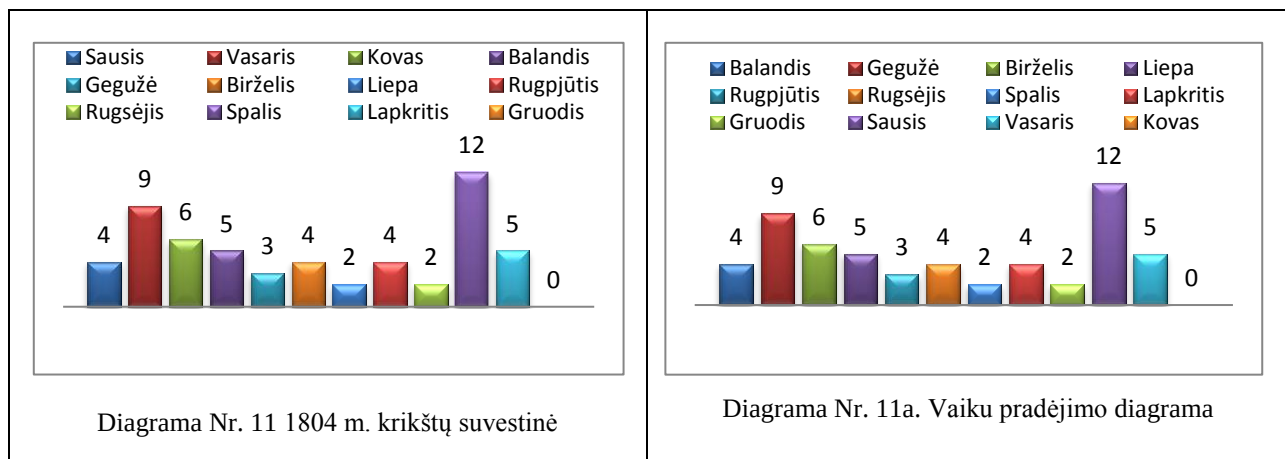
1801 m. metinis krikšto įrašų vidurkis yra 6, tad aktyviausius šių metų mėnesius būtų galima vadinti sausį (6), liepą (10), spalį (10), lapkritį (9) ir gruodį (7). Nuo šio mėnesių atmetus 9 mėnesių ciklą gautume, kad vaikai buvo pradėti: vasario, kovo, balandžio, spalio ir sausio mėnesiais. Čia gal verta būtų paminėti, jog kovą buvo švenčiama Šv. Kazimiero diena, o kiti mėnesiai jau buvo aptarti. Mažiausiu krikštų skaičiumi pasižymi kovo (3) bei balandžio (2) mėnesiai. Nuo šių mėnesių atmetus 9 mėnesių ciklą, gautume apytikslų rezultatą kada vaikai buvo pradėti, tai – birželio, liepos mėnesiai.

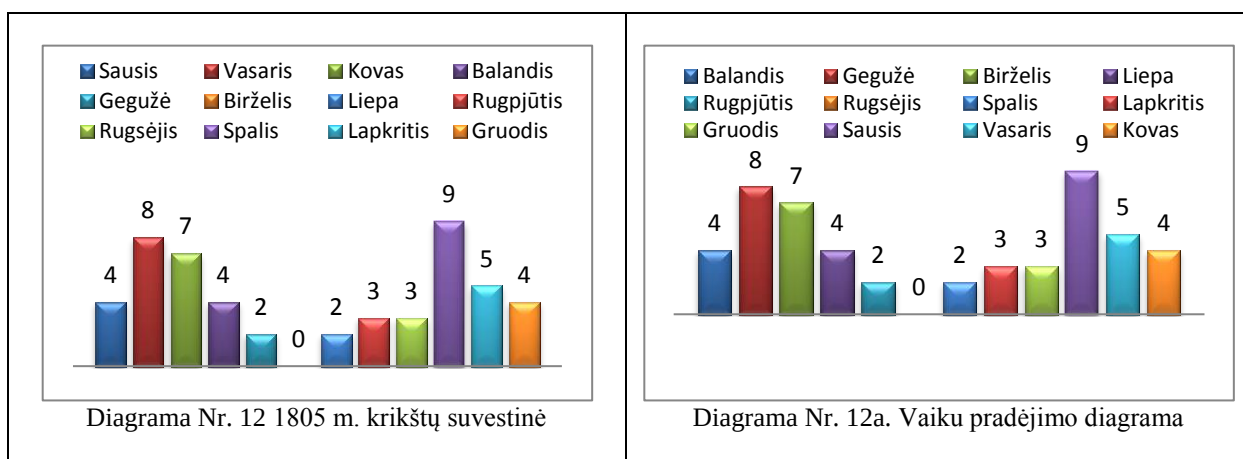
1802 m. metinis įrašų vidurkis yra 5, tad aktyviausiais mėnesiais galima vadinti vasario (7), kovo (9), gegužės (14), birželio (7) ir spalio (7) mėnesius. Nuo šių mėnesių atmetus 9 mėnesių ciklą gauname, kad vaikai buvo pradėti: gegužėje, birželyje, rugpjūtyje, rugsėjyje ir sausyje. Kadangi pirmieji trys ir paskutinis iš šių mėnesių jau buvo aptarti, galima stabtelėti tik prie rugsėjo. Nereiktų užmiršti, kad rugsėjo 8 d. yra švenčiama Švč. Mergelės Marijos Gimimo išskilmės, kurios Žemaitijoje ypač aktyviai buvo pažymimos Šiluvoje. Gali būti, kad Palangos bažnyčios titulas laido ir čia šią šventę išskirtiniau paminėti. Be to rugsėjo 29 d. buvo švenčiamos – Mykolinės, t.y. Šv. Mykolo diena, kuri ženklindavo pagrindinių žemės ūkio darbų pabaigą. Mažiausiai krikšto atvejų yra užfiksuota: sausio (3), balandžio (2), rugpjūčio (3), rugsėjo (3) ir gruodžio (2). Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti balandžio, liepos, lapkričio, gruodžio ir kovo mėnesiais.

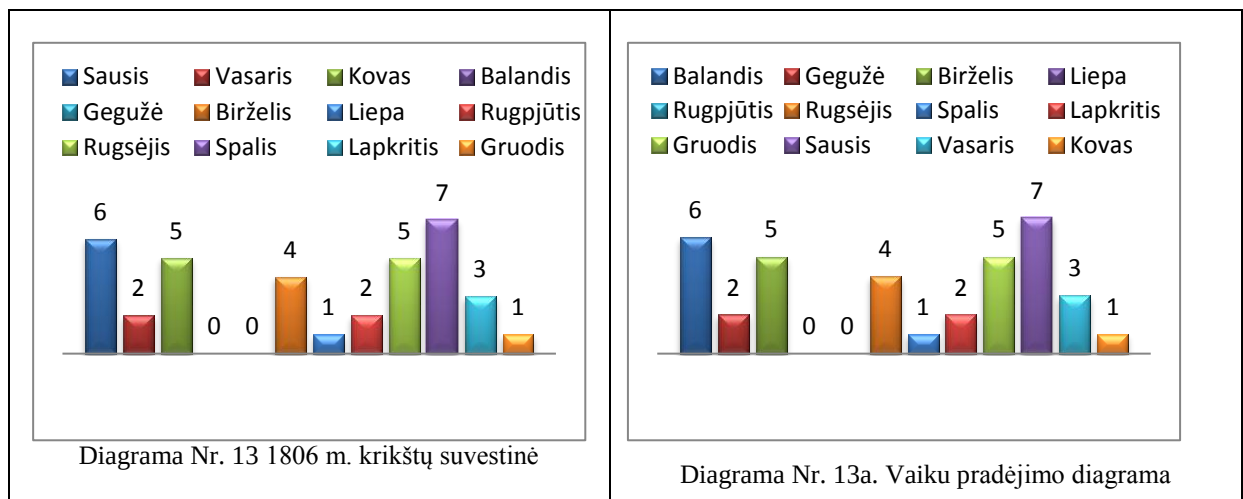
1803 m. metinis vidurkis yra 6, aktyviausi mėnesiai – sausis (8), vasaris (7), kovas (7), balandis (8), birželis (8), liepa (9) ir rugsėjis (10). Atmetus 9 mėnesių ciklą gauname, kad aktyviausiais vaikų pradėjimo mėnesiais buvo: balandis, gegužė, birželis, liepa, rugsėjis, spalio, ir lapkritis. Dėl šiais mėnesiais vykusios švenčių, susijusių su bažnyčios titulaus jau kalbėjom, tad čia neapsistosisiu. Kaip mažiausiai krikšto atvejų yra užfiksuota: rugsėjo (2), spalio (1) ir lapkričio (2) mėnesiais. Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti gruodžio sausio ir vasario mėnesiais.

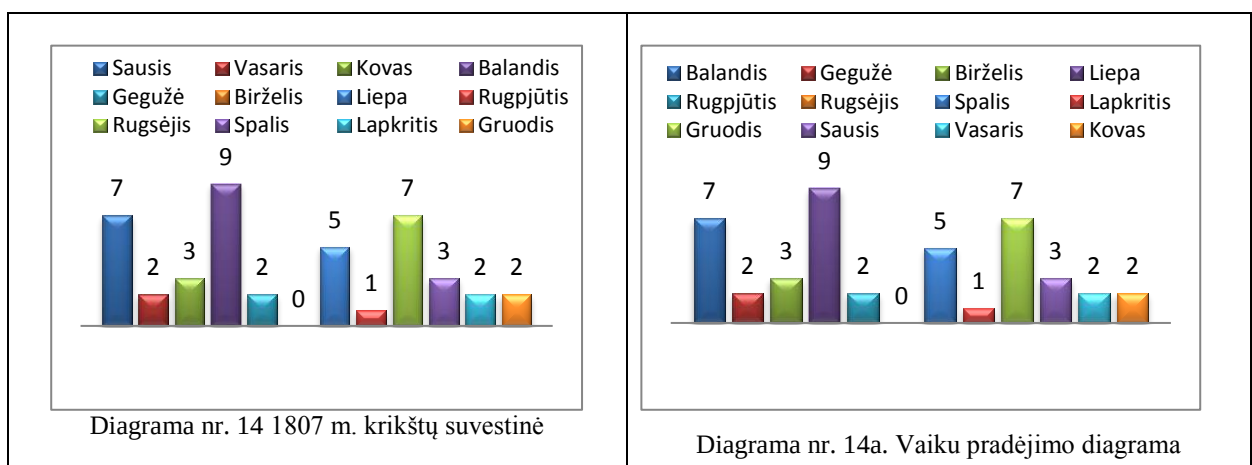
1804 m. buvo užfiksuoti 56 krikštai. Metinis vidurkis yra 5. Intensyviausiais mėnesiai per, kuriuos pakrikštyta daugiausiai vaikų, yra vasario (9), kovo (7), balandžio (5), spalio (12) bei lapkričio (5) mėnesiai. Atmetus 9 mėnesių ciklą, gauname, kad aktyviausiais vaikų pradėjimo mėnesiai buvo gegužė, birželis, liepa, sausis ir vasaris. Kaip pasyviausius krikšto mėnesius galime įvardinti: gegužę (3), liepą (2) ir rugsėjį (2). Nuo šių mėnesių atmetus 9 mėnesių ciklą, gautume apytikslų rezultatą kada vaikai buvo pradėti, tai – rugpjūtį, spalį bei gruodį.

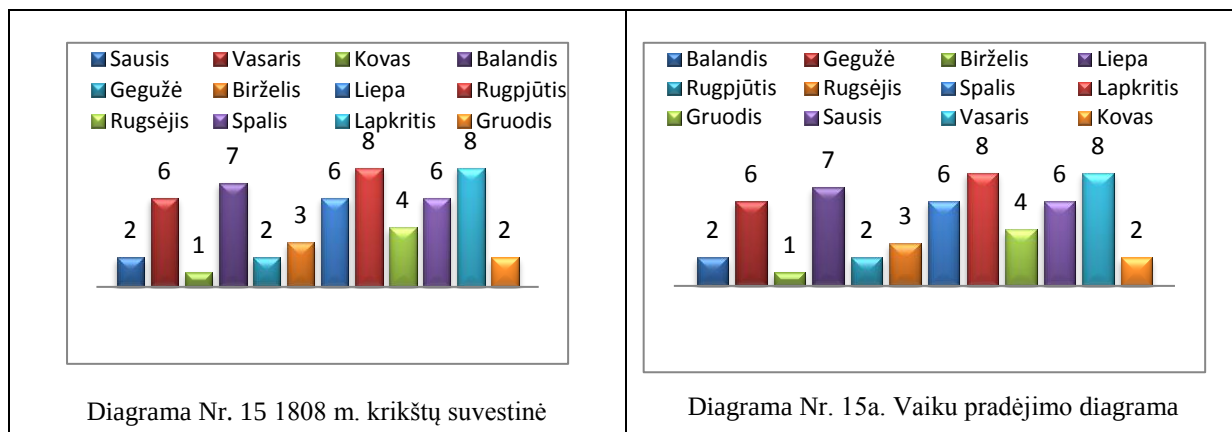
1805 m. buvo atliktas 51 krikštas, tad metinis vidurkis yra 5. Šiais metais aktyviausiais mėnesiai galime įvardinti vasario (8), kovo (7) spalio (9) ir lapkričio (5) mėnesius. Atmetus 9 mėnesių ciklą yra gaunamas rezultatas, kad intensyviausias vaikų pradėjimo mėnesiai tampa: vasaris, gegužė, birželis ir sausis. Krikšto įrašų mažiausiai užfiksuota buvo gegužės (2) ir liepos (2). Tad, atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti rugpjūčio ir spalio mėnesius.

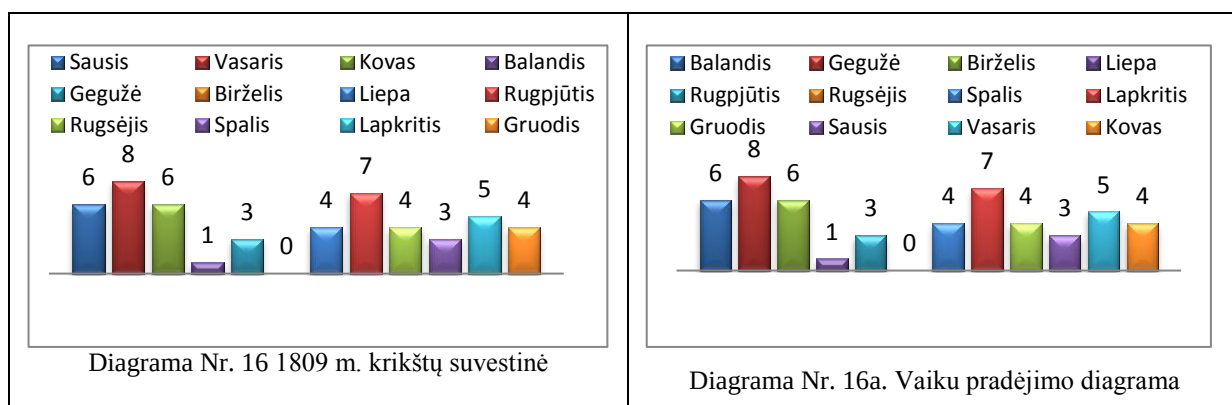
1806 m. buvo pakrikštytas 36 naujagimiai. Kadangi 1806 m. metinis vidurkis yra 4, aktyviausius mėnesius galime įvardinti penkis tai – sausį (4), kovą (5), birželį (4), rugsėjį (5) ir spalį (7). Atmetus 9 mėnesių ciklą yra gauname, kad aktyviausiais vaikų pradėjimo mėnesiais buvo balandis, birželis, rugsėjis, gruodis ir sausis. Mažiausiai krikšto atveju užfiksuota vasario (2), liepos (1), rugpjūčio (2), lapkričio (3) ir gruodžio (1) mėnesiais. Nuo šio mėnesio atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti planuoti gegužės, spalio, lapkričio, vasario ir kovo mėnesiai.

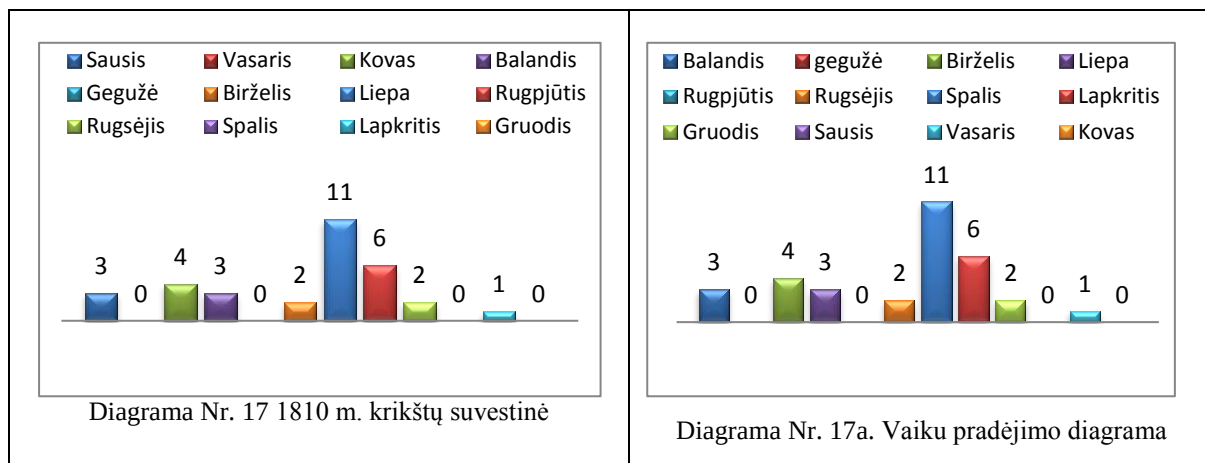
1807 m. krikšto įrašų buvo fiksuota 43. Metinis vidurkį yra 4. Aktyvumu išsiskiria sausis, balandis, liepa bei rugsėjis. Aktyviausi vaikų pradėjimo mėnesiai turėtų krypti į balandį, liepą, spalį ir gruodį. Mažiausiai krikšto atveju užfiksuota vasario (2), gegužės (2), rugpjūčio (1), lapkričio (2) ir gruodžio (2) mėnesiais. Nuo šio mėnesio atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti planuoti gegužės, rugpjūčio, lapkričio, vasario ir kovo mėnesiai.

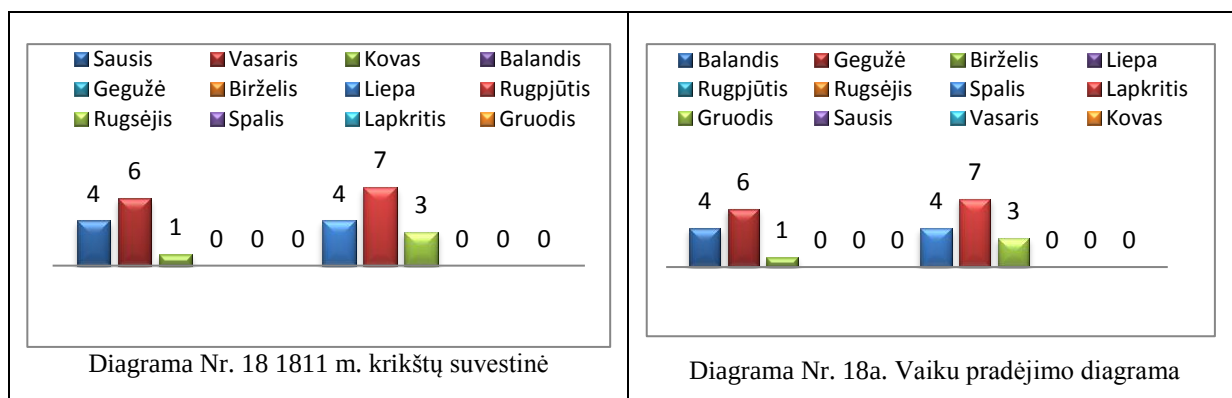
1808 m. buvo 55 krikšto įrašai, tad metinis vidurkis yra 5. Aktyvumu galima išskirti – vasarį, balandį, liepą, rugpjūtį, spalį ir lapkritį. Tokiu būdu aktyviausiais vaikų pradėjimo mėnesiais buvo vasaris, gegužė, liepa, spalio, lapkritis ir sausis. Mažiausiai krikšto atveju 1808 m. užfiksuota – sausio (2), kovo (1), gegužės (2), ir gruodžio (2) mėnesiais. Tad , atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti: balandžio, birželio, rugpjūčio ir kovo mėnesiais.

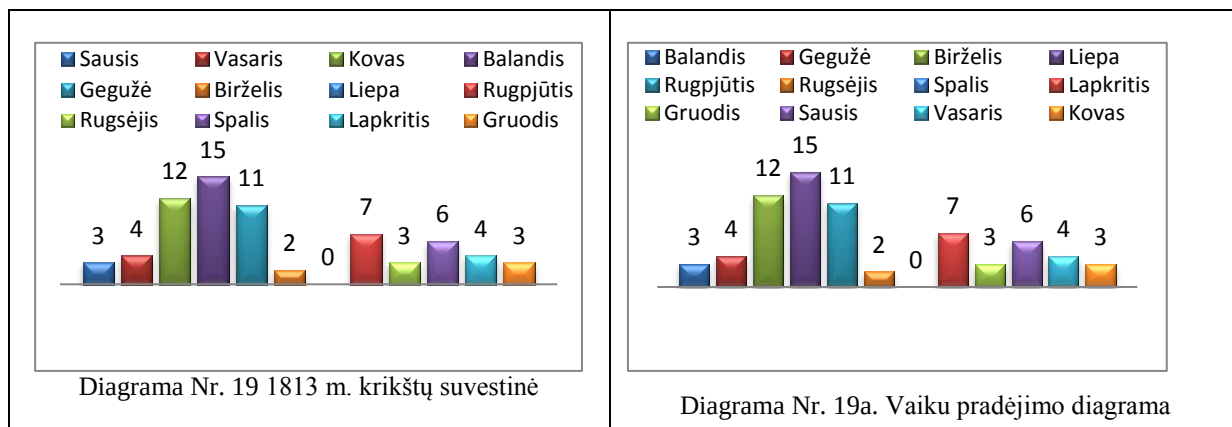
1809 m. krikštų įrašų buvo 51, tad metinis jų vidurkis yra 5. Kaip intensyviausius krikšto mėnesius būtų galima įvardinti netgi 5: sausis (6), vasaris (8), kovas (6), rugpjūtis (7) ir lapkritis (5). Nuo šių mėnesių atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti planuoti balandžio, gegužės, birželio, lapkričio bei vasario mėnesiais. Mažiausiai krikšto atveju per šiuos metus užfiksuota buvo balandžio (1), gegužės (3) ir spalio (3) mėnesiais. Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti – liepos, rugpjūčio ir sausio mėnesiais.

Per 1810 m. visą laikotarpį užfiksuota – 32 krikštai. Metinis vidurkis yra 4. Tad aktyvesnius mėnesius galime įvardinti kovą (4), liepą (11) ir rugpjūtį (6). Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti – birželio, spalio ir lapkričio mėnesiais. Mažiausiai krikšto atveju per šiuos metus užfiksuota buvo birželio (1) ir rugsėjo (1) mėnesiais. Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti – rugsėjo ir gruodžio mėnesiais.

Per 1811 m. visą laikotarpį užfiksuoti 25 krikštai. Metinis vidurkis yra 4. Daugiausiai krikštų skaičių turinčius mėnesius būtų galima išskirti keturis mėnesius – sausį (4), vasarį (6), liepą (4) ir rugpjūtį (7). Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai buvo pradėti balandžio, gegužės, spalio ir lapkričio mėnesiais. Mažiausiu krikštų skaičiumi pasižymi kovo (1) mėnėsis. Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikas buvo pradėtas birželio mėnesį.

1813 m. buvo įtraukta 70 krikšto įrašų, metinis vidurkis 6. Kaip intensyviuos mėnesių per, kuriuos pakrikštyta daugiausiai vaikų yra 5: kovas (12), balandis (15), gegužė (11), rugpjūtis (7) ir spalio (6). Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultata, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti – birželį, liepą, rugpjūtį, lapkritį ir sausį. Pasyviausius mėnesius galime įvardinti – sausį (3), vasarį (4), birželį (2), rugsėjį (3), lapkritį (4) bei gruodį (3). Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultata, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti – balandžio, gegužės, rugsėjo, gruodžio, vasario bei kovo mėnesiais.

2.2 Palangos parapijos 1828 – 1834 m. krikšto metrika

Kiek kitaip, nei 1794-1813 m. atrodo 1828-1834 m. Palangos bažnyčios krikštų metrikų knygos atskirų metų statistinė suvestinė. Kiekybiniu atžvilgiu įrašų skaičius krenta 1829 m. ir 1831 m. Pastarieji metai ypač svarbūs – vyko 1831 m. sukilimas. Priešsukiliminiais, 1830 m., įrašų kiekis yra gana didelis, tačiau 1831–1832 m. matomas ženklus krikštų įrašų skaičiaus sumažėjimas. Čia reiktų pastebėti, kad Palanga sukilimo laikotarpiu labai nukentėjo. V. Juzumavičius rašo, kad 1831 m. Palanga beveik visa sudegė¹⁰⁸. Lyg ir galime daryti prie prielaidą, kad sukilimo metu vykę kariniai sukilėlių susidūrimai su carinės Rusijos kariuomene, bei gaisras galėjo turėti neigiamų pasekmių 1831 m. įrašų kiekiui. Tačiau vėliau jau matome pastovų įrašų kiekio augimą, tad kritinį laikotarpį miestelis turėjo būti jau įveikęs.

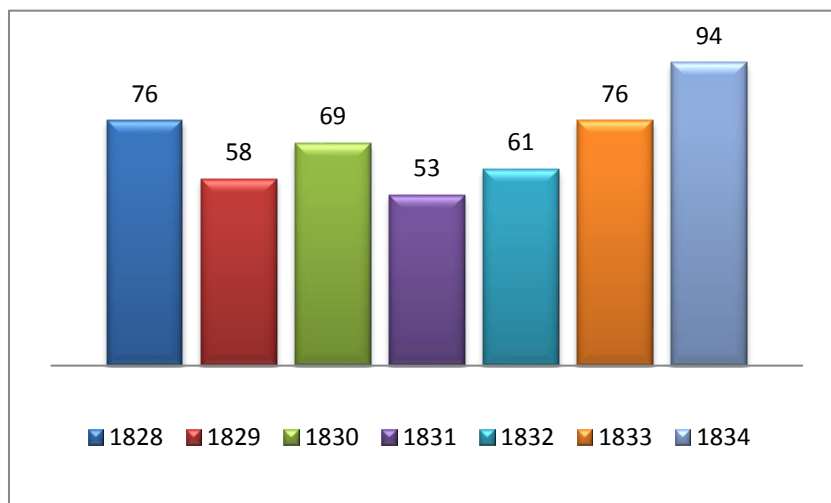
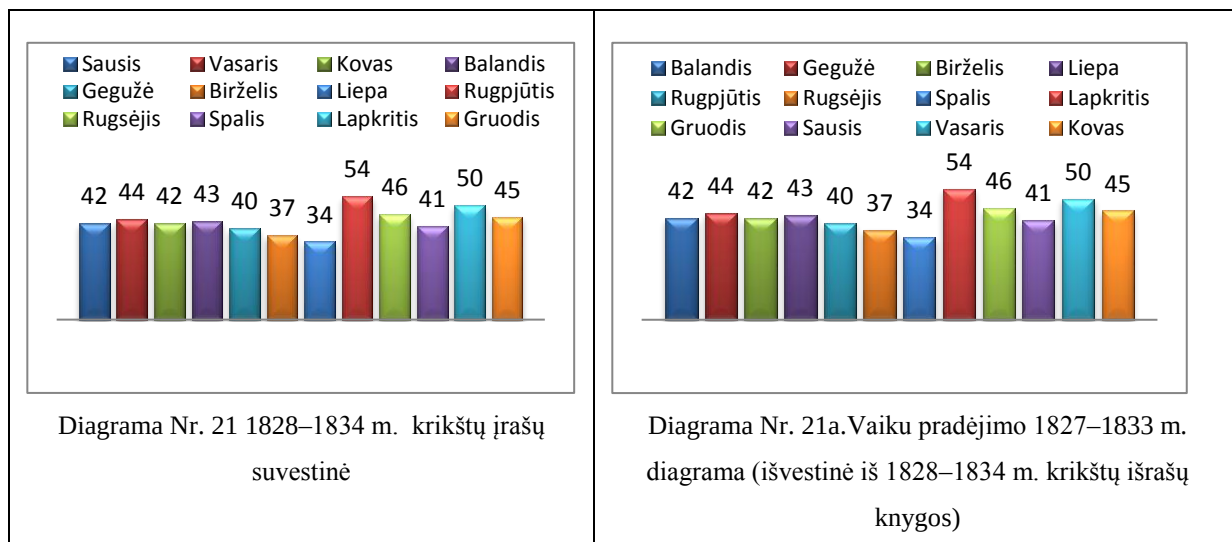

Diagrama Nr. 20. Krikštų įrašų 1828 – 1834 m. knygoje bendra statistinė suvestinė.

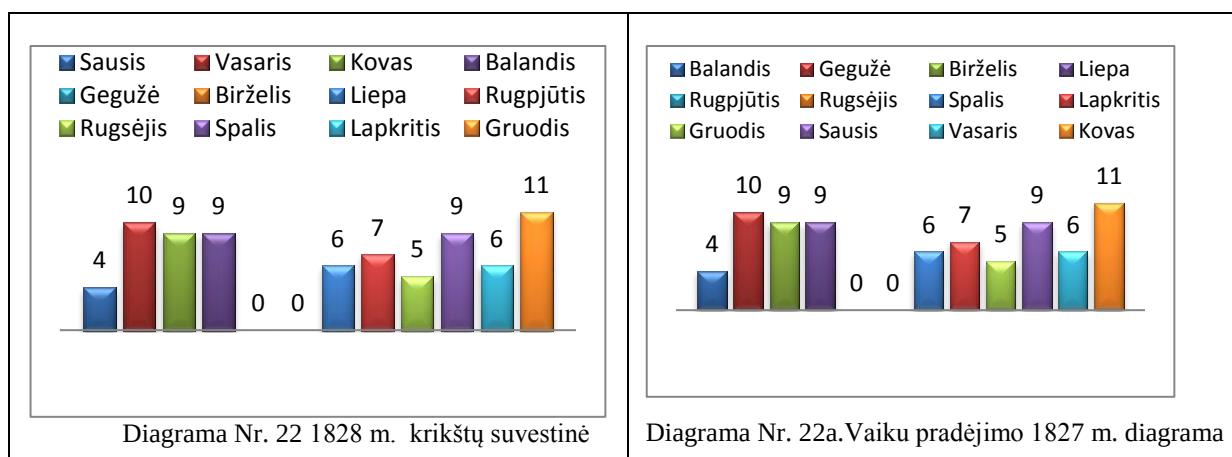
Iš pateikto grafiko (diagrama nr. 20) matyti, kad daugiausiai vaikų pakrikštyta buvo 1834 m. – 94. Iš viso per šį laikotarpį, užfiksuoti – 487 krikšto įrašai. Neaišku, kodėl krikšto įrašų kiekis krito 1829 m., tačiau 1831 bei 1832 m. įrašus, ko gero galima priskirti prie politinių, t.y. išorinių to laikotarpio kontekstų poveikiui.

¹⁰⁸JUZUMAS, V. *Žemaičių vyskupijos aprašymas*. Varniai, 2013, p. 352.

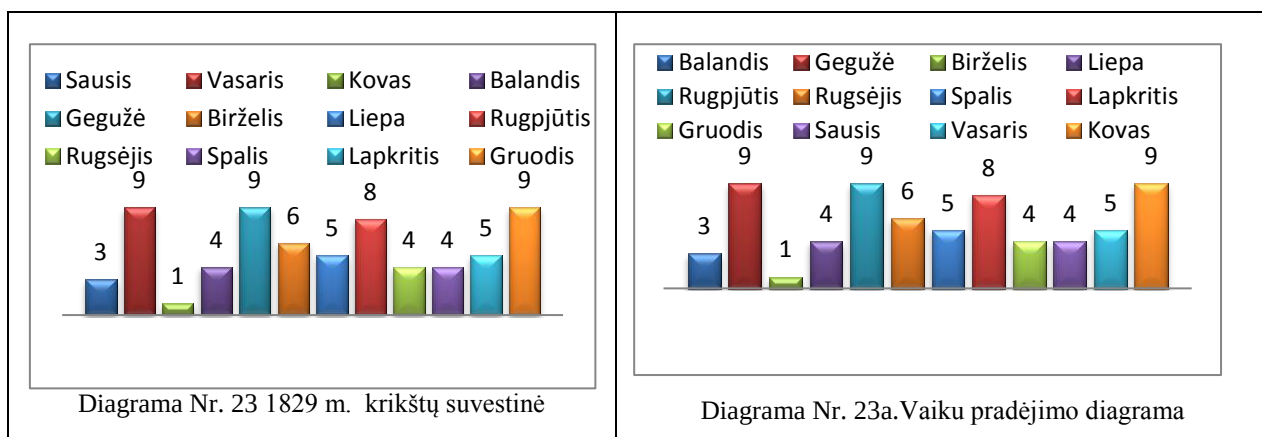
Iš 1828–1834 m. mėnesių krikšto metrikos diagramos, galima įžvelgti, ne tik kuriais mėnesiais naujagimiai buvo krikštijami dažniausiai, bet ir apytiksliai nustatyti, kada galėjo būti pradėtas planuoti šeimos pagausėjimas. Turint galvoje, kad įrašų vidurkis šios knygos įrašų kiekyje yra 43, aktyviausi įrašais mėnesiai 1828 – 1834 m. yra fiksuojami vasaris (44), balandis (43), rugpjūtis (54), rugsėjis (46), lapkritis (50) ir gruodis (45). Taigi atmetus 9 mėnesių ciklą gauname, kad aktyviausi vaikų pradėjimais buvo gegužės, liepos, lapkričio, gruodžio, vasario ir kovo mėnesiai. Netoli aktyviausių vaikų pradėjimo mėnesių yra balandis (42 įrašai), birželis (42 įrašai), rugpjūtis (40 įrašų) ir sausis (41 įrašas). Mažiausiai aktyvūs šia prasme - o dar du mėnesiai – rugsėjis ir spalį.

Nedidelių išimčių nuo pagrindinių tendencijų išlieka įrašus aptariant kiekvienais metais atskirai. Reikia pastebėti, kad 1828 m. nėra įrašų gegužės ir birželio mėnesiais. Neaišku, ar tada nebuvo naujagimių, ar dėl vienokių ar kitokių priežasčių nebuvo kam krikštyti.

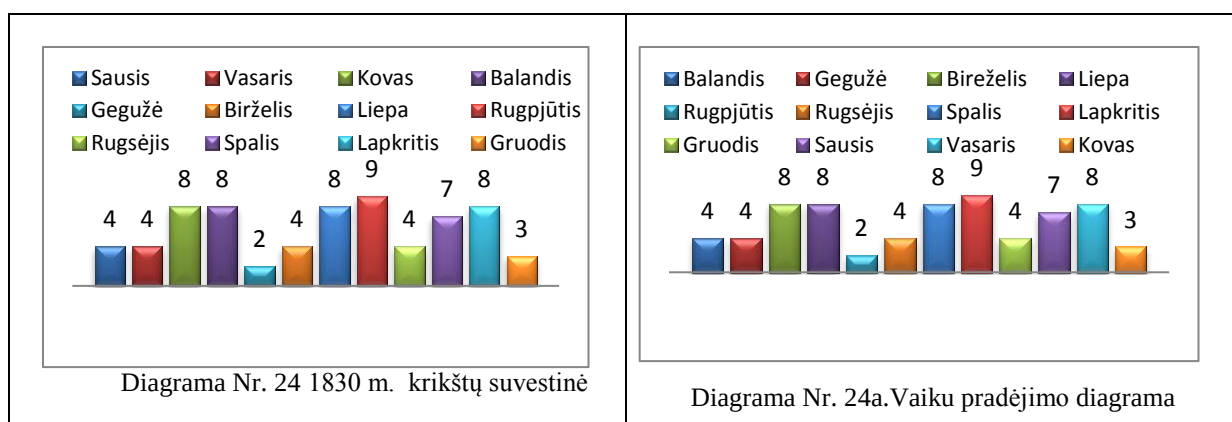

Per 1828 m. užfiksuoti 76 krikštai, tad metinis vidurkis yra 8. Aktyvesniais mėnesiais galime įvardinti vasarį, kovą, balandį, spalį ir gruodį. Atmetus 9 mėnesių ciklą yra gauname, kad intensyviausiais vaikų pradėjimo mėnesiais buvo: kovas, gegužė, birželis, liepa. Tuo metu vykusios

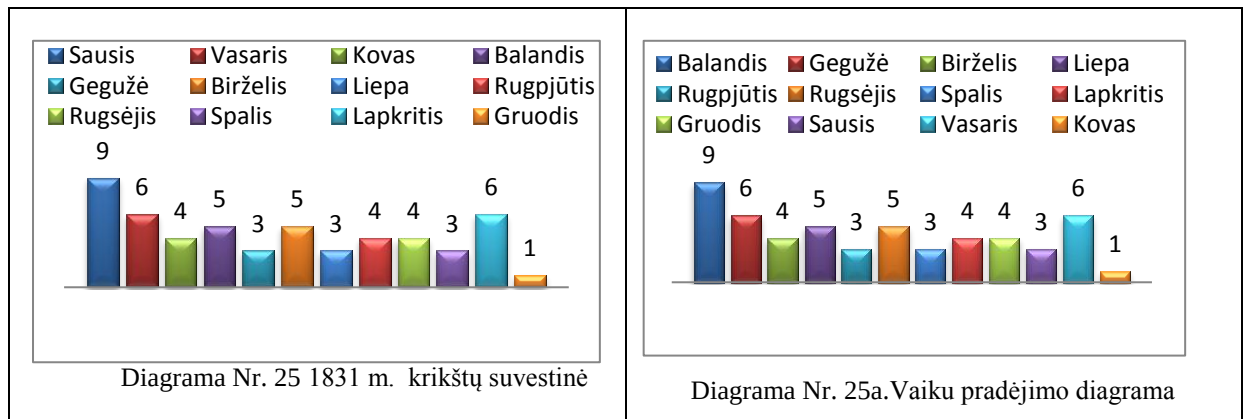
šventės, galėjusios įtakoti tokį aktyvumą jau buvo aptartos. Mažiausiai aktyvūs buvo balandžio (4) ir gruodžio (5) mėnesiai.

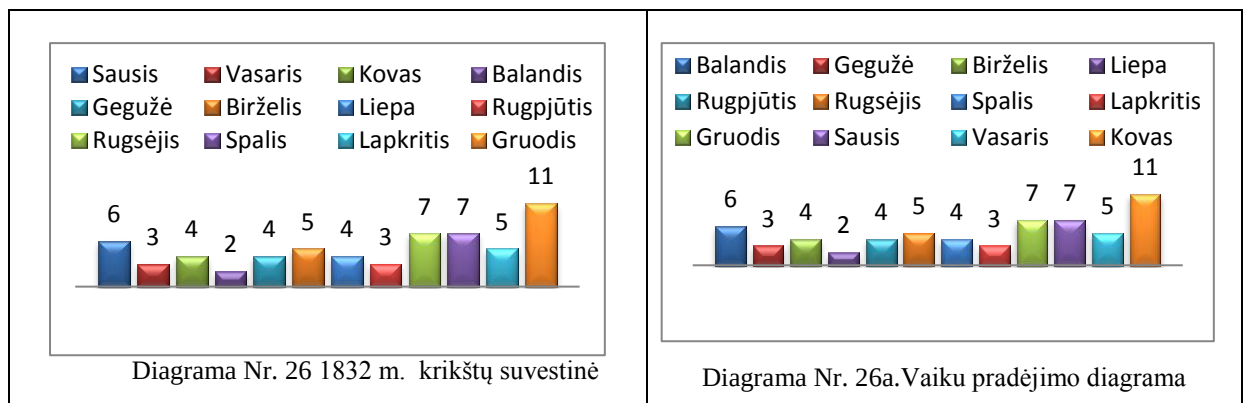
Per visą 1829 m. laikotarpį užfiksuota – 67 krikštai, tad metinis vidurkis buvo 5. Vidurkį viršijo įrašai vasario (9), gegužės (9), birželio (6), rugpjūčio (8), lapkričio (5) bei gruodžio (9) mėnesiais. Nuo šių mėnesių atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti planuoti vasario, gegužės, rugpjūčio, rugsėjo lapkričio ir kovo mėnesiais. Netoli ribos įrašais į knygą buvo balandis (4 įrašai), liepa (4 įrašai), rugsėjis (4 įrašai) bei spalio (4 įrašai). Pasyviausiais mėnesiais įrašų į knygą prasme tais metais galima įvardinti sausio (3) ir kovos (1). Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai buvo pradėti balandžio ir birželio mėnesiais.

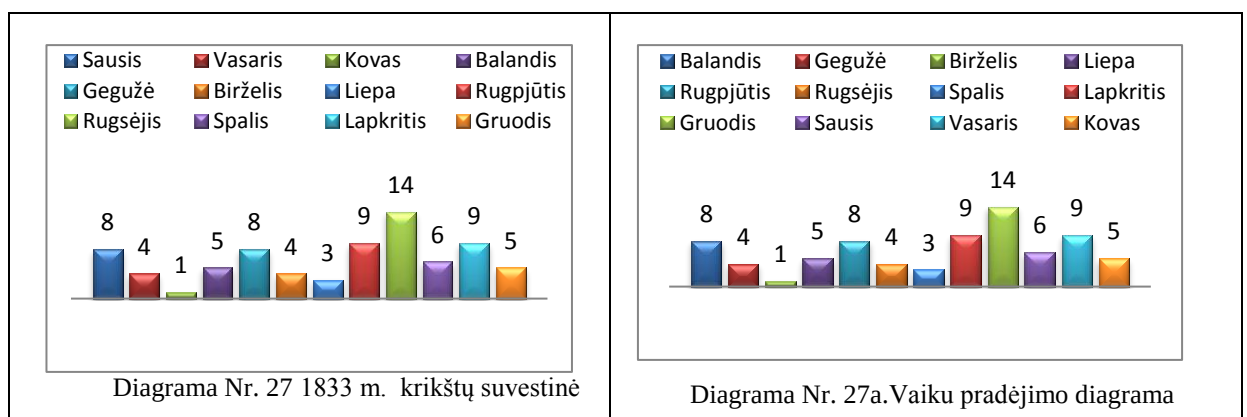
1830 m. suvestinėje, kurios bendras metinis vidurkis yra 6, aktyviausius mėnesius galime įvardinti šešis mėnesius, tai vasarį (8), kovą (8), liepą (8), rugpjūtį (9), spalį (7) ir lapkritį (8). Nuo šių mėnesių atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti planuoti vasario, birželio, liepos, spalio ir lapkričio mėnesiais. Kaip pasyviausius mėnesius per kuriuos buvo pakrikštyta vaikų yra gegužė (2) ir gruodis (3). Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai buvo pradėti rugpjūčio ir kovo mėnesiais.

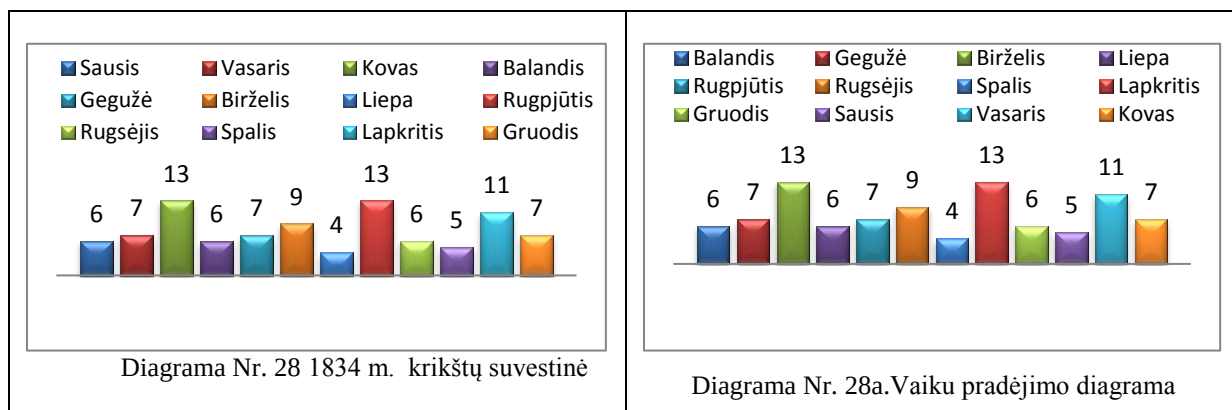
Kadangi 1831 m. metinis vidurkis yra 4. Intensyviausius mėsius būtų galima vadinti sausį (9), vasarį (6), balandį (5), birželį (5) ir lapkritį (6). Atmetus 9 mėnesių ciklą, reikalingą kūdikiui išnešioti, gauname rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti vasario, balandžio, gegužės, liepos ir rugsėjo mėnesiai. Mažiausiai krikšto atveju per šiuos metus užfiksuota buvo gruodžio (1) mėnesiai. Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikas apytiksliai buvo pradėtas – kovo mėnesį.

Per 1832 m. visą laikotarpį užfiksuota – 60 krikštų, kadangi 1832 m. metinis vidurkis yra 5, aktyviausiais mėnesiais galime įvardinti sausį (6), birželį (5), rugsėjį (7) spalį (7), lapkritį (5) ir gruodį (11). Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai buvo pradėti, balandžio, rugsėjo, gruodžio, sausio ir kovo mėnesiais. Mažiausiu krikštų skaičiumi pasižymi balandis (2) ir rugpjūtis (3). Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai buvo pradėti liepos ir gruodžio mėnesiais.

1833 m. buvo atkikti 76 krikštai. Krikštų metinis vidurkis yra 6. Taip intensyviausius šio laikotarpio mėnesius galime įvardinti šešis mėnesius, tai sausį (8), gegužę (8), rugpjūtį (9), rugsėjį (14), spalį (6) ir lapkritį (9). Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume, kad vaikai buvo pradėti balandžio, rugpjūčio, lapkričio, vasario ir gruodžio mėnesiais. Kaip pasyviausius mėnesius tais metais, per kurį krikšto atveju mažiausiais užfiksuota buvo kovą (1) ir liepą (3). Tad , atmetus 9 mėnesių ciklą gautume, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti birželio ir spalio mėnesiais.

1834 m. grafike matyti, kad metinio vidurkis yra 8. Aktyviausi įrašais yra birželis (13), birželis (9) ir rugpjūtis (11). Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai buvo pradėti birželio, lapkričio ir vasario mėnesiais. Kaip pasyviausius mėnesius tais metais, per kurį krikšto atveju mažiausiais užfiksuota buvo liepą (4) ir spalį (5). Tad , atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti spalio ir sausio mėnesiais.

Palyginus 1828-1834 m. knygos įrašus su prieš tai aptartos 1794-1813 m., akivaizdu, kad vaikų pradėjimo aktyvumas sutampa net keturiais mėnesiais – vasaryje, kove, liepoje bei lapkričio mėnesiais. Visiškai netoli nuo vidurkio ribos 1828-1834 m. knygoje yra ir sausis (-2), balandis (-1) bei rugpjūtis (-3). Lyginant su 1794-1813 m. aktyvesni antroje krikštų knygoje yra gegužės bei gruodžio mėnesiais. Tad galima būtų sakyti, kad XVIII-XIX a. sandūros bei XIX a. 3-4 deš. sandūros įrašų dinamika pagrindinėmis tendencijomis yra labai artimos. Tai galėtų reikšti, kad visu tuo laikotarpiu esmingiau Palangos parapijoje bendruomenės gyvensena nepasikeitė. Kadangi išliko ir tie patys dominuojantys aktyvumu mėnesiais, galima būtų galvoti, kad nepakito ir jais gyventojų gyvenimo suaktyvėjimą galėjusios sąlygoti, prie pirmosios krikšto metrikų knygos analizės aptartos šventės.

2.3 Salantų parapijos 1802-1827 m. krikšto metrikų knyga

Salantų parapijos bendruomenės gyvensenos dalį, kurią galima nustatyti besiremiant krikštų metrikų knygų duomenimis, pabandysime besiremiami ta pačia metodologija, kaip ir Palangos. Toks priėjimas įgalintų pagrįstą abiejų bendruomenių palyginimą. Reikia pastebėti, kad tiek Palangos, tiek Salantų bažnyčios turi Švč. Mergelės Marijos titulų, tad tai turėtų taip pat padėti tinkamam šių bendruomenių palyginimui. Analizei panaudosime išlikusią 1802 – 1827 m. Salantų bažnyčios krikštų metrikų knygą.

Žemiau pateiktoje diagramoje (diagrama nr. 29), matyti, kad per visą knygos pildymo laiką užfiksuotos 5562 krikšto apeigos. Reikėtų atkreipti dėmesį į 1806 m. ir 1817 m., kuriais atliekamų krikšto apeigų skaičius yra mažesnis. Savo didžiausias metiniais kiekiais išsiskiria 1802 m., 1804 m., 1816 m., 1818 m., 1822 m., 1825 m. ir 1826 m. Tačiau pati viso laikotarpio metinė krikštų kiekybės diagrama nėra stabili, matome, kad krikštų tai išaugdavo tai vėl smukdavo. Tai dalinai gali rodyti, kad parapijos bendruomenė jautėsi nesaugiai. Negalime atmesti ir versijos, kad parapijoje galėjo būti ligų protrūkių. Reiktų atkreipti dėmesį ir į tai, kaip nurodo P. Vaniuchinas, kad 1817 m. Salantai degė¹⁰⁹. Tačiau šiuo atveju paradoksaliai atrodo 1818 m. statistika – krikštų įrašų kiekis ženkliai išauga lyginant su gaisro metais. Reiškia gaisras nesuvaidino didesnio vaidmens gyvensenai. Tačiau atkreipus dėmesį į 1812 m., reikia konstatuoti, kad politinės įtampos metai gyventojų elgsenai atsiliepė – 1813 m. krikštų įrašų kiekis knygoje neženkliai, bet smuktelėjo. Šiaip ar taip, Salantų 1802 – 1827 m. krikštų metrikų kiekybinė diagrama rodo, kad ji yra tolygesnė negu Palangos.

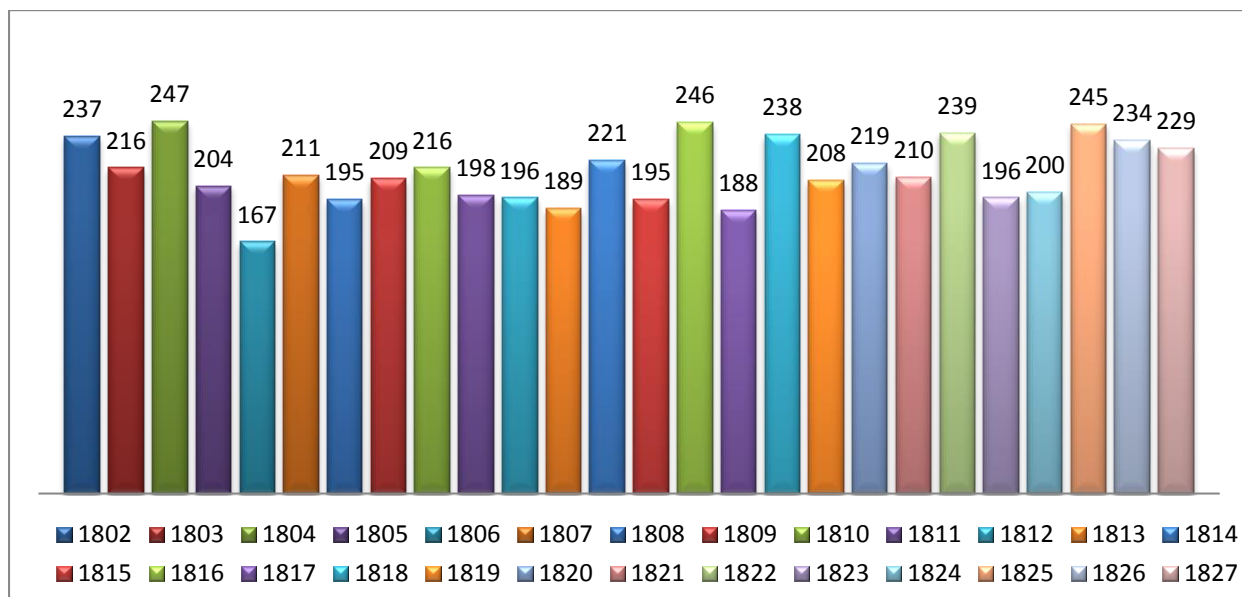
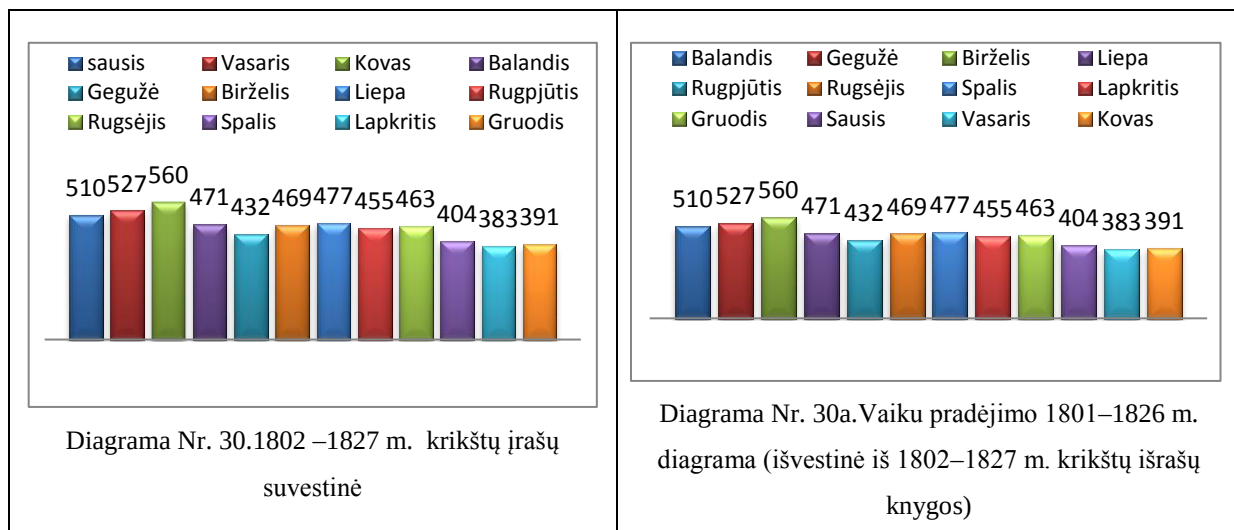

Diagrama Nr. 29. Krikštų įrašų 1802 – 1827 m. kiekybinė diagrama

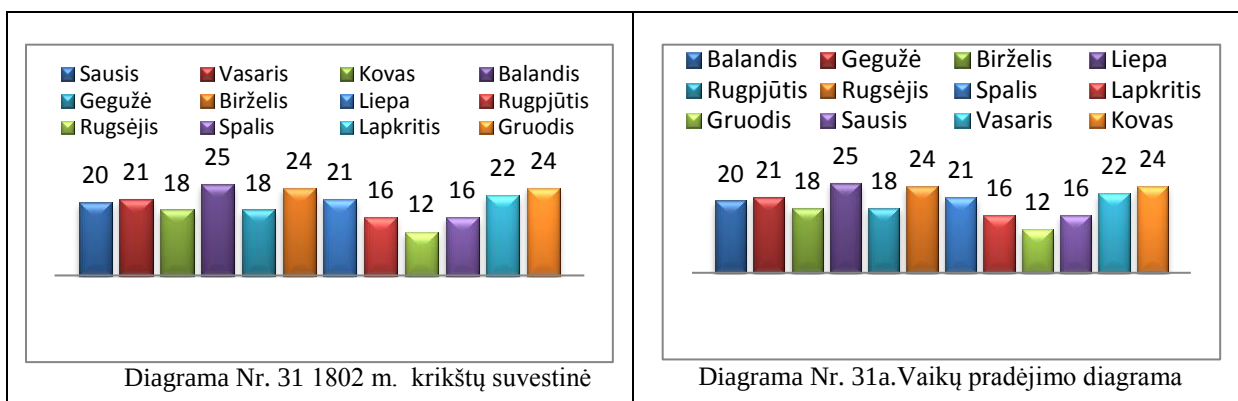
¹⁰⁹Salantai: Salantams 450 metų, 1556-2006. Sud VANIUCHINAS, P ir POČIUTĖ, A. Kaunas, 2006, p. 94.

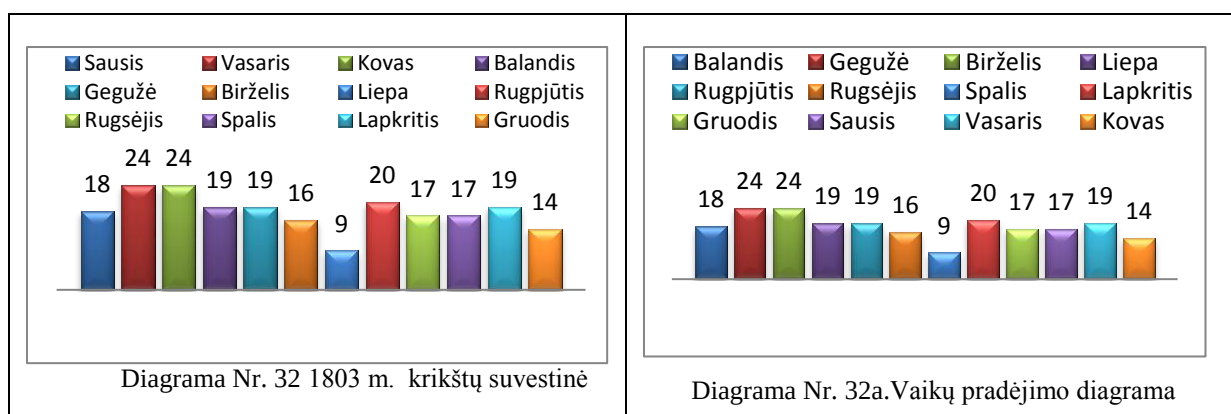
Žvelgiant į visų knygoje esančių įrašų suvestinę kiekybinę diagramą, rodančią, kaip kito krikštų įrašų kiekis atskirais mėnesiais, akivaizdžiai matosi, kad įrašų kiekis 1802 – 1827 m. krikšto knygoje išaugdavo nuo sausio ir tęsdavosi iki kovo. Nuo balandžio iki rugsėjo mėnesių, krikštai šiek tiek sumažėdavo ir laikydavosi beveik stabiliai, o nuo spalio iki gruodžio dar mažėdavo. Tačiau didelių nuosmukių ir augimo krikštų suvestinė nepateikia. Tad bendrojoje suvestinėje (diagrama nr. 30), kuri reikalinga susidaryti bendro galimo įrašų svyravimo vaizdui, labai akivaizdžiai matosi tam tikro ritmiškumo pasireiškimas. Iš šios suvestinės galima parengti ir galimo vaikų pradėjimo diagramą (diagrama nr. 30a). Tam tereikia atsižvelgti į tai, kad vaiko išnešiojimui paprastai reikia skirti 9 mėnesius. Iš diagramoje pateiktų duomenų, galima konstatuoti, kad aktyvesni vaikų pradėjimui Salantų parapijos bendruomenėje buvo balandžio, gegužės, birželio, liepos, rugsėjo ir gruodžio mėnesiai. Aktyvumas čia nustatytas remiantis bendro kiekio per visą laikotarpį vidurkiu – 462. Kaip matome didžioji dalis aktyviųjų vaikų pradėjimo mėnesių sutampa su Palangos duomenimis.

Lygindami Salantų ir Palangos statistinius duomenis, visų pirmą reikia atkreipti dėmesį į bažnyčios titulą. Kaip ir Palangos bažnyčios, taip ir Salantų bažnyčios titulas yra *Švč. Mergelės Marijos Ėmimo dangun*. Kalbant apie bažnyčios altorius jų buvo 6, tai *Šv. Onos*, *Šv. Antano*, *Švč. Trejybės*, *Šv. Angelų Sargų*, *Šv. Jurgio* ir *Švč. Mergelės Marijos* titulų. Kaip matom, net ir likusieji bažnyčios ar joje esančių altorių titulai labai panašūs, išsiskiria tik *Švč. Trejybės* bei *Šv. Angelų Sargų* titulai. Turint galvoje, kad *Švč. Mergelės Marijos* titulas yra dominuojantis, tad galima būtų tikėtis ir panašaus, kaip Palangoje, vietos bažnyčios iškilmių ir atilaidų laikotarpių. Jei žvelgtume į aktyviuosius vaikų pradėjimo mėnesius, tai akivaizdu, kad pavasario aktyvesnieji mėnesiai kaip ir sutampa su Palangos. Skirtumų yra vasaros, rudens ir žiemos laikotarpiais. Skirtingai nei Palangoje, Salantuose aktyvesnis yra birželis. Šiuo mėnesiu yra švenčiamos dvi išskirtinės šventės – *Šv. Antano* bei *Šv. Jono*. Tai ir galėtų paaiškinti parapijos bendruomenės narių aktyvumą šiuo laikotarpiu. O va Palangoje aktyvus lapkritis kažkaip Salantų gyventojų labiau neišjudindavo. Tik su tam tikromis išlygomis prie Palangos gyvenamos

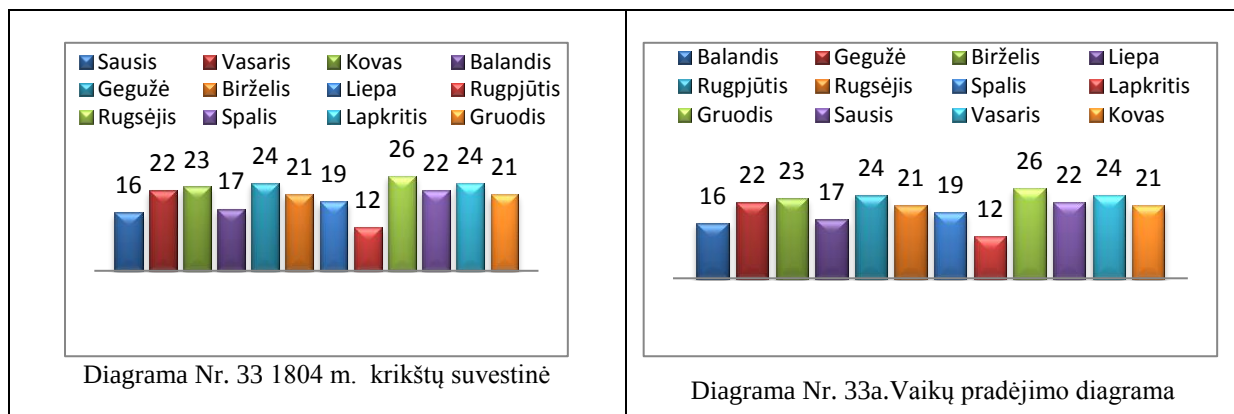
priartinti galima būtų ir rugsėjo bei gruodžio mėnesius. Pastarieji mėnesiai eilėje metų Palangos bažnyčios krikšto įrašų knygose labai priartėdavo prie aktyviausių, jais švenčiamos šventės buvo aptartos analizuojant Palangos krikšto metrikų knygas, tad čia plačiau nebeapsistosiu. Pasyviausiu vaikų pradėjimo mėnesiai 1802 – 1827 m. tai rugpjūtis (432), sausis (404), vasaris (383) ir kovas (391).

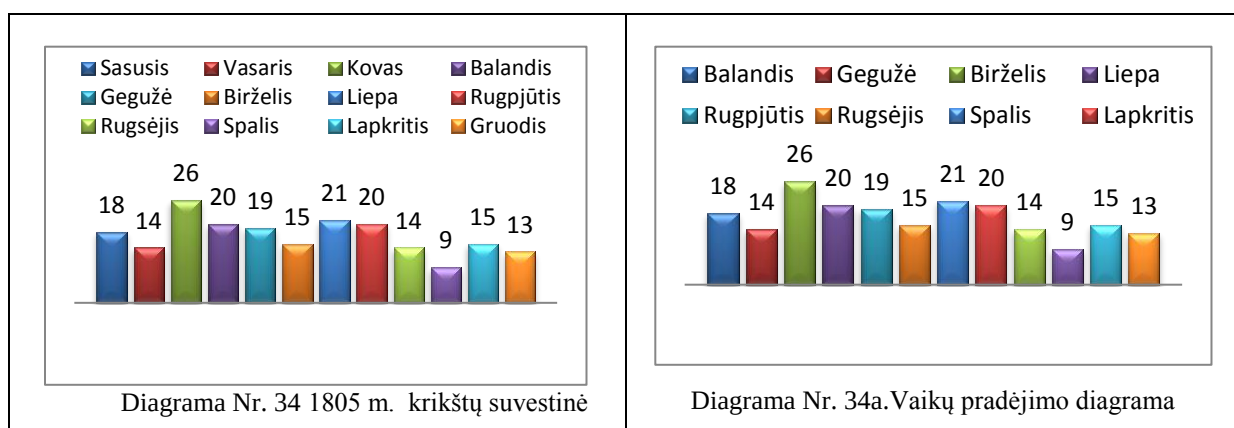
1802 m. grafike pateikti 137 įrašų pasiskirstymas atskirais mėnesiais. Visų įrašų metinis vidurkis yra 20. Tad aktyviausi mėnesiai yra sausis (20), vasaris (21), balandis (25), birželis (24), liepa (21), lapkritis (22) ir gruodis (24). Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume, kad vaikai buvo pradėti balandžio, gegužės, liepos, rugsėjo, vasario ir kovo mėnesiais. Tais mėnesiais vykusios šventės buvo aptartos prie Palangos krikšto metrikų knygų analizės. Kaip pasyviausią įrašais į krikšto knygą mėnesį tais metais galima nurodyti rugsėjį (12). Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti gruodžio mėnesį.

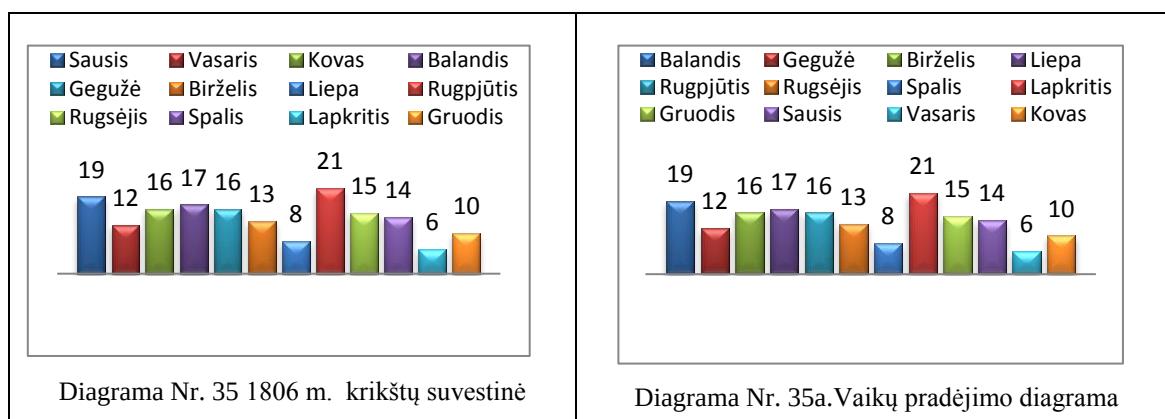
Per 1803 m. buvo atlikta 216 krikšto apeigų, tad metinis įrašų vidurkis – 18. Intensyviausius įrašais mėnesius galime įvardinti sausį (18), vasarį (24), kovą (24), balandį (19), gegužę (19), rugpjūtį (20) ir lapkritį (19). Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti planuoti balandžio, gegužės, birželio, liepos, rugpjūčio, lapkričio ir vasario mėnesiais. Kaip pasyviausius įrašais mėnesius galima nurodyti buvus liepą (9) ir gruodį (14) mėnesiais. Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume, kad vaikai buvo pradėti spalio ir kovo mėnesiais.

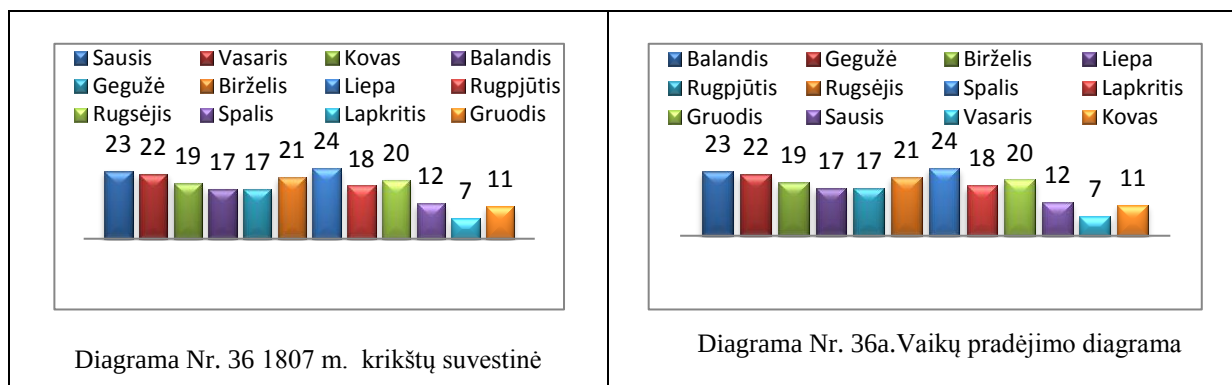
Per 1804 m. visą laikotarpį užfiksuota – 247 krikštai, metinis vidurkis buvo 21. Aktyviausius mėnesius galime išskirti šiuos vasarį (22), kovą (23), gegužę (24), birželį (21), rugsėjį (26), spalį (22), lapkritį (24) bei gruodį (21). Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume, kad vaikai buvo pradėti gegužės, birželio, rugpjūčio, rugsėjo, gruodžio, sausio, vasario ir kovo mėnesiais. Mažiausiu krikštų skaičiumi pasižymi rugpjūčio (12) mėnuo. Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai buvo pradėti lapkričio mėnesį.

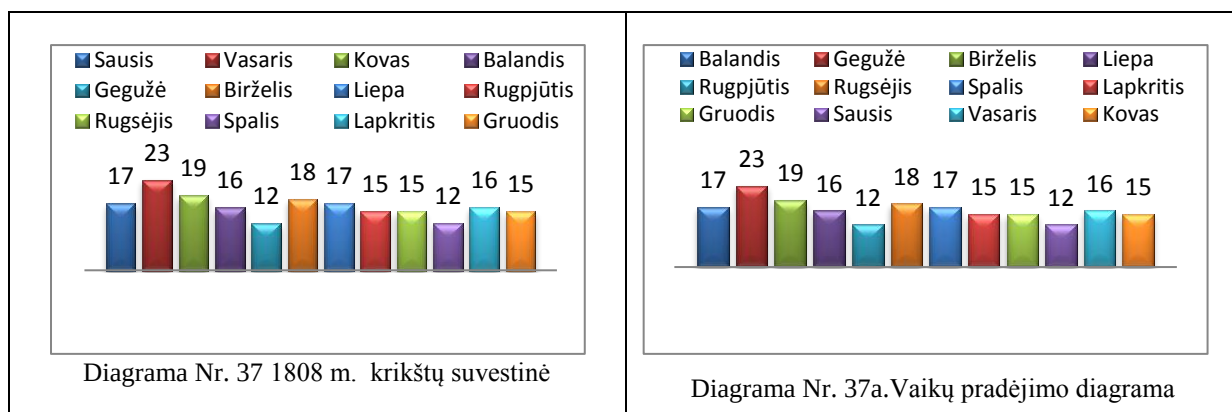
Kadangi 1805 m. įrašų į krikšto knygas buvo 204, metinis vidurkis yra 17. Todėl kaip aktyvesni įrašais išsiskiria šeši mėnesiai: sausis (18), kovas (26), balandis (20), gegužė (19), liepa (21), rugpjūtis (20). Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume, kad vaikai buvo pradėti balandžio, birželio, liepos, rugpjūčio, spalio ir lapkričio mėnesiais. Mažiausiu krikštų kiekiu pasižymi spalio (9) mėnėsis. Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad v

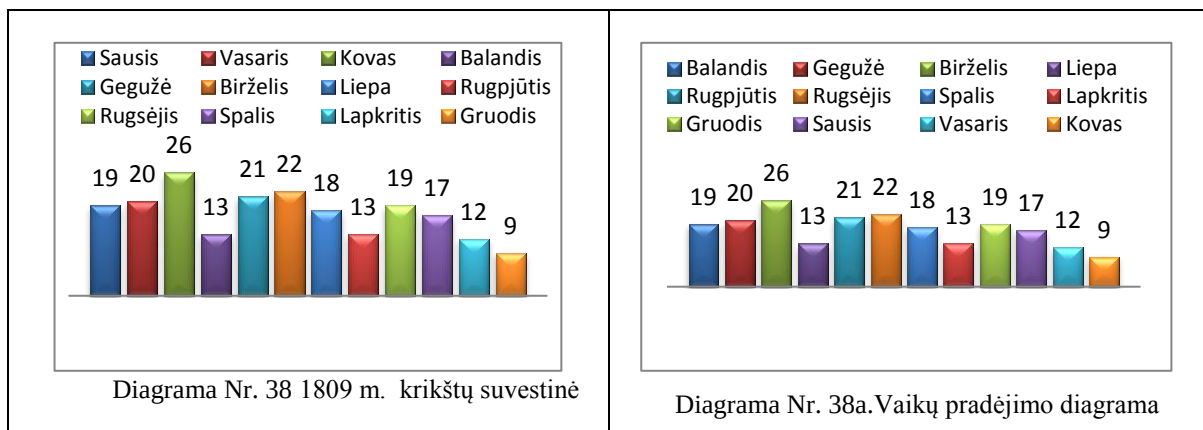
1806 m. buvo įrašyti 167 įrašai, tad metinis vidurkis yra 14. Aktyviausi įrašais mėnesiai buvo: sausis (19), kovas (16), balandis (17), gegužė (16), rugpjūtis (21), rugsėjis (15) ir spalio (14). Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume, kad vaikai buvo pradėti: balandžio, birželio, liepos, rugpjūčio, lapkričio, gruodžio ir sausio mėnesiais. Mažiausiu krikštų skaičiumi pasižymi liepos (8), lapkričio (6) bei gruodžio (10) mėnesiai. Nuo šių mėnesių atmetus 9 mėnesių ciklą, gautume apytikslį rezultatą kada vaikai buvo pradėti – spalio, vasario ir kovo mėnesiai.

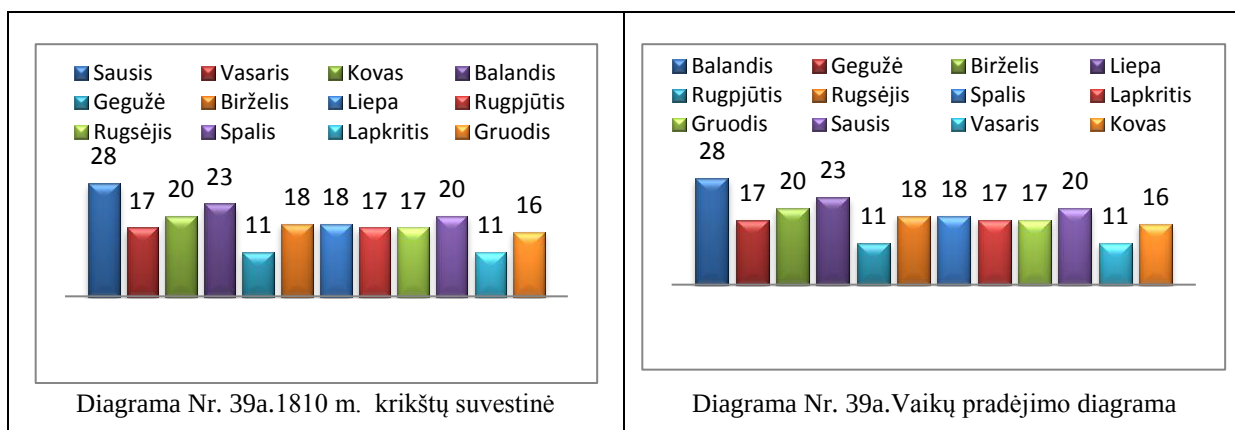
Per 1807 m. buvo atlikta 211 krikšto apeigų. Metinis vidurkis buvo 18. Todėl pateiktame grafike matyti, kad sausis (23), vasaris (22), kovas (19), birželis (21), liepa (24) rugpjūtis (18) ir rugsėjis (20) būtų aktyviausi įrašais mėnesiai. Atmetus 9 mėnesių ciklą yra gaunamas rezultatas, kad aktyviausi vaikų pradėjimo mėnesiai – balandžio, gegužės, rugsėjo, spalio, lapkričio ir gruodžio. Mažiausiai krikšto atveju užfiksuota spalio (12), lapkričio (7) bei gruodžio (11) mėnesiais. Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti sausio, vasario ir kovo mėnesiais.

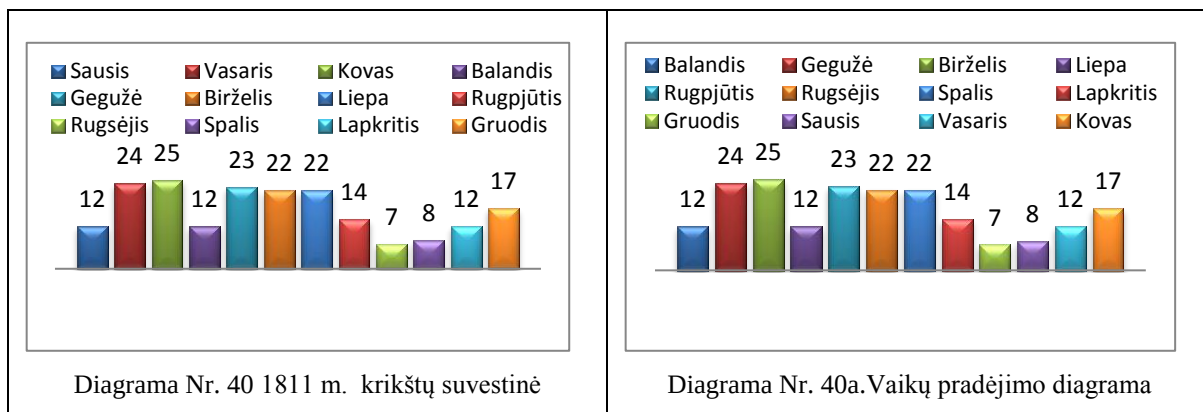
1808 m. buvo pakrikštyta 195 vaikai, o metinis vidurkis yra 16. Tad sausis (17), vasaris (23), kovas (19), balandis (16), birželis (18) ir liepa (17) yra aktyviausi įrašais mėnesiai. Atmetus 9 mėnesių ciklą yra gaunamas rezultatas, kad vaikų pradėjimo mėnesiais tampa: balandžio, gegužės, birželio, liepos, rugsėjo ir spalio mėnesiai. Kaip mažiausiai krikšto atvejų yra įvardindami gegužės (12) bei spalio (12) mėnesiai. Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti rugpjūčio ir sausio mėnesiais.

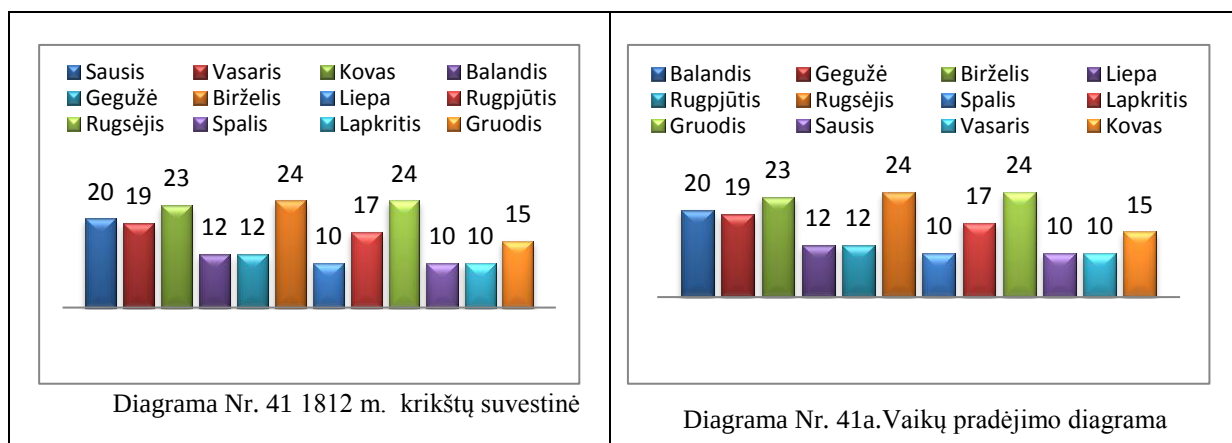
1809 m. buvo atlikti 209 krikštai. Metinis vidurkis yra 17. Intensyviausi mėnesiai, per kuriuos pakrikštyta daugiausiai vaikų, yra sausio (19), vasario (20), kovo (26), gegužės (21), birželio (22), liepos (18), rugsėjo (19) ir lapkričio (17) mėnesiai. Atmetus 9 mėnesių ciklą yra gaunamas rezultatas, kad vaikų padėjimo mėnesiai tampa – balandis, gegužė, birželis, rugpjūtis, rugsėjis, spalio, gruodis ir sausis. Pasyviausias mėnesis tais metais, per kurį krikšto atveju mažiausiais užfiksuota buvo balandį (13), rugpjūtį (13), lapkritį (12) ir gruodį (9). Tad , atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti liepos, lapkričio, vario ir kovo mėnesiai.

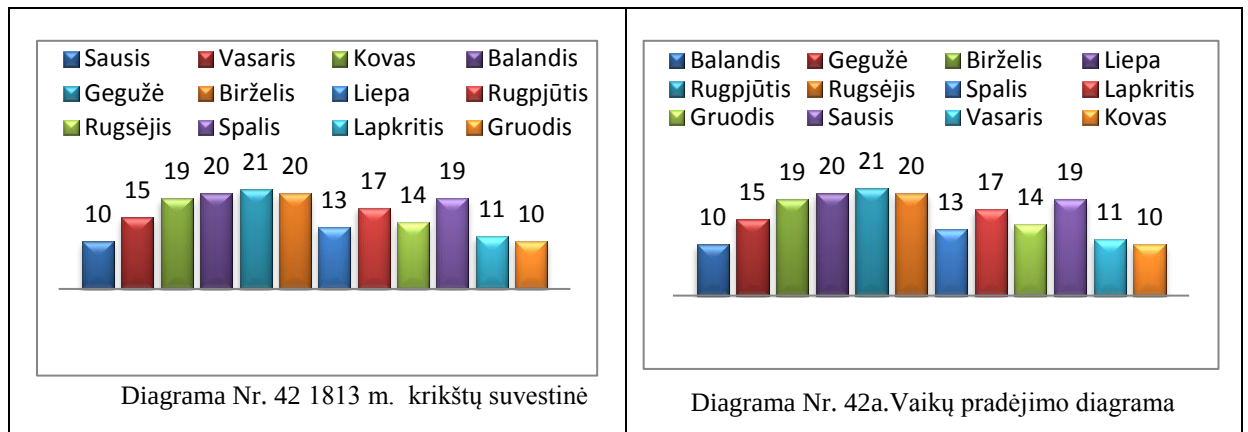
1810 m. buvo atlikta 216 krikštų, o metinis vidurkis – 18. Sausis (28), kovas (20), balandis (20), birželis (18), liepa (18) ir spalio (20) galėtų būti laikomi aktyviausiais 1810 m. krikštų mėnesiai, o atmetus 9 mėnesių ciklą, apytiksliai galima būtų teigti, kad vaikų pradėjimo aktyvumas turėtų krypti į balandžio, birželio, liepos, rugsėjo, spalio ir sausio mėnesius. Mažiausiai krikšto atveju užfiksuota gegužės (11) ir lapkričio (11) mėnesį. Nuo šio mėnesio atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti planuoti rugpjūčio ir vasario mėnesį.

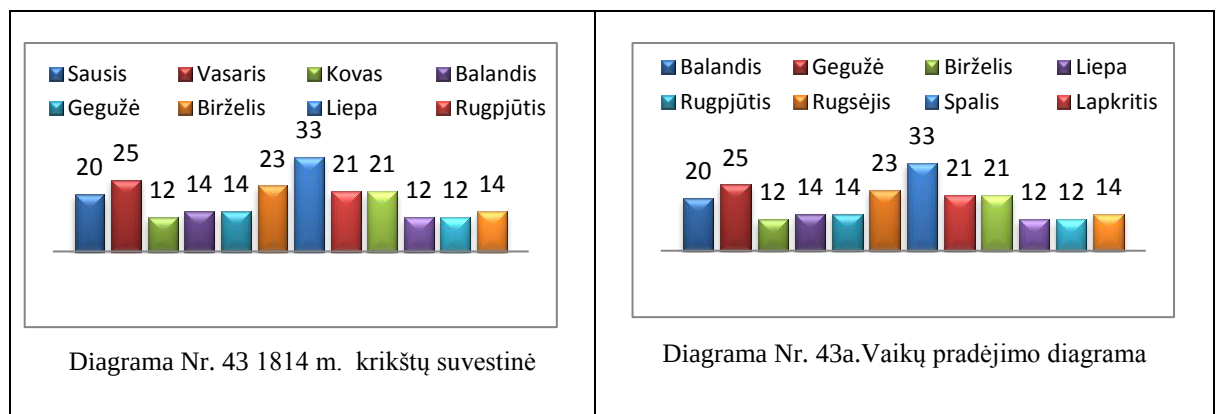
1811 m. į knygą buvo įtraukti 198 įrašai, tad vidurkis yra 17. Aktyviausius krikštai mėnesius galima įvardinti vasario (24), kovo (25), gegužės (23), birželio (22), liepos (22) bei gruodžio (17) mėnesius. Atmetus 9 mėnesių ciklą, vaikų planavimo aktyvumas turėtų krypti į gegužės, birželio, rugpjūčio, rugsėjo, spalio ir kovo mėnesius. Mažiausiai krikšto atveju užfiksuota rugsėjo (7) ir spalio (8) mėnesiais. Nuo šių mėnesių atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti planuoti gruodžio ir sausio mėnesį.

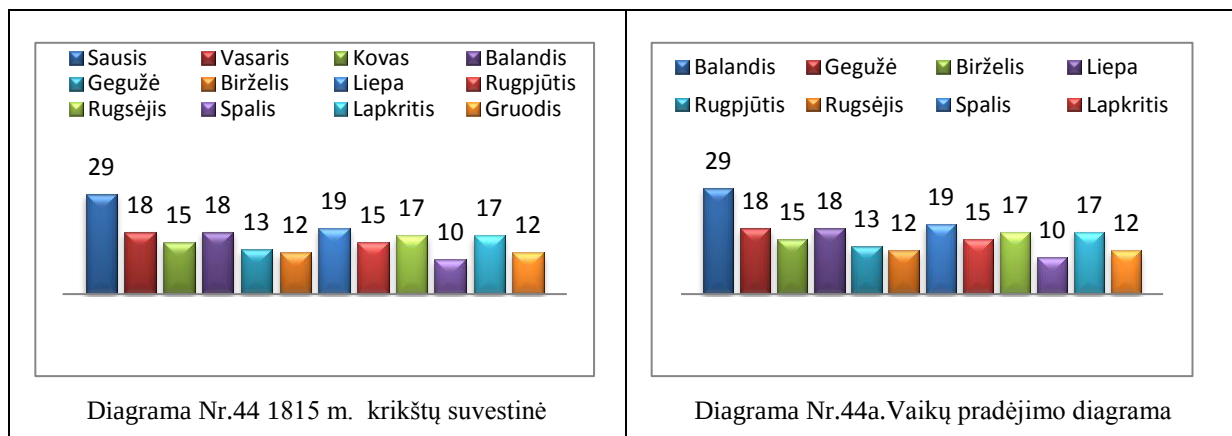
Per visus 1812 m. metus buvo atlikti 202 krikštai. Metinis vidurkis buvo 17, tad aktyviausi įrašais buvo sausio (20), vasario (19), kovo (23), birželio (24), rugpjūčio (17) ir rugsėjo (24) mėnesiai. Atmetus 9 mėnesių ciklą, vaikų pradėjimą galima būtų priskirti: balandžio, gegužės, birželio, rugsėjo, lapkričio ir gruodžio mėnesiams. Mažiausiai krikšto atveju užfiksuota liepos (10), spalio (10) ir lapkričio (10) mėnesiais. Nuo šių mėnesių atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti planuoti spalio, sausio ir vasario mėnesiais.

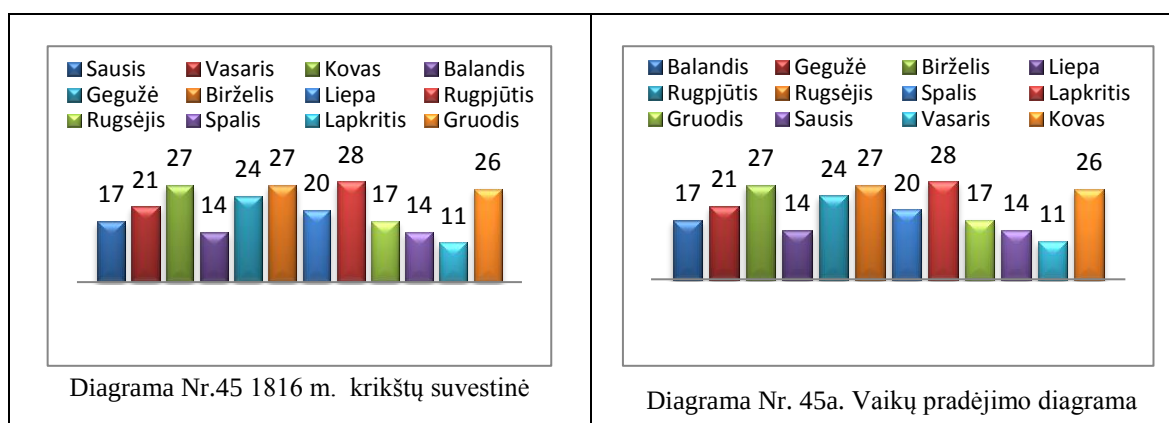
1813 m. į knygą buvo įtraukti 189 įrašai, tad metinis vidurkis buvo 16, o aktyviausiais čia galima būtų įvardinti: kovo (19), balandžio (20), gegužės (21), birželio (20), rugpjūčio (17) bei spalio (19) mėnesius. Atmetus 9 mėnesius reikalingus vaikui išmėčioti, gauname, kad vaikai pradėti apytiksliai birželio, liepos, rugpjūčio, rugsėjo, lapkričio ir sausio mėnesiais. Mažiausiai krikšto atveju užfiksuota sausio (10), lapkričio (11) ir gruodžio (10) mėnesį. Atmetus 9 mėnesius reikalingus vaikui išmėčioti, gauname, kad vaikai pradėti balandžio, vasario bei kovo mėnesiais.

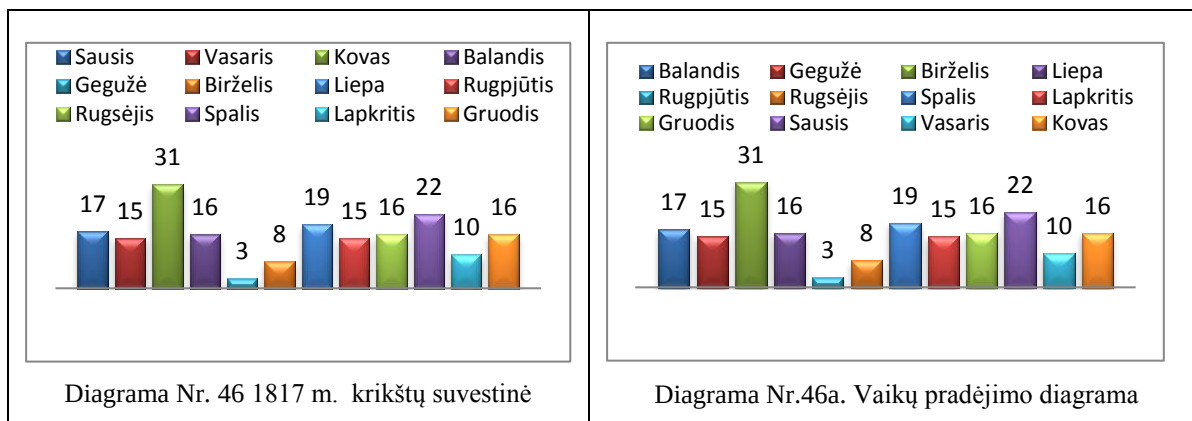
1814 m. buvo užfiksuota 221 krikštas, tad metinis vidurkis yra 18. Įrašais aktyviausi yra sausis (20), vasaris (25), birželis (23), liepa (33), rugpjūtis (21) ir rugsėjis (21). Nuo šių mėnesių atmetus 9 mėnesių ciklą yra gaunamas rezultatas, kad aktyviausi vaikų pradėjimo mėnesiais buvo: balandžio, gegužės, rugsėjo, spalio, lapkričio bei gruodžio mėnesiai. Mažiausiai krikšto atveju užfiksuota kovo (12), spalio (12) ir lapkričio (12) mėnesį. Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti birželio, sausio ir vasario mėnesiais.

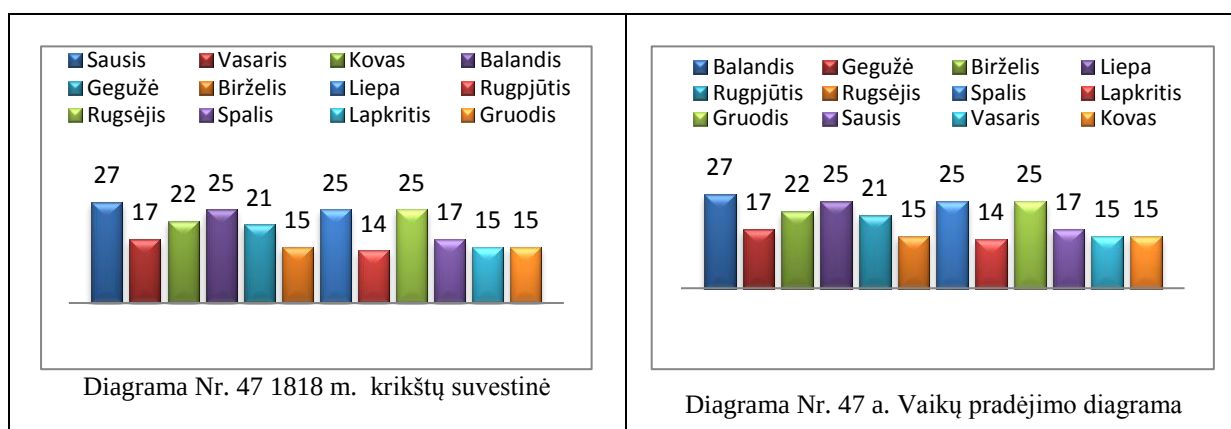
Per 1815 m. išviso buvo atlikti 195 krikštai, o metinis vidurkis – 16. Aktyviausius įrašais mėnesius galima vadinti sausio (29), vasario (18), balandžio (18), liepos (19), rugsėjo (17) ir lapkričio (17) mėnesius. Atmetus 9 mėnesių ciklą yra gaunamas rezultatas, kad aktyviausi vaikų pradėjimo mėnesiais tampa: balandis, gegužė, liepa, spalio, gruodis bei vasaris. Mažiausiai krikšto atveju užfiksuota birželio (12), spalio (10) bei gruodžio (12) mėnesiais. Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti rugsėjo, sausio ir kovo mėnesiais.

1816 m. buvo užfiksuoti 246 krikštai, tad metinis vidurkis yra 20. Remiantis šiais duomenimis įrašų aktyvumu pasižymi vasaris (21), kovas (27), gegužė (24), birželis (27), liepa (20), rugpjūtis (27) bei gruodis (26). Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti gegužės, birželio, rugpjūčio, rugsėjo, spalio, lapkričio bei kovo mėnesiais. Pasyviausius mėnesius, per kuriuos buvo pakrikštyta vaikų yra: balandžio (14), spalio (14) ir lapkričio (11) mėnesiais. Atmetus 9 mėnesių ciklą, reikalinga vaikui išnešioti, gaunamas rezultatas, kad vaikai buvo pradėti liepos, sausio ir vasario mėnesiais.

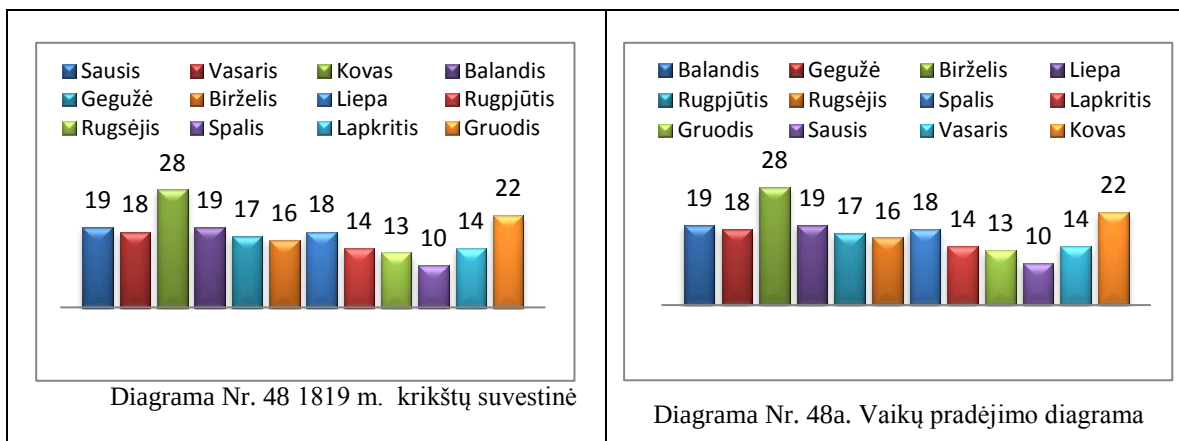

1817 m. į krikšto knygą įtraukti 188 įrašai, tad vidurkis yra 16, o aktyviausiais įrašų prasme mėnesiais galima įvardinti sausį (17), kovą (31), balandį (16), liepą (19), rugsėjį (16), spalį (22) ir gruodį (16). Atmetus 9 mėnesių ciklą yra gaunamas rezultatas, kad aktyviausi vaikų padėjimo mėnesiai buvo: balandis, birželis, liepa, spalys, gruodis, sausis ir kovas. Pasyviausi mėnesiai tais metais, per kuriuos krikšto atveju buvo užfiksuota mažiausiais yra gegužė (3), birželis (8) bei lapkritis (10). Čia reikėtų atkreipti į gegužės ir birželio mėnesius, nes lyginat 1817 m. su prieš tai buvusius metus šie mėnesiai yra mažiausi. Knygoje „Salantai: Salantams 450 metų, 1556 – 2006“ yra nurodoma, kad 1817 m. Salantai degė¹¹⁰. Todėl galime daryti prielaidą, kad gegužės ar birželio mėnesių gausai turėjo įtakos gaisras.

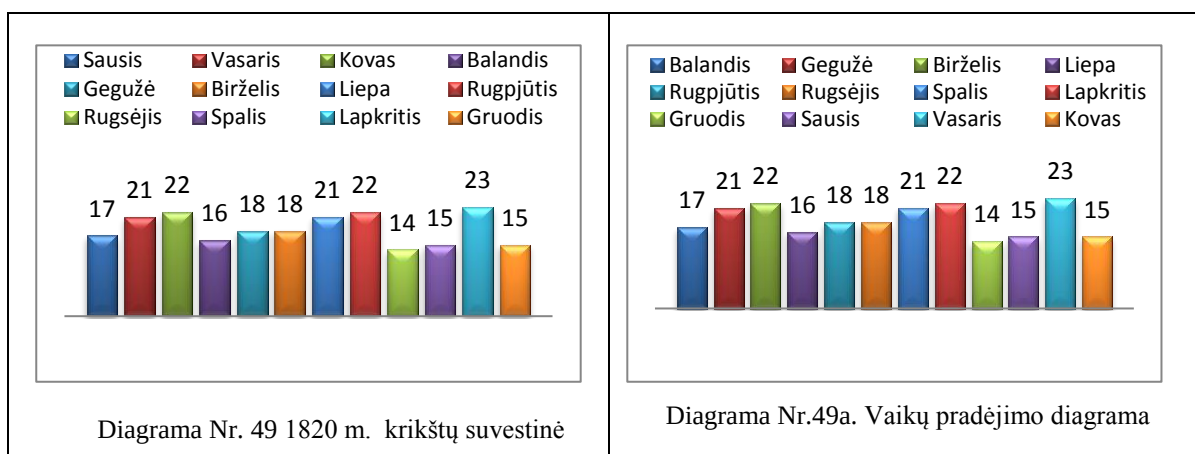

1818 m. krikšto knygoje užfiksuoti 238 įrašai, tad metinis vidurkis buvo 20. Intensyviausius įrašais mėnesius galima vadinti sausio (27), kovo (22), balandžio (25), gegužės (21), liepos (25) ir rugsėjo (25) mėnesius. Atmetus 9 mėnesių ciklą yra gaunamas rezultatas, kad vaikų pradėjimo mėnesiais buvo: balandžio, birželio, liepos, rugpjūčio, spalio bei gruodžio mėnesiai. Mažiausiai krikšto atveju užfiksuota birželio (15), rugpjūčio (14), lapkričio (14) ir gruodžio (14) mėnesiais. Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti rugsėjo, lapkričio, vasario ir kovo mėnesiais.

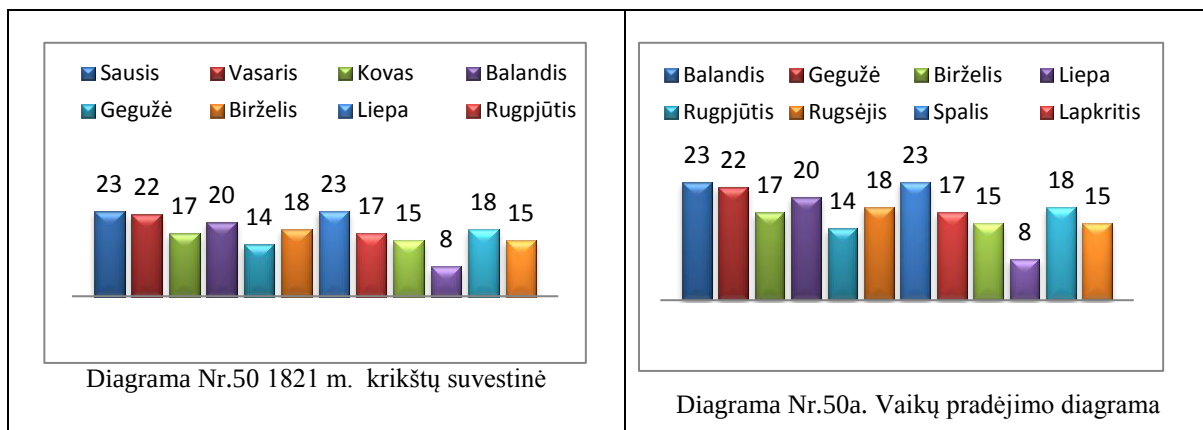
¹¹⁰Salantai: Salantams 450 metų, 1556-2006. Sud VANIUCHINAS, P ir POCIUTĖ, A. Kaunas, 2006, p. 94.

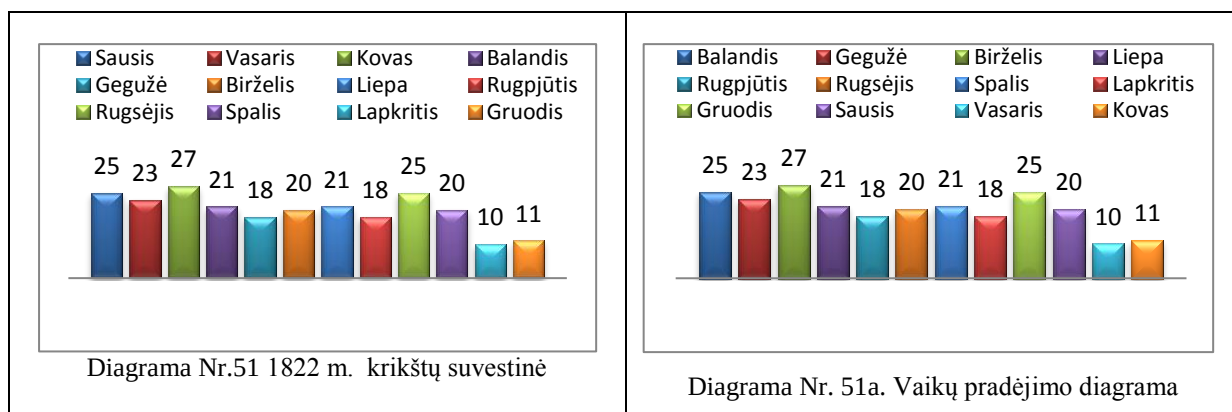
1819 m. buvo įtraukti 208 įrašai, tad metinis vidurkis yra 17. Aktyviausi įrašais buvo sausio (19), vasario (18), kovo (28) balandžio (19), gegužės (17), liepos (18) ir gruodžio (22) mėnesiai. Nuo šių mėnesių atmetus 9 mėnesių ciklą, gautume rezultatą, kad vaikai aktyviausiai buvo pradėti balandžio, gegužės, birželio, liepos, rugpjūčio, spalio bei kovo mėnesiais. Mažiausiu krikštų skaičiumi pasižymi tik spalio (10) mėnėsis. Nuo šio mėnesio atmetus 9 mėnesių ciklą, gautume apytikslią rezultatą kada vaikai buvo pradėti, tai – sausio mėnesį.

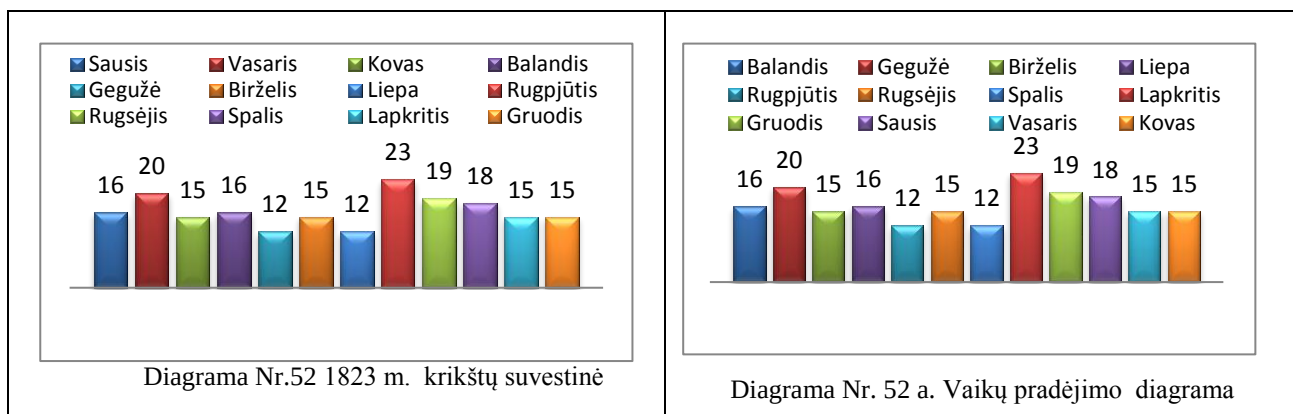
1820 m. užfiksuota 222 įrašų, todėl metinis vidurkis buvo 19, o aktyviausiais įrašais mėnesiais būtų galima išskirti vasarį (21), kovą (22), liepą (21) rugpjūtį (22) bei lapkritį (23). Atmetus 9 mėnesių ciklą, gautume rezultatą, kad vaikai buvo pradėti: gegužės, birželio, spalio, lapkričio bei vasario mėnesiais. Mažiausiu krikštų skaičiumi pasižymi rugsėjo (14), spalio (15) ir gruodžio (15) mėnesiais. Nuo šių mėnesių atmetus 9 mėnesių ciklą, gautume apytikslią rezultatą kada vaikai buvo pradėti – gruodžio, sausio ir kovo mėnesiai.

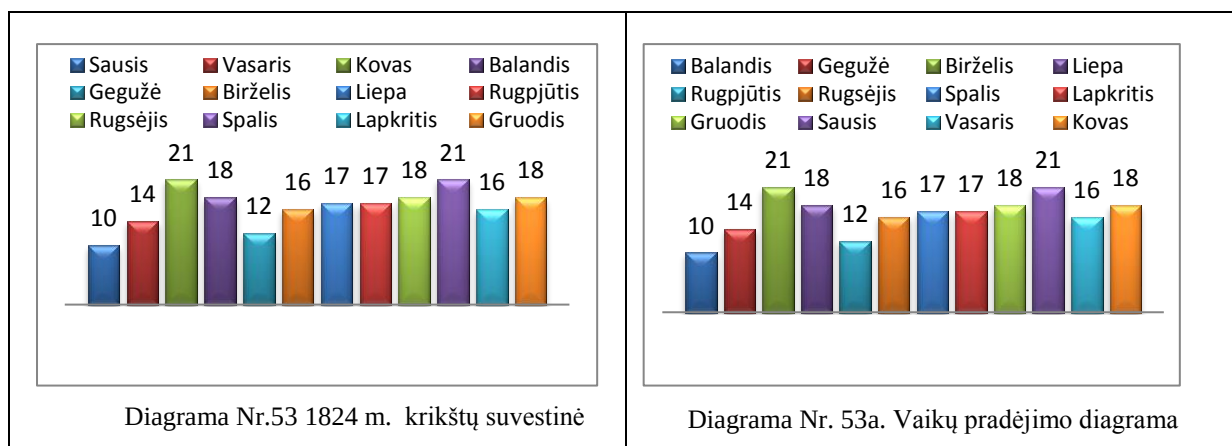
1821 m. į krikšto knygą buvo įtraukta 210 įrašų, tad vidurkis yra 18. Aktyviausi įrašais buvo sausis (23), vasaris (22), balandis (20), birželis (18), liepa (23) ir lapkritis (18) yra aktyviausi mėnesiai. Atmetus 9 mėnesių ciklą, vaikų pradėjimo aktyvumas buvo balandžio, gegužės, liepos, rugsėjo, spalio ir vasario mėnesiais. Kaip mažiausiai krikšto atvejų yra įvardijamas spalio (8) mėnesis. Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti sausio mėnesį.

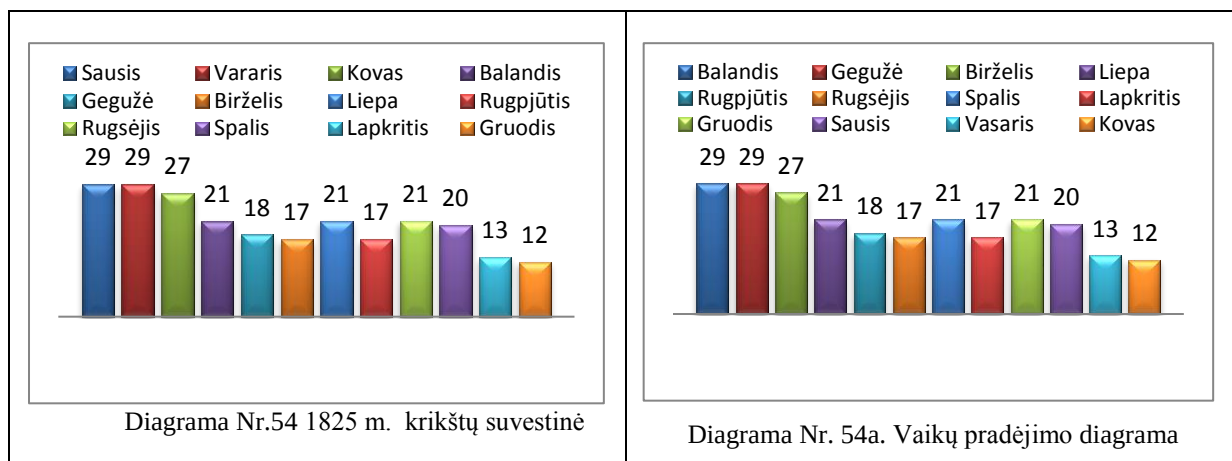
1822 m. buvo pakrikštyti 239 naujagimiai, metinis vidurkis – 20. Aktyviausi įrašais mėnesiai - sausis (25), vasaris (23), kovas (27), balandis (21), birželis (20), liepa (21), rugsėjis (25) ir spalio (20). Atmetus 9 mėnesių ciklą yra gauname, kad intensyviausi vaikų pradėjimo mėnesiai buvo: balandis, gegužė, birželis, liepa, rugsėjis, spalio, gruodis ir sausis. Kaip mažiausiai krikšto atvejų yra užfiksuota: lapkričio (10) ir gruodžio (11) mėnesiais. Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti vasario ir kovo mėnesiais.

1823 m. buvo užfiksuoti 196 įrašai, tad vidurkis yra 16, o tai rodo, kad aktyviausi krikštų skaičiumi buvo sausis (16), vasaris (20), balandis (16), rugpjūtis (23), rugsėjis (19) ir spalio (18). Atmetus 9 mėnesių ciklą yra gaunamas rezultatas, kad stabiliausių vaikų pradėjimo mėnesiai buvo: balandžio, gegužės, liepos, lapkričio, gruodžio ir sausio mėnesiai. Kaip mažiausiai krikšto atvejų yra užfiksuota: gegužės (12) ir liepos (12) mėnesiai. Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti rugpjūčio, ir spalio mėnesiais.

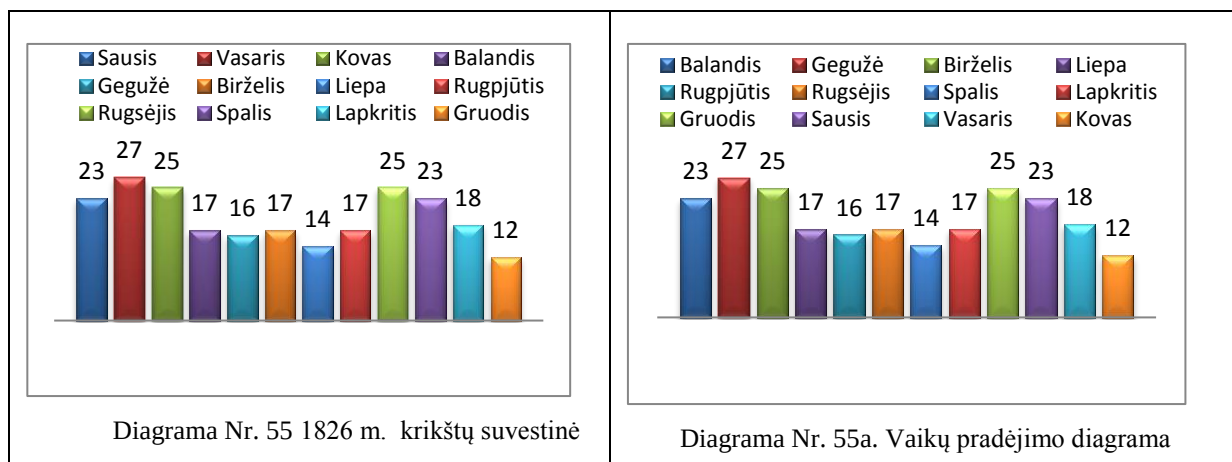

1824 m. į knygą įtraukta 200 įrašų, tad metinis vidurkis yra 17. Kaip aktyviausius įrašais mėnesius būtų galima išskirti kovą (21), balandį (18), birželį (17), liepą (17), rugsėjį (18), spalį (21) ir gruodį (18). Nuo šių mėnesių atmetus 9 mėnesių ciklą gautume, kad vaikai buvo pradėti: birželio, liepos, spalio, lapkričio, gruodžio ir kovo mėnesiais. Iš šios diagramos pateikiamų duomenų mažiausi krikštų rodikliai fiksuojami per 3 mėnesius – sausį (10), vasarį (14) ir gegužę (12). Kadangi ši diagrama atspindi krikšto duomenis, būtina atsižvelgti į 9 mėnesių faktorių. Taigi atmetus 9 mėnesių ciklą gaunama, kad balandžio, gegužės ir rugpjūčio mėnesiai yra, kaip rezultatas vaiko pradėjimo pavasarį ir vasarą.

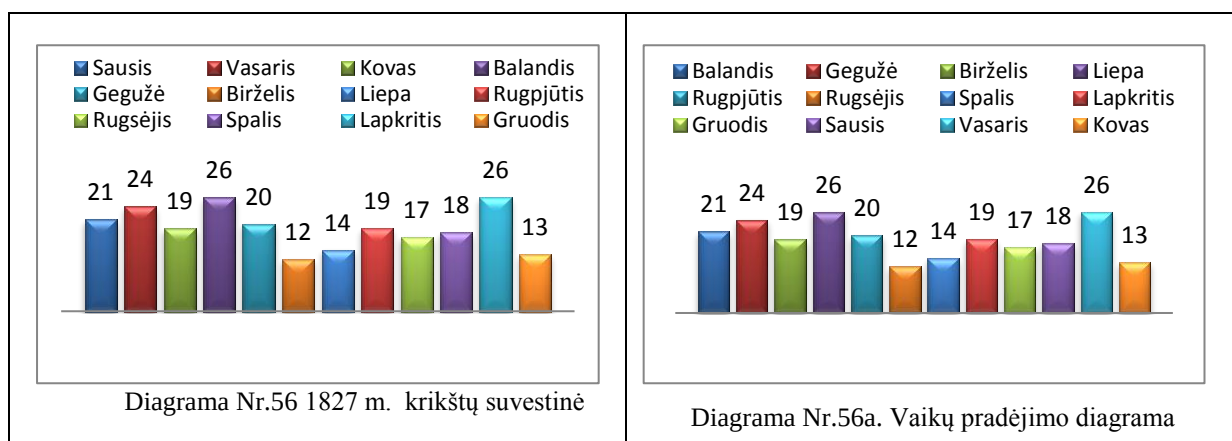

1825 m. užfiksuoti 245 įrašai, tad metinis vidurkis yra 20. Aktyviausius įrašais galima nurodyti sausio (29), vasario (29), kovo (27), balandžio (21), liepos (21), rugsėjo (21) bei spalio (20) mėnesius. Nuo aktyviausių mėnesių atmetus 9 mėnesių ciklą yra gaunamas rezultatas, kad vaikų pradėjimo mėnesiai buvo: balandis, gegužė, birželis, liepa, spalio, gruodis ir sausis. Pasyviausias mėnesis tais

metais, per kurį krikšto atveju mažiausiai užfiksuota buvo lapkritį (13) ir gruodį (12). Tad, atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti vasario ir kovo mėnesį.

1826 m. į krikšto knygą buvo įtrauktą 234 įrašai, tad metinis vidurkis buvo 20. Aktyviausi įrašais mėnesiai – sausis (23), vasaris (27), kovas (25), rugsėjis (26) bei spalio (23). Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume, kad vaikai buvo pradėti balandžio, gegužės, birželio, gruodžio ir sausio mėnesius. Mažiausiai krikšto atveju užfiksuota liepos (14) ir gruodžio (12) mėnesį. Nuo šio mėnesio atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti planuoti spalio ir kovo mėnesį.

Per 1827 m. iš viso buvo atlikta 229 krikštai, tad metinis vidurkis – 19. Intensyviausi įrašais mėnesiai buvo sausis (21), vasaris (24), kovas (19), balandis (26), gegužė (20), rugpjūtis (19) ir lapkritis (26). Atmetus 9 mėnesių ciklą gaunama, kad vaikai pradėti buvo balandį, gegužę, birželį, rugpjūtį, lapkritį ir vasarį. Kaip mažiausiai krikšto atveju yra užfiksuota: birželio (12) ir gruodžio (13). Atmetus 9 mėnesių ciklą gautume rezultatą, kad vaikai apytiksliai buvo pradėti balandžio, liepos, rugsėjo ir kovo mėnesiais.

Apibendrinant 1802-1827 Salantų krikšto metrikų knygos duomenis, galima būtų pasakyti, kad vaikų pradėjimo aktyvumu dominavo balandžio, gegužės, birželio, liepos, rugsėjo ir gruodžio mėnesiai. kaip jau buvo pastebėta analizėje, šie duomenys labai priartėja prie XVIII a. pab. – XIX a. 4-to deš. Palangos krikšto knygų duomenimis. Savitai atrodo birželio mėnesio aktyvumas Salantų parapijos

bendruomenėje. Jei kalbėtume tik apie Salantų bendruomenę, toks birželyje pasireiškiantis aktyvumas nuostabos nekelia – čia vienas iš altorių buvo skirtas Šv. Antanui, o šio šventojo atlaidai Kretingos, Telšių apylinkėse buvo gan populiariūs. Visiškai suprantamas yra ir tam tikras vaikų pradėjimo aktyvumo išaugimas balandyje – Šv. Jurgio diena taip pat išsiskiria beveik visoje Lietuvoje. Gegužės ir liepos mėnesiais fiksuojamas vaikų pradėjimo šoktelėjimas jau betarpiškai gali būti susijęs su pamaldumu Švč. Mergelei Marijai. Kadangi jos vardas atsispindėjo ir bažnyčios titule, vykstantys atlaidai galėjo betarpiškai įtakoti pagyvėjimą vietos bendruomenėje. Dalinai su Švč. Mergele Marija gali būti siedintinas ir rugsėjis – rugsėjo pradžioje vyko Švč. mergelės Marijos Gimimo (Šilinių) iškilmė. Tačiau čia nereiktų atmesti ir Šv. Mykolo dienos, kuri buvo labai svarbi žemdirbių bendruomenėse, nes tada užsibaigdavo pagrindiniai žemės darbai. O vaikų pradėjimo išaugimą gruodžio mėn. daugiausiai argumentuoti būtų galima adventinio laikotarpio pabaiga ir Šv. Kalėdomis. Paminėti išsiskiriantys ilgesnėje laiko atkarpoje mėnesiai dar nereiškia, kad atskirais metais tarp aktyvesniųjų negalėjo būti ir kitų, tačiau pagrindinė tendencija išryškėjo – labiausiai metiniame cikle išsiskiria Švč. Mergelei Marijai skirtos iškilmės ar šventės. Be jų tarp dominuojančių atsiranda ir svarbesnieji altoriai. Rugsėjo ir gruodžio išskirtinumą galėjo formuoti ir žemės ūkio darbų ciklą pabaigos bei išskirtinė kalėdinė atmosfera metų pabaigoje. Reikia pastebėti, kad tiek Šv. Jurgio, Tiek Šv. Antano bei Šv. Onos šventės gali būti siedinamos su žemdirbiškuoju kalendoriumi – ženklindavo tam tikrus darbų etapus.

3 PALANGOS IR SALANTŲ PARAPIJŲ BENDRUOMENIŲ GYVENSENOS TENDENCIJŲ XVIII A. PAB. – XIX A. 4 DEŠ. PALYGINIMAS

Tiek Palangos, tiek ir Salantų parapijų bendruomenės šiame darbe buvo analizuojamos per krikščioniškų struktūrų, šiose vietose veikusių bažnyčių ir jose dirbusių kunigų šaltinius. Tai verčia ieškoti įmanomai glaudesnio ryšio su krikščioniškosiomis nuostatomis. Todėl ir analizuojant šiose parapijose pasireiškusius aktyvesnius vaikų pradėjimo laikotarpius, didesnis dėmesys buvo kreipiamas į minėtose vietose galėjusias pasireikšti daugiau vietos konfesinio gyvenimo formuotą dominančių. Čia verta atkreipti dėmesį, kad abiejų parapijų bažnyčių titulai yra vienodi - Švč. *Mergelės Marijos Ėmimo dangun*. Tai verta dėmesio aplinkybė, nes tiriant galima būtų tikėtis bent jau artimų šių bažnyčių titului švenčių. Kadangi Palanga buvo prie jūros, o tai reiškia, kad jos bendruomenėje galėjo pasireikšti ne tik žemdirbių, bet ir žvejų gyvenimo kalendorius, bažnyčių titulams esant vienodiems, panaudojus krikšto knygas, galima būtų pabandyti išskirti tuos laikotarpius, kuriais išsiskiria abiejų parapijų gyvensenos ritmiškumas. Pirmiausia, vis tik reikia nusistatyti įmanomai pilnesnį per bažnyčią, jos titulus galintį susiformuoti platų galimų švenčių ratą. Kaip pastebėjo istoriografija, Palangoje be trinario bažnyčios titulo (be Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų, dar Šv. Jono Krikštytojo ir Šv. Roko), verta atkreipti dėmesį ir į joje buvusius dar šešis altorius. Šv. Elžbietos, Šv. Antano, Šv. Pranciškaus Ksavero, Švč. Mergelės Marijos Škaplerinės, Nukryžiuotojo Jėzaus ir Rožnio Švč. Mergelės Marijos titulo¹¹¹. Salantuose bažnyčios pavadinimas buvo vienanaris, tačiau čia taip pat stovėjo 6 altoriai, tai Šv. Onos, Šv. Antano, Švč. Trejybės, Šv. Angelų Sargų, Šv. Jurgio ir Švč. Mergelės Marijos titulų¹¹². Kaip matom, didžioji titulų dalis tiek Palangos, tiek ir Salantų bažnyčiose sutampa. Tad visi šie titulai ir sudaro tą minėtose bažnyčiose neišvengiamai minimą, o gal ir aktyviau švenčiamų švenčių sąrašą. Istoriografijoje nurodoma, kad ne visos iš čia paminėtų švenčių buvo aktualios. Taip pavyzdžiui V. Juzumavičius teigia, kad Salantuose XIX a. labiau išsiskyrė Šv. Kazimiero (kovo 4 d.), Šv. Jurgio (balandžio 23 d.) ir Šv. Marijos Magdalietės (liepos 22 d.)¹¹³ šventės. Vienok ne visada toks platus galimų švenčių sąrašas reikšdavo, kad jos vienoje ar kitoje bažnyčioje galėjo būti švenčiamos. Kadangi istoriniai tyrimai tiksliau to nenurodo, šį uždavinį dalinai galima spręsti pasinaudojus Palangos ir Salantų bažnyčių krikšto metrikų knygomis.

Palangos ir Salantų XVIII a. pab. – XIX a. 4-to deš. krikšto metrikų knygų analizė rodo, kad žvelgiant į aktyviuosius vaikų pradėjimo mėnesius, akivaizdu, jog pavasario aktyvesnieji pradėjimo

¹¹¹ JANONIENĖ, R. Senieji Palangos bažnyčios meno kūriniai, in *Palanga. Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia...*, p. 50-51.

¹¹² Prieitis per Internetą: < <http://www.salantiskis.lt/component/content/article/78-straipsniai/116-is-salant-baznycios-praeities-ii-dalis> >

¹¹³ JUZUMAS, V. *Žemaičių vyskupijos aprašymas...*, p. 384

mėnesiai Palangoje bei Salantuose sutampa. Skirtumų yra vasaros, rudens ir žiemos laikotarpiais. Salantuose, lyginant su Palanga, aktyvesnis yra birželis. Šiuo mėnesiu yra švenčiamos dvi išskirtinesnės šventės – Šv. Antano bei Šv. Jono. Tai ir galėtų paaiškinti parapijos bendruomenės narių aktyvumą šiuo laikotarpiu. Truputi keista, kad Palangoje, kaip rodo neypatingai aukštas vaikų pradėjimo aktyvumas, neprigijo Šv. Roko šventės, nors šis šventasis figūruoja pagrindiniame bažnyčios titule. Tiesa, skirtingai nei Salantuose, Palangoje aktyvus buvo lapkritis. Tai truputį keista. Buvome užsiminę apie Švč. Mergelės Marijos švenčių dominavimą abiejų bažnyčių gyvenime. Čia reiktų pastebėti, kad dar XVIII a. , labiausiai antroje jo pusėje, Vilniuje jau buvo susiformavęs aktyvus Švč. Aušros Vartų Marijos garbinimas. Buvo nusistovėjusi ir jos diena – lapkričio 16 d. Tačiau nedidelis vaikų pradėjimo aktyvumas Salantuose rodytų, kad ši šventė ar iškilmė dar nebuvo labiau paplitusi Žemaitijoje. Todėl vargu ar Palangoje vykęs aktyvesnis vaikų pradėjimas galėtų būti paaiškinamas Švč. Mergelės Marijos šventėmis. Ko gero čia dėmesį reiktų atkreipti į Šv. Klemenšą, kuris kaip ir buvo žvejų globėjas. Yra visiškai įmanoma, kad bendruomenės gyvenimo suaktyvėjimas Palangoje lapkričio mėn. gali būti susijęs būtent su žvejų socialine grupe – užsibaigdavo žvejybos sezonas, tai galėjo suaktyvinti ir bendruomenę. Galima teigti, kad daug ryškiau yra išreikštas žemdirbiškasis švenčių ciklas. Kaip jau minėjau krikšto metrikų knygų analizėje, vaikų pradėjimo suaktyvėjimui akivaizdžiai įtakos turėjo su šiuo ciklu susijusios Švč. Mergelės Marijos, Šv. Jurgio, Šv. Antano, Šv. Onos ar Šv. Mykolo šventės.

IŠVADOS

Šiame darbe buvo išsikeltas tikslas, pasinaudojus 1794 – 1813 m. ir 1828 – 1834 m. Palangos ir 1802 – 1827 m. Salantų bažnyčių krikšto metrikų knygomis bei turimais istoriniais tyrimais, tiek kiek leidžia specifinis šaltinių turinys, išsiaiškinti pagrindines šių parapijų gyvenmenos tendencijas bei pabandyti išsiaiškinti skirtingo gyvenmenos tipo gyventojų grupių atskyrimo galimybes.

Atlikus Palangos ir Salantų istorinių tyrimų analizę buvo išsiaiškinta, kad XVIII a. – XIX a. Palangos ir Salantų parapijose labiausiai išsiskyrė šventės, kurios buvo susijusios su čia buvusių sakralinių objektų titulais. Dominuojantį vaidmenį vaidino vienos ir kitos parapijos bažnyčios, kurių titulai buvo panašūs – Švč. Mergelės Marijos Ėjimo į dangų. Nemažiau svarbus vaidmuo atiteko ir bažnyčiose buvusių altorių titulams. Palangos bažnyčioje buvo Šv. Elžbietos, Šv. Antano, Šv. Pranciškaus Ksavero, Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės, Nukryžiuotojo Jėzaus ir Rožinio Švč. Mergelės Marijos titulų altoriai. Salantų bažnyčioje buvo Šv. Onos, Šv. Antano, Švč. Trejybės, Šv. Angelų Sargų, Šv. Jurgio ir Švč. Mergelės Marijos titulų altoriai. Kiek galima suprasti iš istorinių tyrimų, ne visi titulai tapo vietos bažnyčių šventėmis, tačiau pilno švenčių Palangos ir Salantų parapijose XVIII a. pab. – XIX a. pr. sąrašo istorikai kol kas dar nenustatė.

Atlikus Palangos ir Salantų bažnyčių XVIII a. pab. – XIX a. 4-to deš. krikšto metrikų knygų analizę, pavyko nustatyti, kad Palangoje vaikų pradėjimo suaktyvėjimas pasireiškė balandįje, gegužėje, liepą ir lapkričio mėnesiais, o Salantuose – balandžio, gegužės, birželio, rugpjūčio, rugsėjo ir spalio mėnesiais. Kaip rodo vaikų pradėjimo suaktyvėjimo mėnesiai ir abiejų bažnyčių tituluose atspindėjusios šventės, suaktyvėjimas dažniausiai sutampa su Švč. Mergelei Marijai skirtomis šventėmis, o taip pat ir su altorių tituluose esančių Šv. Jurgio, Šv. Antano, Šv. Jono, Šv. Onos, šventėmis. Reikia pastebėti, kad šios šventės labai glaudžiai įsikomponuoja į žemdirbių kalendorių. Salantų bažnyčios krikšto metrikų knygos duomenys rodo, kad čia aktyviau vaikai buvo pradedami birželio mėnesį.

Vaikų pradėjimo suaktyvėjimą Palangos parapijos bendruomenėje lapkričio mėnesį gali atspindėti žvejų socialinės grupės aktyviau švęstą Šv. Klemenso dieną (lapkričio 23 d.).

ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS

Šaltiniai

- 1) Palangos RKB gimimo metrikų knyga 1794 – 1813.
- 2) Palangos RKB gimimo metrikų knyga 1828 – 1834.
- 3) Salantų RKB gimimo metrikų knyga 1802 – 1827.

Literatūra

- 1) BURACAS, B. Lietuvos kaimo papročiai, Vilnius, 1993.
- 2) BURKE, P. *Everyday Life. In New Dictionary of the History of Ideas*. Farmington Hills, t. 2, 2005.
- 3) Czerski, S. *Opis żmudzkiey diecezji*, Wlno, 1830.
- 4) ČEPAITIENĖ, A. *Įvadas į kasdienybės studijas: kasdienybė kaip kultūrą tvarkanti erdvė*. Vilnius, 2005.
- 5) ČEPAITIRNĖ, A. *Gyvenimo etnografija: vietos, struktūros ir laikas*. Vilnius, 2013.
- 6) ČERSKIS, S. Žemaičių vyskupijos aprašymas. Vilnius, 2013.
- 7) DIRMEITYTĖ, U. *Žarėnų parapijos kasdienybė XVII a. pab. – XVIII a. remiantis Žarėnų parapijos metrikų duomenimis*. Bakalauro baigiamasis darbas. Klaipėda, 2013.
- 8) DUNDULIENĖ, P. Lietuvių etnografija. Vilnius, 1982.
- 9) DUNDULIENĖ, P. *Lietuvių šventės: tradicijos, papročiai, apeigos*, Vilnius, 2005.
- 10) DUNDULIENĖ, P. *Senieji lietuvių šeimos papročiai*, Vilnius, 1999.
- 11) GENIENĖ, Z. *Palanga. Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia*, Sud. MUKIENĖ, D. Vilnius, 2008.
- 12) JATULIS, P. *Codex Mednicensis seu samogitiae dioecesis*. 2 T. Rome, 1989.
- 13) JUDŽENTYTĖ, S. *Palangos parapijos gyvenimo kasdienybė XVII a. pab – XVIII a. pr. remiantis 1665–1724 m. krikštų metrikomis*. Bakalauro baigiamasis darbas, Klaipėda, 2015.
- 14) JUZUMAS, V. *Žemaičių vyskupijos aprašymas*, Varniai, 2013.
- 15) KARPIS, M. J. *Ganytojiškas laiškas Žemaičių vyskupijos dvasininkams*. Vilnius, 2012.
- 16) KLIMKA, L. *Tautos metai*, Vilnius, 2008.
- 17) KLIMKA, L. *Tradicinių kalendorinių švenčių semantika*, Vilnius, 2009.
- 18) KLIMKA, L. *Lietuviškųjų švenčių rate*, Vilnius, 2009.
- 19) KVIKLYS, B. *Lietuvos Bažnyčios*, T. 6, Čikaga, 1980.
- 20) KVIKLYS, B. *Mūsų Lietuva*. T. 4, Boston, 1968.
- 21) LUBIENĖ, D. *Kartenos parapijos kasdienybė XVIII a. pab. – XIX a. vid. remiantis Kartenos parapijos metrikų duomenimis*, Bakalauro baigiamasis darbas. Klaipėda, 2013.

- 22) LÜDTKE, A. What is the history of everyday life and who are its practitioners?, In *The history of everyday life Reconstructing historical experiences and ways of life*, Princetoun, 1995.
- 23) *Lietuvos kultūra: Mažosios Lietuvos ir Žemaitijos papročiai*. Sud. Ž. ŠAKNYS. Vilnius, 2012
- 24) MICKEVIČIUS, J. Žemaičių krikštynos, In *Tėvų ir protėvių žemė*. II knyga, Vilnius, 2009.
- 25) MILIUS, K., ŠINKŪNAS, R. *Lietuvos katalikų bažnyčios*. Vilnius, 1993.
- 26) *Palangos istorija*. Sud. V.ŽULKUS. Klaipėda, 1999.
- 27) *Palanga. Kultūros paveldas*. Sud. D. SOBECKIS. Palanga, 2008
- 28) PAUKŠTYTĖ, R. *Gimtuvės ir krikštynos Lietuvos kaimo gyvenime*. Vilnius, 1999.
- 29) *Salantai: Salantams 450 metų, 1556-2006*. Sud P. VANIUCHINAS ir A. POCIUTĖ. Kaunas, 2006.
- 30) *Salantų bažnyčia: istorija, meno vertybės ir žmonės*. Sud. P. Šverebas. Vilnius, 2011.
- 31) SUTKUS, A. Kuršėnų parapijos kasdienybė 1802–1827 metais remiantis Kuršėnų bažnyčios metrikų knyga, Bakalauro baigiamasis darbas. Klaipėda, 2015
- 32) ŠAKNYS, Ž. B. *Kalendoriniai ir darbo papročiai Lietuvoje XIX a. pabaigoje – XX a. pirmoje pusėje: Jaunimo vakarėliai*, Vilnius, 2001.
- 33) ŠAKNYS, Ž. B. *Jaunimo brandos apeigos Lietuvoje*. Vilnius, 1996.
- 34) VYŠNIAUSKAITĖ, A. KALNIUS, P. PAUKŠTYTĖ, R. *Lietuvių šeima ir papročiai*. Vilnius, 1995.
- 35) VALANČIUS, M., *Žemaičių vyskupystė*, D. 2. Vilnius, 1972.
- 36) VALANČIUS, M. *Žemaičių wiskupiste*. Wilniuj, 1848.
- 37) ŽAGREKALYTĖ, A. *Telšių parapijos kasdienybė XVII a. pab. – XVIII a. rekonstrukcijos galimybė remiantis parapijos bažnyčios metrikų knygomis*, Bakalauro baigiamasis darbas, Klaipėda, 2013.

Internetinių puslapių sąrašas

- 1) 1630 m. Skilandžių bažnyčios fundacijos akto nuorašo fragmentas. Prieitis per Internetą: <http://www.salantiskis.lt/nuotrauk-archyvas/10-herbiniai-kokli-fragmentai-is-salant-dvaro-parko/detail/110-kokliai?tmpl=component>
- 2) <http://www.newadvent.org/cathen/11499b.htm>
- 3) http://www.archyvai.lt/lt/lvia_apie-mus/lviaistorija.html

THE DAILY LIFE IN PALANGOS IR SALANTAI PARISH COMMUNITIES ACCORDING TO THE CHURCH METRICS (FROM THE LATE 18th TO THE 30s OF THE 19th CENTURY)

SUMMARY

All of the end of the 18th century and 19th century period was tight. Lithuania into the Russian Empire, developed its administration, while at the same time and before the final processing of the internal life of the territory. Impatient partition resistance movement, took place in the armed rebellion that has cost many lives. They somehow touched the lives of many families of Lithuania. Of the latter, in particular, the need to distinguish Tado Kosciuškos and 1794 on the 1831 rebellion. Among the many reasons for komplikuojančių studies, it can be noted here that these riots and the measures taken by the Tsarist Russian authorities responded by nedėkingai the survival of archival material. In order to avoid the repression of the rebels in their often naikindavo. No better survival of the documents was in the 20th century. (I) the side and in the Middle, when part of the unsustainable Government archives were destroyed, changed their place of deployment in Poland, without giving details about their presence, or even removed from Lithuania

The object of this work – Palanga, and the evolution of Salantai parishes of everyday life in the eighteenth century. up to the 19th-century 4-Dec, in so far as it allows you to capture one and other parish records of baptisms book.

One of the main **problems** of this investigation is whether and to what extent can be used apart from the mundane to the churches of the metrics in the parishes. This work will focus on metrics for baptisms.

The main objective – In the exercise of 1794-1813 and 1828-1834 m. 1802-1827 in Palanga and Salantai churches the baptismal records of books and studies available to find out the main trends of these parishes, the lifestyle of those parishes of the period limits and try to figure out the type of population groups of different patterns of segregation.